

Janne Kinnunen

KALASTUSTOIMINTA HOITO- JA KASVATUSTYÖN VOIMAVARANA

Kokemuksia Sairilan koulukodista

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomikoulutus

2025

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Janne Kinnunen
Työn nimi	Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana. Kokemuksia Sairilan koulukodista
Toimeksiantaja	Valtion koulukodit, Sairilan koulukoti
Vuosi	2025
Sivut	78 sivua, liitteitä 4 sivua
Työn ohjaaja(t)	Lea Saari-Kääriäinen

TIIVISTELMÄ

Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana opinnäytetyössä selvitetiin Sairilan koulukodin työntekijöiden kokemuksia kalastustoiminnasta ja sen soveltuvuudesta koulukotityöskentelyn menetelmäksi. Kalastustoiminta koulukodissa on lapsen ja työntekijän yhteistoimintaa, jossa yhdistyy koulukodin hoito- ja kasvatustyön tavoitteellisuus, kalastaminen toiminnallisuutena sekä luontoympäristö toimintaympäristönä.

Koulukotityöskentelyssä on hyödynnetty toiminnallisuutta ajan saatossa paljon, mutta nykykehityksessä perinteiset harrastustoiminnat kilpailevat lasten ajankäytöstä lisääntyneen digitaalisuuden ja omaehtoisen tekemisen kanssa. Toiminnallisuuden hyödyntämisellä koulukotityöskentelyssä voidaan korostaa Valtion koulukotien arvojen eli lapsilähtöisyyden, inhimillisyyden, osallisuuden ja turvallisuuden toteutumista. Yhteiset kokemukset syventävät työskentelysuhdetta, jonka voidaan nähdä vahvistavan myös luottamuksen ja turvallisuuden tunnetta. Luontoperustainen toiminta ja luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen koulukotityöskentelyssä on tarkoituksenmukainen päämäärä hoidon-, kasvatuksen- ja opetuksen näkökulmista.

Opinnäytetyön taustaksi toteutettiin 32 erityyppistä kalastustapahtumaa ja 8 perhonsidontatuokiota maaliskuusta 2022 tammikuuhun 2024. Yksilötyönä ja ryhmätoimintana järjestettyyn kalastustoimintaan osallistui Sairilan koulukodissa asuvia lapsia, iältään 14–17 vuotta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin yhdeksän lastensuojelun sijaishuollon ammattilaisen teemahaastatteluilla. Nämä toteutettiin parihaastatteluina ja niissä huomioitiin läpileikkaavasti koulukodin hoito- ja kasvatustyön tehtäväalueet sekä haastateltavien koulutukset ja työkokemus. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Opinnäytetyön tulosten valossa kalastaminen nähdään myönteisenä toimintana ja sen hyödyntäminen koulukotityöskentelyssä on tarkoituksenmukaista. Kalastustoiminta on sisällytettävissä hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin ja se on yksilöllisesti kohdentuva mahdollisuus vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Kokonaisuudessaan kalastustoiminta koetaan tasavertaisena ja suvaitsevana vuorovaikutusympäristönä, jossa työskentelyä voidaan edistää vapautuneesti. Yhteisten kokemusten koetaan edistävän työskentelyn vuorovaikutuksellisuutta, syventävän työskentelysuhdetta, ja on siten hyödynnettävissä myös koulukodin työskentelyssä.

Avainsanat: lastensuojelun sijaishuolto, koulukoti, kalastustoiminta, luontoperusteisuus, sosiaalinen toimintakyky, osallisuus, kokonaisvaltainen hyvinvointi

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Janne Kinnunen
Thesis title	Fishing Activities as a Resource in Care and Educational Work - Experiences from the Sairila Reform School.
Commissioned by	State-owned Reform Schools, Sairila Reform School
Time	2025
Pages	78 pages, 4 pages of appendices
Supervisor	Lea Saari-Kääriäinen

ABSTRACT

In this thesis titled *Fishing Activities as a Resource in Care and Educational Work* the experiences of the employees from the Sairila Reform School regarding fishing activities and their applicability as a method for reform school work were investigated. Fishing activities in reform schools are regarded as collaboration among children and staff, combining the goal-oriented nature of care and educational work, the practicality of fishing as an activity, and the natural environment as a setting.

Activity-based approaches have been utilized in reform schools extensively over time. However, in contemporary settings, traditional hobbies face competition for children's time due to the rise of digitalization and self-directed activities. The use of activity-based methods carried out in reform schools is meaningful and can emphasize the implementation of the values of State-owned Reform Schools, namely child-centeredness, humanity, inclusion, and safety. Shared experiences deepen the working relationship, which can also enhance feelings of trust and security. Nature-based activities and reinforcing the well-being benefits of nature in reform schools are appropriate goals from the perspectives of care, education, and teaching.

As background for the thesis, 32 different types of fishing events and 8 fly-tying sessions were organized between March 2022 and January 2024. The fishing activities, conducted as both individual and group work, involved children aged 14–17 residing at Sairila Reform School. The data for the thesis was collected through thematic interviews with nine professionals in child welfare substitute care. These were conducted as paired interviews, addressing the core areas of care and educational work in the reform school, as well as the interviewees' educational backgrounds and work experience. The analysis method used was data-driven content analysis.

The findings suggest that fishing is perceived as a positive activity and its use in reform schools is considered appropriate. As a whole fishing activities are viewed as equal and inclusive interaction environments where work can progress in a relaxed manner. Shared experiences are seen as strengthening the interactive aspect of the work, deepening the working relationship, and thus making it possible to use fishing in goal-oriented reform school work.

Keywords: child welfare substitute care, school home, fishing activities, nature-based approach, social functioning, inclusion, holistic well-being

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	7
3	VALTION KOULUKODIT	8
3.1	Valtion koulukotien strategia.....	9
3.2	Sairilan koulukoti.....	10
3.3	Vaativan tason osastohoito ja erityinen huolenpito.....	10
3.4	Koulukodin lapset ja nuoret.....	13
4	HOITO- JA KASVATUSTYÖ KOULUKODISSA.....	17
4.1	Yksilötyö ja ryhmätoiminta.....	18
4.2	Työskentelyn keskiössä vuorovaikutus.....	20
4.3	Tavoitteena sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen.....	21
5	KALASTUSTOIMINTA.....	22
5.1	Vapaa-ajan kalastus Suomessa.....	23
5.2	Kalastustoiminnan hyvinvointivaikutuksia ja kokemuksia.....	24
6	LUONTOYMPÄRISTÖ JA LUONTOPERUSTAISUUS.....	26
6.1	Ekopsykologian näkökulma.....	30
6.2	Green Care.....	31
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	32
7.1	Kalastusretket.....	34
7.2	Tutkimusmenetelmät.....	36
7.3	Aineistonkeruumenetelmät.....	37
7.4	Aineiston analysointi.....	40
8	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	46
8.1	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.....	46
8.2	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä.....	53
8.3	Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämisessä.....	57
8.4	Tulosten yhteenveto.....	66
9	TYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	70
10	POHDINTA.....	73
	LÄHTEET.....	79

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen informaatiolomake/ tiedote

Liite 2. Eettinen suostumus osallistua tutkimukseen, jossa ei käsitellä henkilö
tietoja

Liite 3. Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana opinnäytetyön tarkoituksena on arvioida kalastustoiminnan soveltuvuutta hoito- ja kasvatustyön menetelmäksi koulukotiympäristössä. Opinnäytetyön aineisto kerättiin Sairilan koulukodin henkilökunnan teemahaastatteluiden avulla ja näin ollen ilmentää työntekijöiden subjektiivisia kokemuksia kalastustoiminnan hyödyistä.

Valtion koulukoteihin kuuluva Sairilan koulukoti toimi opinnäytetyön työelämäkumppanina. Sairilan koulukoti on vaativan tason hoitoa ja erityistä huolenpitoa tarjoava sijaishuoltoyksikkö. Työn taustaksi toteutettiin yhteensä 32 kalastustapahtumaa maaliskuusta 2022 tammikuuhun 2024. Tapahtumat suunnattiin koulukotiin sijoitetuille 14–17-vuotiaille lapsille ja toteutettiin hoito- ja kasvatustyöhön integroituna yksilötyönä ja ryhmätoimintana. Näistä 18 tapahtumaa järjestettiin yksilötyönä ja 14 ryhmätoimintana, joissa oli 2–4 osallistujaa. Lisäksi järjestettiin kahdeksan perhonsidontatuokiota asuinyksikössä. Kalastustoimintaan osallistui kokonaisuudessaan 25 lasta, joista monet osallistuivat useampaan eri tapahtumaan.

Koulukodeissa on järjestetty paljon luontoon perustuvaa harrastustoimintaa, kuten leirikouluja ja retkiä. Näistä on Sairilan koulukodissa saatu runsaasti myönteisiä kokemuksia ja palautetta lapsilta, heidän läheisiltään, sosiaalityöntekijöiltä sekä henkilökunnalta. Myönteisiä kokemuksia tukevat myös Koivikon ja Sairilan koulukotien sekä Kasvun yhteisöjen tekemät jälkiseurantakyselyt, joissa kartoitettiin koulukodista lähteneiden lasten/ nuorten kokemuksia sijaishuollon ajalta. Nykyään koulukotiarjessa kohdataan kuitenkin uusia haasteita. Koulukotiin sijoitettujen lasten aktivoiminen ohjattuun toimintaan on muuttunut entistä vaikeammaksi muun muassa digilaitteiden käytön ja omaehtoisen tekemisen houkuttelevuuden lisääntyessä. Yhteistoiminnan väheneminen on havaittu myös Sairilan koulukodin arjessa, mikä korostaa ulkoilun, liikunnan ja perinteisen harrastustoiminnan lisäämisen merkitystä osana koulukotilasten hyvinvointia. (Sairilan koulukoti 2024.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024 (Tyrväinen ym. 2024) osoittaa selkeää näyttöä luontoaltistuksen hyvinvointivaikutuksista. Luonnolla on tutkitusti positiivinen vaikutus mielenterveyteen, stressin säätelyyn, keskittymisky-

kyyn ja yleiseen mielialaan. Lisäksi sen on todettu vähentävän aggressiivisuutta ja impulsiivisuutta. (Salonen 2010 & 2017; Annerstedtin & Währborgin 2011; Puhakka 2017; Hirvonen 2014.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) mukaan luonto on eilinehtomme sekä kaikkien saatavilla oleva voimavara osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Luontoperustaisuus ja kestävä kehitys ovat perusteltu tietoperusta myös opetus-, hoito- ja kasvatustyössä.

Kun luonnon hyvinvointivaikutuksia verrataan koulukodissa asuvien lasten ja nuorten haasteisiin, kuten impulsiivisuuteen, keskittymisvaikeuksiin ja moniongelmaisuuteen (Lehtosalo 2011; Kitinoja 2005; Pekkarinen 2017; Manninen 2013), nähdään selvästi, että luontoperustainen toiminta tarjoaa merkittäviä kuntouttavia mahdollisuuksia. Luonto ja sen hyödyntäminen koulukotityöskentelyssä ilmentävät myös valtion koulukotien arvoja eli lapsilähtöisyyttä, inhimillisyyttä, osallisuutta ja turvallisuutta (Valtion koulukodit strategia 2022, 6).

Kalastustoiminta on konkreettinen tapa tuoda luonto osaksi koulukotilasten arkea ja tukea heidän kuntouttavaa hoito- ja kasvatustyötä. Tässä opinnäytetyössä kalastustoimintaa tarkastellaan ilmiönä, joka osaltaan vastaa ajankohittaiseen tarpeeseen lisätä lasten ulkoilua, aktiivisuutta ja toiminnallisuutta koulukodin arjessa. Opinnäytetyön tavoite on tuoda esiin kokemuksia luontoperustaisesta kalastustoiminnasta koulukotityön kehittämisen tueksi.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kalastustoiminnan soveltuvuutta koulukotityöskentelyn menetelmäksi. Teoreettinen viitekehys avaa lastensuojelun sijaishuollon ja koulukotityöskentelyn kontekstia, jossa koulukotiin sijoitettujen lasten yksilölliset haasteet ja kehitystarpeet ohjaavat tavoitteellista työskentelyä. Kalastustoiminta yhdistää luontoympäristön ja vuorovaikutuksellisen toiminnan sekä tarjoaa alustan koulukotityöskentelylle. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on seuraava: Soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi?

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla Sairilan koulukodin työntekijöitä heidän kokemuksistaan kalastustoiminnan järjestämisestä. Täten aineisto perustuu henkilökunnan näkemyksiin ja heidän subjektiivisiin kokemuksiinsa. Opinnäytetyössä kalastustoimintaa lähestytään voimavarakeskeisesti, mikä tarkoittaa, että tuloksissa korostuvat erityisesti koulukotityöskentelyä ja sen tavoitteita edistävät asiat. Voimavarakeskeisyys painottaa myös lapsilähtöisyyttä sekä koulukotilasten yksilöllisten tarpeiden huomioimista työskentelyn suunnittelussa ja toteutuksessa.

Opinnäytetyön päätavoitteena on arvioida kalastustoiminnan soveltuvuutta koulukotityöskentelyn menetelmäksi. Tämä arviointi kattaa kalastustoiminnan merkityksen sijaishuollon tavoitteiden, käytännön toteutettavuuden sekä toiminnan tavoitteellisuuden näkökulmista. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää vuorovaikutuksellisen koulukotityöskentelyn ja sen kehittämisen tukena. Lisäksi tutkimus tuottaa arvokasta tietoa lastensuojelun ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden sekä niiden kehittämisen tueksi. Konkreettisena tavoitteena on sisällyttää luontoperustainen kalastustoiminta osaksi koulukotityöskentelyn arkea ja tehdä näkyväksi luontoperustaisen toiminnan tuomia hyötyjä. Keskeinen tavoite on edistää koulukotiin sijoitettujen lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia lisäämällä heidän aktiivisuutta, osallistumista ja osallisuuden kokemusta koulukotiarjessa.

3 VALTION KOULUKODIT

Valtion koulukodit ovat Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) alaisuudessa toimiva viiden koulukodin organisaatio. Koulukotiyksiköitä ovat Vuorelan koulukoti (Vihti), Lagmansgårdenin koulukoti (Pedersöre), Sippolan koulukoti (Kouvola), Limingan koulukoti (Liminka) sekä Sairilan koulukoti (Mikkeli). Kuudes yksikkö Valtion koulukodeissa on valtion koulukotien koulu. (Valtion koulukodit 2022.) Valtion koulukodit tuottavat erityisen tuen perusopetuksen valtakunnallisia moniammatillisia palveluita. Valtion koulukodeissa hoito, kasvatusta ja opetus yhdessä muodostavat kuntouttavan kokonaisuuden, jossa korostuvat kasvua ja mielenterveyttä suojaavat tekijät. (Valtion koulukodit 2022.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintaa määrittää laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä (30.12.2010/1379). Valtion koulukodeissa annetaan hoitoa, kasvatusta ja perusopetusta lastensuojelulain mukaisesti sijais- ja jälkihuoltoon sijoitetuille lapsille ja nuorille, joita ei voida muussa sijaishuoltoyksikössä tarkoituksen mukaisesti hoitaa ja kasvattaa. Myös mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluita Valtion koulukodeissa voidaan antaa lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa (Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116). Lain määrittämän valtakunnallisen asemansa vuoksi Valtion koulukodit mielletäänkin usein lapsen viimesijaiseksi sijaishuoltopaikaksi. Tämä tarkoittaa, että lapsen elämässä on ollut eritasoisia lastensuojelun tukitoimia sekä sijaishuollon palveluita ennen koulukoti sijoitusta. Valtion koulukodeilla on velvollisuus vastata valtakunnan kaikista haastavimpien lasten ja nuorten hoidosta ja kasvatuksesta (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä 30.12.2010/1379; Pekkarinen 2017, 46).

Valtion koulukodit korostavat toiminnassaan yksilö- ja perhekeskeisyyttä, yhteisöllisyyttä sekä toiminnallisuutta. Koulukoti sijoituksella pyritään turvaamaan lapselle vakaa ja turvallinen arki sekä säännöllinen arjen struktuuri. Näiden myötä vaikutuksella mahdollistetaan lapselle myönteinen kasvu- ja kehitys sekä hoidollisuus ja sosiaalinen kuntoutus. Koulukotisijoituksella on pyrkimys vaikuttaa kasvua ja kehitystä vaarantaviin taustasyihin, jolloin tavoite on edistää koulukotiin sijoitettujen lasten ja heidän perheiden arjen- ja elämän hallin-

taa ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Tämä on sosiaalisen toimintakyvyn osallisuuden, yhteisötaitojen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. (Valtion koulukodit 2022.)

3.1 Valtion koulukotien strategia

Valtion koulukotien strategia valmistui kevättalvella 2022. Valtion koulukodeilla on tavoite olla vaativan sijaishuollon merkittävin suunnannäyttävä, vaikuttaja ja toimija valtakunnallisesti. Lapsen yksilöllisen kehityksen turvaamiseksi koulukodeilla on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen erityisasiantuntijoita. Näitä ovat esimerkiksi erityisohjaajat, sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja, päihdetyöntekijä, erityisluokanopettajat, psykologi ja lääkäri. Valtion koulukodeissa toteutettava sijaishuollontyö on moniammatillista, joka perustuu tutkittuun tietoon, ammatillisuuteen sekä asiantuntijuuteen. (Valtion koulukotien strategia 2022.)

Valtion koulukotien missio on turvata lapselle hyvä elämä, kehitys ja kasvu. Hoito- ja kasvatustyössä lapsi on keskiössä ja toiminnan ytimessä on turvallinen ja vakaa arki. Perheiden kanssa tehtävällä työllä tuetaan perheitä ylläpitämään toimivia suhteita läheisiinsä ja sijoitus koulukotiin on perheitä osallistava yhteinen prosessi. Lapset ja lasten perheet kohdataan arvostavasti ja kunnioitavasti. (Valtion koulukodit strategia 2022.)

Jokaisen ihmisen perustarve on tulla kohdatuksi ja kuulluksi. Koulukodeissa hoito- ja kasvatustyö on lapsilähtöistä, jossa vuorovaikutuksellinen työskentelyote ja inhimillisyys ohjaa päivittäistä koulukotityöskentelyä. Valtion koulukodeissa ymmärretään jokaisen kohtaamisen merkityksellisyys ja jokaisen yksilön ainutlaatuisuus. Toista kunnioittava tasa-arvoinen kohtaaminen on perusarvo Valtion koulukotien toiminnassa. Osallisuuden vahvistaminen on olennaista myönteisen kasvun- ja kehityksen sekä toimijuuden tavoittelussa. Valtion koulukodeissa tavoitellaan lapsen/nuoren aktiivista toimijuutta oman elämänsä asioissa, osana lähiyhteisöjä sekä yhteiskuntaa. Osallisuuden vahvistaminen perustuu myös kansainvälisiin ihmissoikeusvelvoitteisiin, jonka vuoksi se on myös lastensuojelutyön ydintä. (Valtion koulukodit 2024.) Osallisuuden ja toimijuuden ohella myönteisen tulevaisuuden tavoittelu ja toivon yllä pitäminen ohjaa tavoitteellista koulukotityöskentelyä. Turvallisuus on lähtökohta ja

ehdoton periaate kaikessa Valtion koulukotien toiminnassa, myös silloin kun lapsi voi huonosti. Turvallisuus Valtion koulukodeissa on myös tavoitteellista turvallisuudentunteen ylläpitämistä ja vahvistamista. (Valtion koulukodit strategia 2022.)

3.2 Sairilan koulukoti

Sairilan koulukoti on Mikkelissä sijaitseva Valtion koulukotien sijaishuoltoyksikkö. Sairilan koulukodissa on kuusi asuinyksikköä (osastoa), joissa on yhteensä 24 sijaishuollon asiakaspaikkaa. Asuinyksiköistä neljä on vaativan tason osastoa ja kaksi erityisen huolenpidon osastoa. Kaikki Sairilan koulukodin osastot ovat neljän lapsen asuinyksiköitä. Koulukodin osastojen lisäksi Sairilan koulukotiin kuuluu Myllyjoen erityiskoulu. Myllyjoen koulussa tarjotaan perus- ja lisäopetusta Sairilan koulukotiin sijoitetuille lapsille. (Valtion koulukodit 2022.) Sairilan koulukoti on yli 70 työntekijän moniammatillinen työyhteisö. Sairilan koulukodin hoito-, kasvatus- ja opetushenkilökuntaan kuuluu yhteisöpedagogeja, sosionomeja, sairaanhoitajia, psykiatrisia sairaanhoitajia, sosiaalityöntekijä, psykologi, nuorisopsykiatri, erityisluokanopettajia sekä koulunkäynninohjaajia. (Valtion koulukodit 2022.)

3.3 Vaativan tason asuinyksikkö ja erityisen huolenpidon osasto

Koulukodin asuinyksikkö on turvallinen asuinympäristö, jossa keskiössä on selkeä päiväohjelma, viikkorytmi ja siten ennustettava arjen struktuuri. Asuinyksiköissä huolehditaan lasten ja nuorten perustarpeiden täyttymisestä, kuten uni, ravinto ja liikunta. Nämä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin peruselementit yhdessä rentoutumisen ja palautumisen kanssa luovat pohjaa tasapainoiselle kehitykselle ja koulun käymiselle. Arjen ennustettavuus tukee toipumista ja luo turvallista ilmapiiriä, jossa lapsen on helpompi asettua vuorovaikutukseen vertaisryhmän sekä työntekijöiden kanssa. Koulukodin asuinyksikkö on ympäristö, jossa yhdistyy rakenteellinen hoito- ja kasvatustyö ja lapsen yksilöllinen työskentely. (Valtion koulukodit 2021; Pekkarinen 2017, 32.) Pekkarisen (2017, 31) mukaan säännöllinen ja vakaa arki on yksinkertainen tavoite, mutta

koulukotiin sijoitettujen lasten haasteellisuuden vuoksi se ei ole helposti saatavuttavissa. Vaativa tason asuinyksikkö on tarkoitettu lapsille, joilla on erityisiä yksilöllisiä kasvun- ja kehityksen tarpeita. Vaativan tason yksiköissä hooidaan ja kuntoutetaan lapsia, joilla on vakavia haasteita kasvussa ja kehityksessä ja/tai koulunkäynnissä. Hoito- ja kasvatusta on yksilöllistä, terapeutista, traumaorientoitunutta ja kokonaisvaltaista. Lapsi- ja perhelähtöinen moniammatillinen yhteistyö on asiakasperhettä osallistavaa. Hoitoon sisältyy myös hoidollisuutta tukevaa ryhmätoimintaa. (Valtion koulukodit 2022.)

Vaativan tason osastohoidossa nuorilla on mahdollisuus sovitun päiväohjelman mukaisesti ulkoilla itsenäisesti. Tämä tarkoittaa, että asuinyksikkö on lähtökohtaisesti avoin ja vapaan liikkumisen mahdollisuudet edellyttävät lapselta omaa vastuunottamista sijaishuollon toteutumisesta. Usein huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen taustalta löytyy merkittävästi omaehtoisuutta, rajattomuutta sekä oman toiminnanohjaamisen haasteita. Vaativan tason asuinyksiköissä liikkumisen rajoittaminen edellyttää aina erillisen liikkumavapauden rajoituspäätöksen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Nämä lapsen kehitykselle haitallista toimintaa korjaavat rajoitustoimenpiteet tulevat aina jälkijättöisenä, eikä niitä voi tehdä ennakoivasti. Tämä tarkoittaa, että lapsella on mahdollisuus toteuttaa riskikäyttäytymistä ennenkuin siihen pystytään rajoitustoimenpiteillä puuttumaan. Koulukotikontekstissa tämä aiheuttaa toistuvasti riskitilanteita, koska koulukotiin sijoitetuilla lapsilla on usein taipumusta kasvua- ja kehitystä vaarantavaan riskikäyttäytymiseen ja usein taustalla on myös tästä johdettuja erilaisia hoidon- ja/tai lastensuojelun interventioita ennen koulukotisijoitusta. (Sairilan koulukoti 2024.)

Koulukotisijoitus on usein ajankohtainen silloin, kun lapselle ei ole löydetty sopivaa sijaishuollonpaikkaa ja/ tai lapsen haasteisiin ei ole pystytty vastaamaan aiemmilla lastensuojelun toimenpiteillä. Valtion koulukodeilla on lain määrittämä asema huolehtia niistä lapsista/nuorista, joita muualla ei pystytä auttamaan. (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä 30.12.2010/1379.) Valtion koulukotien strategian (2022) mukaan tämä tarkoittaa, että Valtion koulukodit pitävät kiinni sinne viimesijaisesti sijoitetuista lapsista ja nuorista. Tässä vaativan tason osastohoito on pitkäaikaista sijaishuoltoa, joka vastaa kestoaltaan joustavasti lapsen yksilölliseen tilanteeseen.

Erityisen huolenpidon osastolla hoidetaan vaikeasti oireilevia lapsia ja nuoria, joiden elämäntilanne on vakavasti kriisiytynyt. Erityinen huolenpito on väliintulo, joka hoitomuotona vastaa nuoren vakavaan tilanteeseen turvaten riittävät resurssit, huolenpidon sekä huomion lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon. Hyvin usein erityisen huolenpidon jaksolle tulevalla lapsella on pitkäaikainen sijaishuoltopaikka erityisen tason tai vaativan tason asuinyksiköissä. Erityisen huolenpidon päätös on rajoituspäätös, jonka myötä lapsen/nuoren liikkumisen vapautta rajoitetaan. Erityisessä huolenpidossa lapsi on koko ajan työntekijöiden valvonnassa ja kaikki tekeminen tapahtuu yhdessä työntekijän kanssa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) mukaan erityinen huolenpito on kokonaisvaltaista ja moniammatillista huolenpitoa, hoitoa ja kasvatusta sekä yksilöllistä erityisopetusta 12 vuotta täyttäneille lapsille/nuorille, joiden henki, terveys tai kehitys on erityisen vaarantunut heidän oman toimintansa vuoksi.

Erityisessä huolenpidossa on oltava käytettävissä riittävä kasvatuksen, psykologin, lääkärin sekä sosiaalityön asiantuntemus ja lapselle on mahdollistettava näiden asiantuntijoiden säännölliset tapaamiset erityisen huolenpidon aikana. Tämän vuoksi erityisen huolenpidon tilojen tulee olla riittävät muun muassa lapsen opetuksen, harrastustoiminnan sekä terapian järjestämiseen. (THL 2022; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Usein lapsen kriisiytynyt tilanne sisältää myös perusteita yhteydenpitorajoitukselle, jolla katkaistaan haitallinen yhteydenpito ja turvataan asettuminen erityisen huolenpidon jaksolle sekä intensiivinen työskentely. Yhteydenpidon rajoittamisesta sekä muista rajoitustoimenpiteistä tehdään aina lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaisesti rajoituspäätökset. Erityisen huolenpidon hoidossa keskitytään kriisiytyneen tilanteen vakauttamiseen sekä hoidon uudelleen suuntautuminen sijaishuollon tavoitteisiin. (Valtion koulukodit 2022.)

Erityinen huolenpito on interventiojakso ja erityisen huolenpidon päätös tehdään 30 vuorokauden ajaksi. Ennen päätöksen päättymistä on arvioitava jatkoon tarve ja laaditaan jatkolausunto. Painavin syin jaksoa voidaan jatkaa 1–60 vuorokautta. Näin ollen erityinen huolenpito kestää maksimissaan 90 vuorokautta. (THL 2022; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

3.4 Koulukodin lapset ja nuoret

Koulukodissa asuvat lapset ja nuoret ovat kiireellisesti sijoitettuja tai huostaanotettuja ja iältään 12–17 vuotta. Nämä koulukodissa asuvat lapset ja nuoret ovat yhteiskunnan näkökulmasta lapsia, joiden suojelua määrittää lastensuojelulaki. Koulukodin lapsia kutsutaan usein myös nuoriksi ja siksi käytän opinnäytetyössä molempia termejä lapsi sekä nuori. Lastensuojelulain mukainen huostaanotto tulee toteuttaa, mikäli lapsen huolenpidossa tai muissa kasvuolosuhteissa on puutteita, jotka vaarantavat vakavasti lapsen terveyttä ja/tai kehitystä. Huostaanoton perusteet täyttyvät myös, mikäli lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai mikäli lapsi muilla näihin rinnastettavilla tavoilla tai käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja/tai kehitystään. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 40. §). Näin ollen sijaishuollon kosketuspinta ihmisten elämään tulee näiden korjaavien tarpeiden sekä kriisien kautta ja siksi niiden tiedostaminen on lastensuojelun sijaishuollossa järjestettävän hoidon- ja kasvatuksen lähtökohta. Jokaisella lapsella ja hänen perheellään on myös omat voimavarat, joiden valjastaminen myönteiseen kasvuun- ja kehitykseen on tarkoituksenmukaista ja tavoitteellista. (Valtion koulukodit 2024; Sairilan koulukoti 2024)

Huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ovat äärimmäisiä keinoja puuttua lasten ja heidän perheiden itsemääräämisoikeuteen. Molemmat aiheuttavat ymmärrettävästi ristiriitaisia tunteita sijaishuollon asiakasperheissä ja voivat aiheuttaa sijaishuollon vastustamista. Eronen (2003) toteaa sijaishuollon sosiaalityön aiheuttavan voimakkaasti stigmaa ja häpeän tunteita asiakkaille sekä asiakasperheille. Häpeän kierre voi aiheuttaa vastakkainasettelua ja työntekijöiden kyseenalaistamista tai jopa helposti provosoituvaa vihaa. Sijaishuollon työntekijän on aina lunastettava luottamus ja paikkansa asiakasperheiden auttajana. (Eronen 2003, 16.) Lastensuojelun asiakasperheet saattavat asennoitua kielteisesti virallisen palveluverkoston apuun, vaikka eivät omatoimisesti kykene selviytymään sijaishuoltoon vaikuttavista ongelmistaan (Lehtosalu 2011, 14). Sijaishuollon kontekstissa vastakkainasettelu asiakasperheiden ja yhteiskuntarakenteiden välillä vaikeuttaa yhteisen tilannekuvan ja yhteistyösuhteen muodostamista. On varsin tavanomaista, että asiakasperhei-

den oman elämän pettymykset sekä aikaisemmat negatiiviset kokemukset yhteiskunnasta ja viranomaisista heijastuvat myös koulukotityöskentelyyn. Tämä kuvastaa hyvin lastensuojelun sijaishuollon sensitiivisesti herkkää toimintaympäristöä sekä haasteellisuutta. (Sairilan koulukoti 2024.)

Pekkarisen (2017, 69) mukaan koulukotiin sijoitettujen lasten/nuorten huostaanottojen syitä ovat muun muassa ylisukupolviset sosiaaliset ongelmat, läheisten päihteidenkäyttö, kehitykselle haitallinen sosiaalinen ympäristö tai traumaattiset kokemukset. Lehto-salon (2011, 60) mukaan koulukotilasten perheiden psykososiaaliset häiriöt ovat yleisiä. Nämä ovat usein vaikuttimia haitalliselle kehitykselle, joka ilmenee esimerkiksi karkailuina, koulupoissaoloina, päihteiden käyttämisenä, rikolliseen toimintaan osallistumisena sekä eri tasoisina mielenterveys- ja sosiaalisina ongelmina. (Pekkarinen 2017, 24). Sosiaali- ja terveysministeriön (2016) mukaan yleisimpiä syitä lastensuojelun asiakkuuteen ovat lapsen ja/tai lapsen huoltajien päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat sekä perheväkivalta. Lehto-Salon (2011) tutkimuksen mukaan kolmella neljästä koulukotisijoituksesta taustalla vaikuttivat koti- ja perheongelmat. Ydinperhe oli hajonnut 83 %:lla koulukodin lapsista. Vanhempien haitallista päihteidenkäyttöä ja perheväkivaltaa esiintyi (71 %) sijoituksen taustalla ja tämän lisäksi isän antisosiaalisuus vaikutti (63 %) lapsen koulukotisijoitukseen. (Lehto-Salo 2011, 41.)

Koulukotiin sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla esiintyy merkittävässä määrin aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöitä (ADHD, lyhenne englanninkielisestä nimityksestä Attention Deficit Hyperactivity Disorder) sekä muita neuropsykiatrisia häiriöitä. ADHD:n ydinoireita on tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus. Hoitamattomana ADHD voi haitata opintoja isoissa opintoryhmissä ja tämä näyttäytyy usein rikkonaisena oppimishistoriana koulukodin lapsilla (Sairilan koulukoti 2024). Käypä hoito -suosituksen (2019) mukaan ADHD:n hoitamattomuus lisää päihteiden käytön, psykiatristen häiriöiden ja syrjäytymisen riskiä (ADHD 2019). Hoitamaton ADHD on monitahoinen riski yksilön sosiaaliselle toimintakyvylle, koska usein ylivilkkaus, tarkkaamattomuus ja impulsiivisuus vaikuttavat oman toiminnanohjaamiseen ja sillä on vaikutusta keskittymiseen, arjen- ja elämän hallintaan sekä sosiaalisiin suhteisiin. (ADHD-liitto 2024.) Toiminnanohjaamisen haasteet ovat varsin tuttu ilmiö koulukodin ar-

jessa ja nämä haasteet näkyvät usein myös huostaanoton perusteissa. (Sari-lan koulukoti 2024.) ADHD-erityispiirteet voivat olla myös merkittävä voimavara, jos sitä osaa hyödyntää ja mikäli toimintaympäristö sen mahdollistaa (Hansen 2028). Tässä koulukodin vahvat resurssit ja yksilöllinen tuki on nähtävissä mahdollisuutena erityispiirteiden hallinnassa. ADHD-oireinen ihminen poimii/ havaitsee ympäriltään muita enemmän informaatiota ja ei useinkaan pyri kontrolloimaan ajatusvirtaa tai ideoita. Tämä mahdollistaa luovuutta, tehokkuutta ja heittäytymiskykyä. Myös erityinen keskittyminen itseä kiinnostaviin asioihin on ADHD:n tyypillinen vahvuus. Tämän lisäksi tyypillisiä vahvuuksia voivat olla myös kekseliäisyys, energisyys, rohkeus, joustavuus ja sinnikkyys. (Hansen 2018.)

Manninen (2013) on väitöskirjatutkimuksessa tutkinut koulukotiin sijoitettujen lasten ja nuorten psykiatrasta oirekuvaa ja ennustetta. Koulukotiin sijoitetuilla lapsilla on lisääntynyttä altistumista päihteiden väärinkäyttämiseen ja heillä on huomattava riski ajautua myöhemmin ilmenevään antisosiaaliseen elämäntapaan. Näiden lisäksi heillä on myös suurempi riski sairastua psyykkisesti. (Manninen 2013, 7.) Lehto-Salon (2011, 60) mukaan koulukoteihin sijoitetuilla lapsilla esiintyi paljon mielenterveyden häiriöitä, joista yleisin oli käytöshäiriö. Käytöshäiriön ohella koulukodin lapsilla havaittiin oppimisvaikeuksia, mielialahäiriöitä, päihdehäiriöitä sekä neuropsykologisia erityisvaikeuksia. Lehto-Salon (2011, 42) väitöskirjan aineistossa kymmenestä lapsesta yhdeksällä oli ainakin yksi mielenterveyden häiriö.

ADHD yhdistyy useiden tutkimusten perusteella käytöshäiriöön. (Manninen 2013, 29.) Käytöshäiriöt voivat ilmetä epäsosiaalisina käytöshäiriöinä, jolloin lapsi jää epäsosiaalisen, impulsiivisen tai aggressiivisen käyttäytymisen vuoksi vertaisryhmän ulkopuolelle. Toinen näkyvä käytöshäiriön ilmeneminen on sosiaalinen käytöshäiriö, jolloin lapsella on kaverisuhteita ja hän saattaa näyttäytyä sosiaalisesti taitavana vertaisryhmässä. Sosiaalisessa käytöshäiriössä epäsosiaalista käyttäytymistä harjoitetaan yhdessä ja sille usein haetaan tukea muista lapsista. (Manninen 2013, 25.) Lapsena alkavien käytöshäiriöiden taustalla on usein heikko yleinen älykkyys, kognitiivista heikkoutta, hyperaktiivisuutta ja tarkkaamattomuutta, aggressiivisuutta, impulsiivisuutta, koulunkäyntiin ja kaverisuhteisiin liittyviä vaikeuksia. Myös vanhemmuuteen liittyvät

ongelmat ja vanhempien epäsosiaalisuus vaikuttavat käytöshäiriöiden taustalla ja nuoruusiässä alkavissa käytöshäiriöissä korostuu kaverisuhteet ja sosiaalisen elinpiirin vaikutukset. (Lehtosalo 2011, 19.) Koulukotisijoituksen syyt ovat usein moninaisia ja kasaantuneita, mutta lähes jokaista koulukotiin sijoitettua lasta yhdistää heidän antisosiaalinen käyttäytymisensä (Kitinoja, 2005). Antisosiaalinen käyttäytyminen on yhteiskunnan sääntöjen, yleisesti hyväksytyjen normien sekä muiden ihmisten oikeuksien huomiotta jättämistä (Manninen 2013, 17).

Päihteet ja päihteiden käytön ongelmat ovat merkittävä haaste koulukotilasten ongelmien taustalla tai ongelmakierteen vaikuttajana. On tapauskohtaista, että onko päihteet olleet lähtökohta ongelmien kasautumiselle vai seuraus muista ongelmista. Usein kyse on molemmista ja päihteet ruokkivat negatiivista kehitystä ja ongelmien kasaantumista entisestään. Lehto-Salon (2011, 45) mukaan 40 %:lla koulukodissa asuvista lapsista oli diagnostisten kriteerien mukaisesti päihdehäiriö. Tutkimuksen mukaan päihdehäiriödiagnoosin saaneilla lapsilla esiintyi myös haastavampia mielenterveys- ja käytöshäiriöitä. Pekkarisen (2017, 27) päihdehäiriöiden lisääntymisestä on koulukodeissa yhdenmukainen näkemys. Tätä kehitystä tukee myös Sairilan koulukodin päihdetyön (2024) arvio, jonka mukaan päihdetyötä tehdään Sairilan koulukotiin sijoitettuihin lapsista noin 70 %:n kanssa, näistä noin 10 %:lla esiintyy addiktiotason riippuvuutta. Loppujen kanssa tehdään ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Erityisen huolenpidon nuorten kanssa päihdetyötä tehdään noin 90 %:n kanssa ja vastaavasti vaativan tason asuinyksikössä yksilöllistä päihdetyötä noin 60 %:n kanssa. Päihdetyön tarve on aina lapsilähtöisesti arvioitua ja siten arvio elää dynaamisesti asiakkuuksien mukaan. (Sairilan koulukoti 2024.)

Erityisesti huumausaineiden ja erilaisten lääkeyhdisteiden käyttö on lisääntynyt niiden saatavuuden helpottumisen myötä. Tämä näkyy tänä päivänä koulukotiin sijoitettujen lasten ongelmana tai ongelmien taustalla yhä enemmän. Kokemusten mukaan koulukodissa moni neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivä lapsi selittää omaa päihteiden käyttöä itsensä lääkitsemisellä. Kokonaisuudessaan päihteidenkäytön negatiiviset vaikutukset korostuvat koulukodin lasten moniongelmaisuuksien taustalla ja päihteidenkäytön tuomat haasteet vaikuttavat hyvin moniulotteisesti koulukotiin sijoitettujen lasten kasvuun ja kehitykseen. (Sairilan koulukoti 2024.) Monella koulukotiin sijoitetulla lapsella on

myös hylkäämisen kokemuksia, huomattavaa stressikuormaa sekä traumaa. Sijaishuollossa asuvien lasten elämässä on voinut olla monenlaisia traumaa aiheuttavia kokemuksia, kuten esimerkiksi vanhemman menetyksen kuoleman tai avioeron kautta, vanhempien päihteiden käyttö, fyysinen ja/tai emotionaalinen laiminlyönti sekä väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön näkeminen ja/tai kokeminen. (Sairilan koulukoti 2024.) Myös nämä kokemukset vaikuttavat lasten sosiaaliseen toimintakykyyn moniulotteisesti ja altistavat päihdeaddiktioille sekä yleisesti riskikäyttäytymiselle (Sarvela & Auvinen 2020, 19).

Kitinojan (2005) tutkimustulosten mukaan koulukotiin sijoitettujen lasten ongelmat ovat usein kestäneet pitkään, ja tilanteet ovat kasaantuneet moniongelmaisiksi. Koulukotilasten moniongelmaisuuksia ei selitä pelkästään psyykkiset tekijät, vaan sosiaaliset suhteet ovat merkittävä vaikutin ongelmien kasaantumiseen (Pekkarinen 2017, 29–30).

4 HOITO- JA KASVATUSTYÖ KOULUKODISSA

Koulukodin hoito- ja kasvatustyön keskiössä on koulukotiin sijoitettu lapsi ja lapsen perhe. Lastensuojelulain (13.4.2007/417, 20–24. §) mukaan lastensuojelun toteutuksessa on selvitettävä lapsen mielipide ja toivomukset. Nämä on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Kaikille lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille laaditaan lakisääteinen asiakassuunnitelma. Tämä lastensuojelun asiakassuunnitelma toimii pohjana sijaishuollon hoito- ja kasvatustyölle. Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 30. §) säädetään asiakassuunnitelman sisällöstä ja laatimisesta. Asiakas-suunnitelma laaditaan asiakassuunnitelman neuvottelussa, johon osallistuu lapsen lisäksi, hänen huoltajansa, asioista vastaava sosiaalityöntekijä sekä sijaishuoltopaikan edustajat (sosiaalityöntekijä, asiantuntijat ja omaohjaaja). Asiakas-suunnitelmassa avataan lapsen historiaa, lastensuojeluasiakkuuden perusteita sekä sijaishuollon tavoitteita. Asiakas-suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja usein asiakassuunnitelman neuvottelussa sovitaan jo seuraavan asiakassuunnitelman ajankohta sekä paikka. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 30. §.)

Asiakassuunnitelman ja yksilöllisten tarpeiden pohjalta lapselle laaditaan hoito- ja kasvatussuunnitelma yhteistyössä lapsen, perheen sekä hoidosta

vastaavan moniammatillisen tiimin kanssa (Pösö 2004, 42). Lastensuojelulain (13.4.2007/417, 30 §) mukaan sijaishuoltopaikka vastaa hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisesta yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma täydentää sijaishuollon asiakassuunnitelmaa konkreettisten lapsen tilannetta sekä tavoitteiden edistämiseen käytettyjä menetelmiä. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on laadittava aina, mikäli lapseen kohdistetaan rajoitustoimenpiteitä tai on oletettavissa, että rajoitustoimenpiteitä joudutaan käyttämään (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 30. §). Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti, lapsen omaohjaajan ja/tai nuoren hoitoon- ja kasvatukseen olennaisesti kuuluvan asiantuntijan toimesta.

Koulukodissa lapsen asioita edistetään osallistavalla hoitotiimityöskentelyllä. Hoitotiimiin kuuluvat lapsen lisäksi, omaohjaaja, asiantuntija(t) sekä erityisluokanopettaja. Hoitotiimityöskentelyllä tavoitellaan osallisuutta, voimaantumisen kokemuksia sekä toimijuutta oman elämän asioissa. (Laitila 2010; Sairilan koulukoti 2024.) Lasta osallistamalla omaohjaaja yhdessä asiantuntijoiden kanssa huolehtivat yksilöllisten hoitokontaktien ja tutkimuksien järjestämisestä sekä niiden käytännön organisoinnista. Sairilan koulukodissa toimii myös oppilaskunta, jossa on jokaisen asuinyksikön edustaja. Oppilaskunnantoiminta sekä asuinyksiköiden osastokokoukset ovat rakenteellisia menetelmiä lasten osallisuuden ja toimijuuden edistämiseksi. Näillä käytänteillä on tarkoitus aktivoita lapsia koulukotiyhteisössä ja tuoda esiin yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia ja merkityksellisyyttä yhteisön kehittämisessä. (Valtion koulukodit 2021; Sairilan koulukoti 2024.)

4.1 Yksilötyö ja ryhmätoiminta

Koulukotityöskentely on hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin sisällytettyä asiantuntijatyöskentelyä, omaohjaaja- ja yksilötyötä sekä ryhmätoimintaa. Työskentelyyn voi sisältyä tavoitteita edistäviä yksilöllisiä keskusteluja, tehtäviä, keskusteluryhmiä, dokumenttien katsomista, toiminnallisuutta tai harrastustoimintaa. Olennaista työskentelyssä on vuorovaikutuksellinen kontakti lapsen/lasten kanssa, jossa korostuu ammatillisuus, tavoitteellisuus ja hoidollisuus. Koulukotityöskentelyyn kuuluu myös erilaiset vapaa-ajan toiminnot ja työskentelyn toteutukseen vaikuttavat myös työntekijöiden omat erityisosaamiset sekä omat

mielenkiinnon kohteet. (Sairilan koulukoti 2024; Valtion koulukodit 2021; Pekkarinen 2017, 38.)

Yksilötyön tarkoitus on tukea lasta yksilöllisessä kasvussa- ja kehityksessä voimavarakeskeisesti lapsen läheisverkostoa hyödyntäen. Yksilötyössä osallistetaan lasta hänen omissa asioissansa ja tavoitteena on lisätä lapsen omaa ymmärrystä, motivaatiota, sitoutumista ja toimijuutta omassa elämässä. (Valtion koulukodit 2021; Sairilan koulukoti 2024.) Yksi työskentelyn tavoitteista on mahdollistaa lapselle voimaantumisen prosessi, jonka päämääränä on persoonallinen kasvu sekä lisääntynyt itseluottamus. Tässä keskiössä on oman elämän hallinta ja valtaistuminen. Voimaantumista tavoitellessa työskentelyssä tulee mahdollistaa lapselle kontrollintunnetta, kyvykkyyden havaintoja, vastuullisuutta, osallistumista ja tulevaisuuteen suuntautumista. (Laitila 2010, 30.) Koulukotityöskentelyssä tähdätään osallisuuden ja toimijuuden vahvistamiseen, jolloin on tärkeää löytää yksilöllisesti parhaiten kohdentuvat menetelmät lapsen aktiivisuuden ja osallistumisen tueksi (Sairilan koulukoti 2024).

Ryhmätyöskentelyn avulla opetellaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Ryhmätoiminnalla tavoitellaan kuntouttavaa kokemusta ja siten hoidollisuuden näkökulma sekä lapsilähtöisyys ohjaavat vahvasti käytettäviä menetelmiä ja teemoja. Yhteisöllisyyden lisäksi tavoitteena on tuottaa yhteistä pohdintaa ja oivalluksia arjen- ja elämän hallintaan liittyen sekä mahdollistaa omassa elämässä hyödynnettäviä kokemuksia. Tässä itsestä oppiminen ja oman mielenkiinnon suuntautuminen on mahdollista esimerkiksi harrastuskokemusten myötä. Tällä tavoitellaan lapselle oppimisen, osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia osana koulukotiyhteisöä sekä toimintakyvyn kehittymistä (THL 2024). Koulukotiyhteisön ryhmätoiminnot yhdessä arjen sosiaalisten tilanteiden kanssa mahdollistavat sosiaalisten taitojen- ja vuorovaikutuksen harjoitteluun altistavia tilanteita sekä näiden taitojen kehittymistä. Yhdessä tekeminen ja yhteiset kokemukset nähdään myönteisesti ryhmädynamiikkaa kehittävänä ja yhdenvertaisuuden kokemuksia mahdollistavana toimintana. Nämä laajentavat pohjaa myös ystävyyssuhteiden muodostumiselle. (Sairilan koulukoti 2024; Valtion koulukodit 2021; THL 2021; THL 2024.) Käänteisesti osallisuuden vahvistamisella pyritään ehkäisemään vääristyneitä uskomuksia omista kyvyistä, ulkopuolelle jäämistä, laitostumista ja syrjäytymistä (Järvikoski 2014,12).

Kalastustoiminta tutkittavana ilmiönä asemoituu työskentelyssä toiminnallisiin menetelmiin. Toiminnalliset menetelmät ja toiminnallisuus on koettu osallisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviksi voimavaroiksi koulukotityöskentelyssä yksilö- sekä yhteisötasolla. Tästä hyvänä esimerkkinä Suomen koulukotien urheiluyhdistys Ry:n järjestämät urheilutapahtumat, jotka vuodesta toiseen mainittiin kerätyissä palautteissa positiivisena muistona koulukotisijoituksen ajalta. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (2024) mukaan esimerkiksi luontotoiminta vähentää jännitteitä vuorovaikutustilanteista, jolloin se voi nopeuttaa luottamuksen syntymistä työskentelysuhteessa (THL 2024). Koulukotityöskentelyn toiminnallisuutta kuvastaa Kallion ym. (2015) myönteisen tunnistamisen malli. Tässä yksilöllisten voimavarojen käyttö ja onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä. Koulukotityöskentelyssä toiminnallisuutta pyritään järjestämään niin, että onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia ja todennäköisiä. Kaikessa ei voi kuitenkaan aina onnistua, joten turvalliset epäonnistumisen kokemukset ja niihin myönteinen suhtautuminen ovat osa koulukotityöskentelyä ja oppimista. Tässä erilaiset toiminnallisuuksien, kuten liikunta-, elämys-, seikkailu- ja taidepedagogiikkojen soveltamisen avulla mahdollistetaan tilanteita ja toimintaa, joissa lapset saavat onnistumisia ja oppimisen kokemuksia yksilöinä sekä osana vertaisryhmää. (Matikainen 2017, 18.)

Erilaiset arjen tekemisestä poikkeavat toiminnalliset aktiviteetit mahdollistavat yksilöllisiä tapoja toteuttaa itseään ja ilmentää omaa kyvykkyyttään. Myös koulukodin päihdetyössä vahvuudet ja voimavarat on olennainen osa hyvän tulevaisuuden suunnittelua. Tämä tarkoittaa toiminnanohjaamista asioihin, mitkä aiheuttavat onnistumisen kokemuksia ja mielihyvää. (Sillanpää & Barkman 2024, 50). Koulukotiin sijoitettujen lasten haasteet ja tuen tarpeet ovat yksilöllisiä. Siksi heidän hoitopolkunsa on oltava lapsen tarpeisiin perustuen yksilöllisesti suunniteltu. Tämä tarkoittaa, että myös ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttaa yksilölliset tarpeet sekä tavoitteet (Pekkarinen 2017, 37).

4.2 Työskentelyn keskiössä vuorovaikutuksellisuus

Sijaishuollon syvin tarkoitus on mahdollistaa koulukotiin sijoitetulle lapselle turvallinen kasvuympäristö ja turvallisen aikuisen läsnäoloa. Pekkarisen (2017, 37–38) mukaan koulukotien hoito- ja kasvatustyössä kontakti lapseen eli hyvä

vuorovaikutus sekä suhteen luominen yhdessä säännöllisten arjen rakenteiden kanssa ovat perusedellytys hoidollisten menetelmien vaikuttavuuteen. Lapsen hyvä kohtelu, kuuleminen, huomioiminen ja osallistaminen koulukoti-arjessa on perusarvo ja lähtökohta hyvälle vuorovaikutukselle ja siten koulukotityöskentelylle. Tässä työntekijöiden asenteilla, empatialla ja kyvyllä kuulla ja kunnioittaa lapsen näkemyksiä on merkittävästi vaikutusta siihen, miten lapset kokevat oman osallisuutensa ja turvallisuutensa. (Valtion koulukodit 2024). Turvallisen aikuisen malli ja siten työntekijöiden lasta kunnioittavan vuorovaikutuksen tärkeys korostuu myös, mikäli lapsen perhetilanteessa on ollut turvattomuutta päihteiden, perheväkivallan, vanhemmuuden, huolenpidon tai vanhempien antisosiaalisen käyttäytymisen kanssa (Lehto-Salo 2011, 19, 41).

Koulukotiarki on paljon muutakin kuin vain työskentelyä tai tavoitteiden edistämistä. Siihen liittyy kaikki elämän osa-alueet ja tunteet. Se on arvojen mukaisesti inhimillistä yhteiseloä, jossa myös yhteiset harrasteet ja vapaa-aika ovat osa kokonaisuutta. Koulukodeissa hoito- ja kasvatustyö pohjautuu ammatilliseen vuorovaikutukseen, joissa yksilölliseen kohtaamiseen yhdistyy tavoitteellisuus sekä hoidollinen tilannekuva. Luottamuksellinen ja toimiva vuorovaikutussuhde työntekijän ja lapsen välillä nähdään inhimillisenä voimavarana lapselle sekä edellytyksenä toimivalle omaohjaajatyölle ja hoitotiimityöskentelylle, joilla edistetään hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumista sijaishuollon tavoitteiden mukaisesti. Koulukotityöskentelyssä tavoitteena on luoda yhteys lapseen, jolloin on olennaista pohtia millä toimenpiteillä lapsi saadaan osallistumaan työskentelyyn. Tämä tarkoittaa lapsilähtöistä ajattelua ja työskentelyn toteutusta, jossa koulukodin omaohjaajat kulkevat lapsen rinnalla, sanoittavat elämää ja peilaavat tunteita. Kaikki lapset haluavat ja ansaitsevat tulla nähdyksi ja kuulluksi ja siten kohdatuksi omana itsenä. Tarkoituksenmukainen koulukotityöskentely edellyttää työntekijöiltä aktiivista yhteyden luomista sekä vuorovaikutuksellisuuden mahdollistamista. (Sairilan koulukoti 2024; Valtion koulukodit 2021; Valtion koulukodit strategia 2022.)

4.3 Tavoitteena sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen

Sosiaalinen toimintakyky rakentuu yksilön fyysisen, kognitiivisen ja psyykkisen toimintakyvyn varaan ja siihen vaikuttavat olennaisesti myös toimintaympäristö sekä ympäristön fyysiset ja sosiaaliset ulottuvuudet. (Koskinen ym. 2011,

137.) Tällä viitataan yksilön suoriutumiseen elinpiirinsä yhteisössä sekä yhteiskunnassa eli kykyä toimia dynaamisissa vuorovaikutussuhteissa muiden yksilöiden, verkostojen, ympäristön ja yhteisöjen välillä (THL 2021). Koulukodissa tavoitellaan parempaa sosiaalista toimintakykyä, koska siellä opetellaan elämänhallinnan resursseja ja taitoja, jotka edistävät itsenäistä pärjäämistä ja arjen hallintaa omassa elämässä. (Koskinen ym. 2011, 137.) Koulukotityöskentelyn tavoitteellisuutta voidaankin tarkastella sosiaalisen toimintakyvyn neljän osa-alueen kautta, jotka ovat osallisuus, kyky toimia yhteisöissä, arjen ja elämänhallinta, sekä kokonaisvaltainen hyvinvointi (THL 2017).

Koulukotityöskentelyssä sosiaalinen toimintakyky ilmenee osallistumisena, sosiaalisena aktiivisuutena sekä osallisuuden, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin kokemuksina. (Tiikkainen 2013; Tiikkainen & Pynnönen 2018). Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen (2021) mukaan sosiaalista toimintakykyä voidaan tarkastella kahden ulottuvuuden mukaisesti, jotka ovat ihmisen toiminta vuorovaikutussuhteissaan sekä ihmisen osallistumista ja toimijuutta ilmentävä aktiivisuus yhteisöissä sekä yhteiskunnassa. (THL 2021.) Koulukodin yksilötyö sekä ryhmätoiminta ovat vuorovaikutuksellista toimintaa, jossa lapsen osallistuminen, aktiivisuus ja toimijuus on usein helposti havaittavissa. Tarkoituksenmukaisesti toteutettuna ne ovat myös toimintaa, jossa lapsilla on mahdollisuus yksilöllisesti eritasoisille osallisuuden kokemuksille. Lapsen osallistuminen ja toimijuus omien asioiden edistämiseen ilmentää myös sosiaalista toimintakykyä koulukotikontekstissa.

5 KALASTUS

Kalastus on Suomessa hyvin monimuotoista toimintaa. Suurimmalle osalle suomalaisia kalastaminen on tänä päivänä vapaa-ajan kalastusta. Kotitarvekalastuksen merkitys ravinnonlähteenä on koko ajan vähentynyt ja kalastuksen merkitys vapaa-aikana tapahtuva harrastuksena puolestaan korostunut. Maa- ja metsätalousministeriön (2018) mukaan vapaa-ajankalastuksessa tavoitellaan koko ajan enemmän kokonaisvaltaista hyvinvointia edistäviä luontokokemuksia sekä elämyksiä. Kotitarvekalastus passiivisilla pyydyksillä eli verkoilla ja katiskoilla on enemmän vanhemman väestön kalastusmuoto ja nuo-

remmat kalastajat puolestaan tavoittelevat yhä enemmän kokemuksia ja elämyksiä vapavälineillä. (Suomen vapaa-ajan kalastajat 2024; Kalatalouden keskusliitto 2024; Luonnonvarakeskus 2022.) Kalastaminen on vahvasti poliittinen aihe, koska kyse on luonnonvaran hyödyntämisestä ammatillisesti ja/tai virkistystoimintana. Tämän lisäksi kalastaminen on myös eettisesti ristiriitaista toimintaa, koska kaikki kalastaminen aiheuttaa kaloille kärsimystä ja luonnonvarana kalakannat ovat rajalliset.

Kalastusympäristöt ovat hyvin monenlaisia ja monen kokoisia luontoympäristöjä veden äärellä. Yleensä tavoiteltu saalis, käytetty kalastusmuoto tai sijainti vaikuttavat kalastusympäristön valintaan, kuten esimerkiksi kodin tai vapaa-ajan asunnon lähellä oleva vesistö. Kalastaminen on luonto- ja ympäristötietoa (lajikohtaisesti kalan ravinto, liikkuminen ja elintavat sekä ympäristön olosuhteet, kuten vuodenaika, kalastusvesistö, vallitseva sää), kalastusvälineiden hallintaa (vapa, kela siima, solmut, vieheet/ syötit) sekä kalastustekniikoita, joiden avulla viehe/syötti saadaan uimaan halutulla tavalla ja tarjotaan kalalle. Nämä kalastuksen ominaisuudet mahdollistavat erilaisten taitojen harjoittelua, ympäristön havainnointia sekä oman toiminnan reflektointia tavoitteiden saavuttamiseksi. Kalastamisessa ollaan vuorovaikutuksessa tavoiteltuun saaliiseen ja siten kalastaminen konkretisoi oman tekemisen vaikutusta tavoitteelliseen lopputulokseen. Kalalajeihin ja lajikohtaiseen kalastamiseen perustietoa löytyy koostetusti esimerkiksi Suomen vapaa-ajan kalastajat (2024) ja Kalastajan kanava (2024) verkkosivustoilta.

5.1 Vapaa-ajan kalastus Suomessa

Kalastus on erittäin suosittu harrastus, jolla on pitkät perinteet Suomessa. Jopa 1,8 miljoonaa suomalaista harrastaa kalastusta jossain muodossa eli lähes joka kolmannes. Suomi on tuhansien järvien maa, jossa kalastusmahdollisuudet ovat erinomaiset ja kalastusluvan hankkiminen on helppoa. Jokaiselle kuuluvien oikeuksien ansiosta voimme Suomessa liikkua luonnossa ja harrastaa kalastusta. Suomi on pitkä maa, jossa on paljon maisemallisesti ja kalastuksellisesti erityyppisiä vesistöjä (Suomen vapaa-ajan kalastajat 2024; Luonnonvarakeskus 2022.) Yleisimmin vapaa-ajankalastajat onkivat, pilkkivät ja

heittokalastavat. (Maa- ja metsätalousministeriö 2018.) Nämä vapaa-ajan kalastusmuodot voidaan nimetä vapavälineillä tapahtuvaksi aktiivikalastukseksi ja tähän samaan listaan voidaan lisätä myös perhokalastus sekä uistelukalastus. Vapaa-ajan kalastamisessa kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä sen tuottama hyvinvointi ovat tärkeässä roolissa, mutta myös ravinnon lähteenä vapaa-ajankalastuksen merkitys on suomalaisille valtava. Vuonna 2016 jopa 44 % kotimaisen kalan kulutuksesta koostui vapaa-ajankalastuksen saaliista. (Maa- ja metsätalousministeriö 2018.)

Vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategiassa panostukset ovat hyvinvoiviin kalakantoihin ja vesistöihin. Strategiassa todetaan vapaa-ajankalastuksen olevan lähivuosina suosittu ja yhteiskunnallisesti arvostettu luontoharrastus, joka kestävästi hyödyntää monipuolisia kalastusvesistöjä sekä kalastusmahdollisuuksia. (Maa- ja metsätalousministeriö 2018.) Strategian mukaan vapaa-ajan kalastus tuottaa yhä useammalle ihmiselle tulevaisuudessa iloa, virkistystä ja elämyksiä. Luontoharrastuksena vapaa-ajankalastuksella on pysyvä asema suomalaisten keskuudessa ja se nähdään merkittävä voimavara yksilöllisen luontosuhteen tukijana sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. (Maa- ja metsätalousministeriö 2018, 21.)

5.2 Kalastustoiminnan hyvinvointivaikutuksia

Kalastusharrastuksen hyvinvointivaikutuksia on tutkittu metsähallituksen julkaisussa; *Terveyttä ja hyvinvointia valtion mailta- tarkastelussa metsästäjät ja kalastajat*. Kaikkonen ja Rautiainen (2014) toteuttamassa kyselytutkimuksessa kalastuksen harrastajien vastauksia saatiin 1797 kappaletta, vastanneista miehiä oli 93 % ja naisia 7 %. Suurin osa vastaajista oli iältään 25–64 vuotta. Kyselyssä selvitettiin vastaajien kokemusta edellisen kalastusmatkan vaikutusta psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin asteikolla 1–5. Asteikossa 1 tarkoitti täysin eri mieltä ja 5 täysin samaa mieltä. Vastaajista 51 % toteutti kalastusretkiä kavereiden kanssa, 32 % oman perheen kanssa, 14 % toteutti kalastusretken yksin ja 3 % muissa seurueissa. (Kaikkonen & Ronkainen 2014, 12.)

Kyselytulokset keskiarvoina koko maan osalta koetun sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääntyminen. Vastauksien yhteenvedona psyykkinen hyvinvointi lisääntyi 77 %:lla, fyysinen hyvinvointi lisääntyi 81 %:lla ja sosiaalinen hyvinvointi lisääntyi 73 %:lla. Tuloksista myös ilmenee, että hyvinvointivaikutukset kasvoivat matkan pituuden kasvaessa ja etenkin sosiaalisen hyvinvoinnin lisääntymiseen vaikutti mahdolliset yöpymiset retkellä sekä kenen kanssa reissu toteutettiin. Kavereiden ja perheiden kanssa kalastavat kokivat enemmän sosiaalisen hyvinvoinnin lisääntymistä kuin yksin kalastajat. (Kaikkonen & Ronkainen 2024.) Kyselytutkimuksen vastauksissa kalastajien psyykkisen hyvinvoinnin lisääntymistä eniten selittävät matka kalastuskohteeseen sekä vastaajien ikä. Monimuuttuja-analyysin perusteella vanhin ikäryhmä (60–64-vuotiaat) eivät kokeneet lisääntyntä hyvinvointia samassa määrin kuin nuoremmat ikäryhmät. Fyysisen hyvinvoinnin kokemiseen vaikutti retkikohde ja toteutustapa. (Kaikkonen & Ronkainen 2014.) Tutkimuksen tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että kalastaminen vaikuttaa ihmisten hyvinvoinnin kokemiseen. Kalastustoiminnassa kokonaisvaltainen hyvinvoinnin kokeminen sisältää psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia ulottuvuuksia. Myös terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024) nimeää kalastamisen yhdeksi osallisuutta lisääväksi luontolähtöisen kuntoutuksen muodoksi (THL 2024).

Kalastamisen yhteyttä hyvinvoinnin edistämiseen käsitteleviä opinnäytetöitä on esimerkiksi Toikka (2017) *Voimaantumista, virkistäytymistä ja motivoitumista toimintakyvyn ylläpitoon kalastuksen avulla* sekä Blomqvist (2014) *Kalastus voimavarana nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä*. IctyoCare- vesistöohjaajakoulutusta on järjestetty Tampereen ammattikorkeakoulussa 2015–2019. Koulutus oli vesiluontoa hyödyntäville kuntoutusta järjestäville tahoille, kuten erityisryhmien kanssa työskentelevät asuinyksiköt/ laitokset, kylpylät, toimintakeskukset, hoitokodit, nuorisokeskukset, kalastus- ja eräoppaat. IcktyoCare-koulutuksessa kalastaminen oli keskeinen toimintamenetelmä. (Maaseutuverkosto 2024.)

Erityisesti sisävesien määrä, niiden läheisyys asuinalueilla sekä runsas liikkuminen luonnossa liittyivät korkeampaan koettuun hyvinvoinnin tasoon suomalaisten keskuudessa (Luonnonvarakeskus 2021). Vehmaston, Iijolaisen ja Keron (2019) esittelevät artikkelissaan Blue Care-hyvinvointipalveluja eli vesiluontoa ja vesistöympäristöjä hyödyntäviä sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalve-

luja. Blue Care mielletään Green Care -toiminnan rinnakkaiskäsitteeksi ja tähän kategoriaan voidaan sisällyttää myös kuntouttava kalastustoiminta. Kalastustoimintaa on hyödynnetty erityisryhmien kuntouttavassa toiminnassa, jolloin opastettu palvelu mahdollistaa kalastamista niille, joiden on muuten vaikea päästä harrastuksen pariin. Myös päihdekuntoutuksessa kalastusta on hyödynnetty, kuten myös kuntouttavassa työkokeilussa ja työtoiminnassa. Näissä kalastamisen avulla on autettu henkilöitä kuntoutumisessa ja sen myötä arkeen kiinni pääsemisessä. (Vehmasto ym. 2019, 195.)

6 LUONTOYMPÄRISTÖ JA LUONTOOPERUSTAISUUS

Luontoympäristö tarkoittaa ympäristöä, jossa luonnon elementit ja ekosysteemit ovat säilyneet keskeisessä osassa. Tämä tarkoittaa erilaisia luontotyypppejä, kuten metsiä, niittyjä, vesistöjä, ja soita. Näiden lisäksi luontoympäristöjä voi olla myös kaupunkialueilla esimerkiksi lähiluontoympäristöjä, puistoja yms. alueita, jossa luonnolle tunnusomaiset elementit ovat säilyneet. (Suomen ympäristökeskus 2024; THL 2024.) Luontoympäristössä biodiversiteetti eli monimuotoisuus, luonnon mikrobit, äänet ja tuoksut vaikuttavat fyysiseen ja psyykkiseen luontokokemukseen. Myönteiset mielikuvat ja luontokokemukset mahdollistavat myös erilaisten luontoelementtien hyödyntämisen hyvinvoinnin edistämisessä. (Kolster 2024.)

Suomessa on yleistynyt käsite luontoperustaisuus, jolla viitataan luonnon tarjoamien hyötyjen, resurssien ja toimintojen hyödyntämiseen ihmisen hyvinvoinnin edistämisessä ja yhteiskunnan kehittämisessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ym. (2024) mukaan ihmisen arkiympäristö vaikuttaa osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksiin ja tässä luonto on osa meidän kulttuurista identiteettiämme ja olemassaolomme eilinehto. (THL 2024; Salonen 2024). Luontoperustaisuudessa toiminnan perustana on ymmärrys luonnon hyvinvointivaikutuksista, jolloin luonto on tarkoituksenmukainen ja keskeinen osa toimintaa (Salonen & Törnroos 2019, 5). Luontoperustaisuus liittyy luonnon terveysvaikutuksien hyödyntämiseen, mutta myös luonnonvarojen kestävään käyttöön sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen (Luke & GCF ry

2021, 15.) Tässä on olennaista ajatus luontoympäristön materiattomasta resurssista ja siten kestävyuden kannalta tärkeästä näkökulmasta. Luontoympäristön kestävä hyödyntäminen on yhteiskunnallisesti tarkoituksen mukainen ja ajankohtainen tietoperusta lasten kasvatustyössä, koska ylikulutamme koko ajan luontovarojamme. Luonnonvarojen ylikulutus on ilmastokriisin ja luontokadon juurisyy. Ihmiskunta on kokemassa ensimmäistä kertaa sukupuuttoaalton, joka on ihmisen aiheuttama (WWF Suomi 2024; Salonen 2024).

Luonnon hyvinvointivaikutusten tutkimustieto kasvaa koko ajan ja tämä lisää perusteluja luontoympäristöjen säästämiseksi ja kehittämiseksi ihmisten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024 *Luontoympäristön terveysvaikutukset ja niiden taloudellinen merkitys*, julkaistiin lokakuun lopussa 2024. Tutkimusnäytön arviointi tehtiin laajan Pohjoismaisen kirjallisuuskatsauksen avulla viimeisen 20 vuoden ajalta. Tutkimuksen mukaan näyttö luontoympäristöjen hyödyistä mielenterveydelle aikuisilla oli selkeä, mukaan lukien mielialan parantaminen ja stressin vähentäminen. (Tyrväinen ym. 2024.) Luontoympäristöjen mielenterveyttä edistävästä vaikutuksista ovat kirjoittaneet esimerkiksi (Puhakka ym. 2017; Gonzales-Inca ym. 2022; Rautio ym. 2024) Luontoympäristön mielenterveyshyötyjä avaa myös kansainvälinen *Results from an 18 country cross-sectional study examining experiences of nature for people with common mental health disorders*- tutkimus. Tutkimus on 18 maan poikkileikkaustutkimus luontoelämysten yhteydestä esiintyviin mielenterveysongelmiin. Tutkimuksen mukaan on olemassa huomattavaa näyttöä siitä, että altistuminen (turvallisiin) luonnonympäristöihin, kuten metsiin ja puistoihin (vihreät alueet) sekä järviin ja jokiin (siniset alueet), voi vähentää riskiä ahdistuksen sekä masennuksen puhkeamiseen. Osittain tämä voi johtua siitä, että luonto altistus on yksilölle motivoivaa ja nautinnollista itsessään, jolloin tämä voi vaikuttaa myönteisesti sekä negatiivisten tunteiden vähenemiseen että positiivisten tunteiden lisääntymiseen. (Tester-Jones ym. 2020.)

Luontoympäristössä altistutaan rakennettua kaupunkiympäristöä vähemmän melu- ja keinovaloärsykeille sekä ilmansaasteille. Luontoaltistuksen on todettu kohentavan mielialaa ja stressin hallintaa. Puhakan (2017) mukaan luonnossa syke ja verenpaine alenevat sekä lihasjännitys ja stressihormonikortisolien määrä vähenee. Tämän lisäksi parasympaattisen hermoston toiminta

lisääntyä luontoaltistuksessa. Luonto aktivoi ihmisessä useita aisteja ja siten kokemukset voivat olla hyvin kokonaisvaltaisia. Tätä korostaa myös luonnon hyvinvointivaikutusten ja sosiaalisten suhteiden yhteys toisiinsa. Erityisesti luonnosta saavutetut mielenterveyshyödyt liittyvät sosiaalisiin suhteisiin. Tässä luontoympäristö toimii erilaisiin tarpeisiin vastaavana toimintaympäristönä, jossa voi säädellä sosiaalista altistumista vetäytymällä sosiaalisista tilanteista itsenäiseen luontokokemukseen tai vaihtoehtoisesti lisätä sosiaalista aktiivisuutta yhteisillä luontokokemuksilla. Luontoympäristössä vietetty aika lisää myös osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Tyrväinen ym. 2024, 11.) Osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset vahvistuvat mitä enemmän luonto on yhdistävä intressi ja mitä enemmän luonto koetaan samojen arvojen kautta.

Luonnon myönteiset hyvinvointivaikutukset näyttävät liittyvän kuormittavista tilanteista ja stressistä palautumiseen (Salonen 2010; Hirvonen 2014; Puhakka 2017; Luke & GCF ry 2021). Usein haastavat elämäntilanteet ja sijaishuolto itessään aiheuttavat merkittävästi henkistä kuormaa koulukodin lapsille. Tässä erilaiset henkistä painolastia keventävät menetelmät ilmentävät inhimillisyyttä ja ovat tavoiteltava päämäärä koulukotityöskentelyssä. Luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntämistä voi tarkastella esimerkiksi; *Tuloksia ja kokemuksia Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen toiminnasta* (Kuhlampi ja Laakso toim.) Hankkeessa edistettiin erityisesti nuorten harrastamista, koulunkäyntiä ja opiskelua. Hankkeessa nuorten hyvinvointia tuettiin muun muassa innostamalla heitä liikkumaan luonnossa, ja käyttämällä luontoa välineenä nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen ja aktivoimiseen. Erityisesti moniaistilliset ja keholliset toiminnot sekä arkiympäristöstä irtautumista korostavat luontokokemukset lisäsivät nuorten hyvinvointia. (Puhakka 2017.) Myös Salosen (2010) mukaan luonto toimintaympäristönä mahdollistaa moniaistillista elämyksellisyyttä, luumoutumista, rauhoittumista ja elpymistä.

Annerstedtin ja Währborgin (2011, 379–379) mukaan luontoavusteisilla menetelmillä saatuja vaikutuksia olivat muun muassa itsetunnon, mielialan, elämänlaadun, keskittymiskyvyn ja vuorovaikutuksen paraneminen sekä vihan tunteen, levottomuuden ja käyttäytymishäiriöiden väheneminen. Luontoympäristö on hyväksyvä ja neutraali toimintaympäristö, jossa vietetty aika vaikuttaa mie-

lialoihin lisäten positiivisia ajatuksia ja vähentäen negatiivisia ajatuksia. (Puhakka 2017). Luontoympäristön rauhoittavia vaikutuksia on hyödynnetty myös rikollisen ja aggressiivisen käyttäytymisen vähentämisessä ja luontotoimintojen on tutkittu myös vaikuttavan myönteisesti ongelmaratkaisu- sekä keskittymiskykyyn. (Hirvonen 2014, 24; Puhakka 2017.) Keskittymiskyvyn paranemisen myötä luonto- ja eläinavusteisella toiminnalla voidaankin saavuttaa myönteisiä hoito- ja kuntoutustuloksia osana aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriöistä kärsivien hoitoa ja kuntoutusta. (Hirvonen 2014). Myös Puhakka (2017) toteaa luontoaktiiviteettien vähentävän ADHD-oireita lapsilla ja tarkkaavuuden palautumisen lisäksi oleskelulla luontoympäristössä voi vähentää henkistä uupumusta ja se auttaa palautumaan kuormittavista tilanteista.

Kirsi Salosen (2017) mukaan luontoympäristön hyväksyvämpi läsnäolo helpottaa itsensä toteuttamista verraten rakennetun toimintaympäristön odotuksiin ja toimintaa ohjaaviin ulkoisiin odotuksiin. Luontoympäristössä on vähemmän ärsykyitä ja sosiaalista painetta, jonka voi nähdä myös vaikuttavan yksilön toiminnanohjaukseen (Yle 2017). Lisäämällä luontoympäristön vaikutuksia omassa arjessa ihminen voi parantaa omaa fyysistä ja psyykkistä hyvinvointiaan, jolloin luontoympäristön hyödyntäminen voi olla yksilölle voimakkaasti arjen selviytymiseen vaikuttava elementti. Luontoyhteys vaikuttaa ihmisen subjektiiviseen kokemukseen itsestä eettisenä toimijana. (Salonen 2010.)

Yksilöllisyyden ja lapsilähtöisyyden merkitystä luontotoiminnassa korostaa se, että luonnosta saavutettuihin hyötyihin vaikuttavat luontokohteen ympäristön kiinnostavuus ja sopivuus itselle, koettu laatu sekä turvallisuuden tunne. (Tyrväinen ym. 2024, 11.) Koettua luontokokemuksen laatua voidaan edistää oikeasuhtaisella ja oikein kohdennetulla ohjauksella. Luontoaltistuksen lisäksi on syytä huomioida kokemuksen yksilöllinen sopivuus ja kiinnostavuus. Luontokokemus on henkilökohtainen ja siihen vaikuttaa henkilökohtainen luontosuhde, joka voi olla myönteinen, neutraali tai kielteinen riippuen luontoaltistuksesta. On realiteetti, että luonnossa on paljon asioita, jotka joidenkin mielestä voi olla inhottavia, pelottavia tai muuten epämiellyttäviä. On siis hyvä tiedostaa, että jokaisella on yksilöllinen luontosuhde ja sietokyky luontoympäristöä kohtaan, joka on muodostunut omien kokemusten ja/tai ennakkoluulojen kautta.

6.1 Ekopsykologian näkökulma

Ekopsykologia on 1990-luvulla Yhdysvalloissa kehittynyt psykologisen teorian ja käytännön haara, jossa painotetaan luonnon ja ihmisen välisten suhteiden yhteyttä, merkitystä sekä monimuotoisia ulottuvuuksia. Ekopsykologian mukaan ihminen on luontainen ja merkityksellinen osa ympäröivää luontoa. Ihmisen ja luonnon hyvinvointi tai pahoinvointi vaikuttavat toisiinsa, koska elämme ja olemme vastavuoroisessa vaikutussuhteessa ympäristöömme. Tekemisemme vaikuttaa luontoympäristöön ja luontoympäristö vaikuttaa meihin. (Salonen 2010.) Tätä kuvaa myös käsite Planetaarinen terveys (Planetary Health), joka on systeeminen lähestymistapa luonnon ja ihmisen välisten yhteyksien tarkasteluun. Planetaarisessa terveydessä korostetaan ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin olevan riippuvainen luonnonjärjestelmien tasapainosta ja elinvoimaisuudesta. (Dravik & Pietola 2023, 12; Salonen 2024.) Salonen (2005) korostaa, että vaikka ihminen on osa luontoa, niin ihmisen ikaikainen suhde luontoon on muuttunut yhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen, teollistumisen ja myöhemmän digitalisoitumisen myötä eriytyneemmäksi sosiaalisesta arjesta. (Salonen 2005; Nissinen 2014, 18–12). Tässä kaupungistuminen on valtavan mittakaavan sosiaalinen ilmiö, jonka vaikutukset ihmisten luontosuhteisiin ovat ilmeisiä arkisen elämysympäristön ja sen mukanaan tuomien elintapojen vuoksi. Tänä päivänä n. 83 % suomalaisista asuu kaupungeissa. (Kolster 2024.)

Luonto on meidän kaikkien mahdollisuus ja voimavara osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja se on myös meidän kaikkien perusoikeus, mutta on hyvä muistaa oma vastuumme huolehtia luonnon oikeuksista eli luonnon säilymisestä (THL 2024). Ekopsykologian mukaan ihmismielellä ja luontoympäristöllä on yhteys toisiinsa ja siten luontosuhde vaikuttaa ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin, ihmismieli ei voi hyvin, jos luontoympäristö on tuhottu (Salonen 2010; Heiskanen & Kallio 2006). Yksipuolinen luontoresurssien hyödyntäminen johtaa luontoresurssien loppumiseen ja tästä ihmiskunnalla on paljon esimerkkejä. Luontoresurssien hyödyntämisen ja koetun hyvinvoinnin välisiä ristiriitoja ilmenee esimerkiksi kaivosteollisuudessa, jossa taloudellisen hyödyn tavoittelun ja luontoympäristön kestävä hyödyntämisen välillä on usein valtavia ristiriitoja. Myös ihmisten osallisuus on vahvasti yhteydessä ilmastokriisiin

sekä luontokatoon, tämän vuoksi erilaisten ympäristötoimien vaikutusta osallisuuteen tulisi aina arvioida (THL 2024).

Erilaiset luontoympäristöt aiheuttavat ihmisissä luontaista lumoutumista, mielihyvää ja samaistumista. Kirsi Salosen (2010) mukaan luontoympäristöllä on moniulotteisia merkityksiä ympäristökäyttäytymiselle sekä psyykkiselle hyvinvoinnille. Tässä myönteiset ja elvyttävät luontokokemukset voivat edistää ympäristövastuullista käyttäytymistä. Varhaiset luontokokemukset vaikuttavat ympäristöherkkyyden kehittymiseen eli empaattiseen suhtautumiseen ympäristöä kohtaan, joka on tärkeä edellytys ympäristövastuullisuudelle. (Puhakka 2017.) Kestävän kehityksen näkökulmasta ympäristökäyttäytymiseen vaikuttaminen on tarkoituksen mukaista sosiaali- ja terveystaloudissa ja siten myös koulukodin opetus-, hoito- ja kasvatus työssä. (Salonen 2024.)

6.2 Green Care

Green Care on ammattimaista ja tavoitteellista luontoperustaista toimintaa, jolla edistetään ihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia. Tämä tarkoittaa luontomenetelmien ja luontoympäristön tavoitteellista ja vastuullista hyödyntämistä hyvinvointipalvelujen tuottamisessa. (Green Care Finland 2021.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Green Care Finland ry:n (2018, 4) mukaan Green Care -toimintatapa perustuu kolmeen peruselementtiin, jotka ovat: luontoperustaisuus, yhteisöllisyys ja kokemuksellisuus. Green Care -toiminnassa hyvinvointivaikutukset syntyvät näitä elementtejä eri tavoin yhdistelemällä ja luontoperustaisia toimintatapoja ja -menetelmiä käyttämällä, joissa ihmisen ja luonnon välistä vuorovaikutusta tuetaan tavoitteellisesti. Green Care -toiminta on ohjattu luontokokemus, joten ihan kaikki ulkona luonnossa oleskelu ei ole Green Care laatumäärityksen mukaista toimintaa. Green Care -toiminnassa luonto mahdollistaa moniaistillisia kokemuksia, joiden nähdään vaikuttavan keskeisesti koettuun hyvinvointiin. (Luke & GCF ry 2021.)

Kokemuksellisuus yhdistää ihmisen luontoympäristöön sekä sosiaaliseen ympäristöön. Green Care -toiminnassa kokemuksellisuus mahdollistaa hyvinvointikokemuksia, oppimista ja osallisuuden kokemuksia. Näin ollen luontokoke-

muksen toteutustapa, kesto, laatu ja mielekkyys vaikuttavat kokemuksellisuuteen. (Luke & GCF ry 2021, 16.) Luontoperustaisuutta ilmentää toimintaympäristö, mutta se voi olla myös toiminnan väline tai kohde. Yhteisöllisyys muodostuu osallisuuden kokemuksista. Tässä kokemus kuuluu osaksi yhteisöä ja järjestettyä toimintaa on vuorovaikutuksellista. Tourulan ja Raution (2014, 12) mukaan yhteisöllisyyttä Green Care -toiminnassa ilmentää myös yhteys luontoympäristöön ja eläimiin. Vuorovaikutuksellisuus luontoelementtien kanssa on terapeutista toimintaa, jolla pyritään eheyttävään kokemukseen ja siten kuntouttavaan päämäärään.

Green Care -toiminnassa korostetaan voimavarakeskeisyyttä ja luodaan voimavarakeskeisiä toimintamalleja ongelmakeskeisyyden sijaan. Toiminnalla pyritään löytämään yksilöllisiä voimavaroja, jotka tukevat kasvua ja selviytymistä yksilön omassa elämäntilanteessa. Green Care toiminnassa tavoitellaan toimivaa vuorovaikutussuhdetta sekä keskinäistä luottamusta vahvistavia yhteisiä kokemuksia. Toiminnallisuus luontoympäristössä voi auttaa myös ongelma-alueiden kartoittamisessa ja siten antaa työkaluja hoito- ja kasvatuksen toteutukseen. Asiakaslähtöisesti suunniteltu toiminta on mielekästä ja parantaa sitoutumista sekä osallistumista. Kiinnostus ja motivaatio tekemiseen auttaa keskittymään ja uppoutumaan toimintaan sekä mahdollistaa löytämään yksilöllisiä voimavaroja. Nämä auttavat myös uskaltautumaan omille epävarmuusalueille, jolloin yksilöllisen kasvun tarpeet sekä mahdollisuudet voivat avautua täysin uudella tavalla. (Green Care Finland 2021.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kalastustoiminta koulukodissa on aiheena koskettanut minua työssäni koulukodissa, mutta myös sosionomiopinnoissa eri opintokokonaisuuksissa. Näitä ovat esimerkiksi luontoperustaisen kuntotuttavan työn perusteet, -menetelmät ja -toimintaympäristöt sekä Green Care -yrittäjyysopinnot. Idea opinnäytetyöhön kehittyi varsin nopeasti opiskelujen yhteydessä, mutta toteutus on hakenut oikeaa suuntaansa. Tässä oppimisprosessissa olen vaihtanut tutkimusmenetelmää toimintatutkimuksesta laadulliseen tutkimukseen ja samalla aineiston keräämisen menetelmä on vaihtunut kalastustoimintaan osallistuvien lasten havainnoinnista työntekijöiden haastatteluihin.

Ensimmäisen opinnäytetyösuunnitelman jätin 30.3.2022, jonka jälkeen työskentely oli pitkään tauolla työkiireiden vuoksi. Ensimmäisen suunnitelman jättämisen jälkeen keräsin aineistoa teoreettiseen viitekehykseen ja hahmottelin opinnäytetyön kokonaisuutta. Tutkimuksen tekeminen koulukotikontekstissa vaatii lastensuojelun sijaishuollon käytänteiden ja lastensuojelulain tiedostamista. Näin ollen lain määräykset ovat merkittävässä asemassa myös sijaishuollon hoito- ja kasvatustyön teoreettisen viitekehyksen avaamisessa.

Opinnäytetyössä olen hyödyntänyt Sairilan koulukodin sisältötyöryhmiä hoito- ja kasvatustyön viitekehyksen avaamiseen, jolloin käytettävissä on ollut ajankohtaisia ja konkreettisia tietoja Sairilan koulukodin arjesta ja siten opinnäytetyön kontekstista. Olen toiminut Sairilan koulukodin sisältötyöryhmissä, jossa on pohdittu koulukotityöskentelyn tavoitteita edistävän omaohjaajatyön ja yksilötyön sisältöjä. Tällä hetkellä olen mukana työryhmässä kehittämässä erityisen huolenpidon työskentelyn sisältöä. Olen konsultoinut Sairilan koulukodin päihdetyöryhmää tasaisesti opinnäytetyön valmistelussa sekä ollut perustamassa uutta Erityisen huolenpidon yksikköä, jossa toiminnallisuutta on tuotu koulukotityöskentelyyn aikaisempaa laajemmin. Erityisen huolenpidon yksikön perustamisessa ja toiminnan kehittämisessä myös kalastustoiminta on sisällytetty suunnitelmallisemmin koulukotityöskentelyyn.

Lähteitä olen hankkinut Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) kirjastosta Kaakkurista sekä Mikkelin kaupungin kirjastosta. Olen myös käyttänyt merkittävien toimijoiden internetjulkaisuja, kuten esimerkiksi THL, LUKE, Lappeenrannan teknillinen yliopisto LUT Scientific and Expertise Publications, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Finlex, Sitra, Valtioneuvosto ja Helsingin yliopisto. Hakusanoina olen käyttänyt mm. sosiaalinen toimintakyky, osallisuus, kokonaisvaltainen hyvinvointi, luontoperustaisuus, luonnon hyvinvointivaikutukset, Green Care ja kalastustoiminta.

Olen suorittanut opinnäytetyön prosessin aikana syventävät ammattikäytännöt harjoittelua Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Active Life Lab tutkimus- ja kehitysyksikössä, LISÄ-hankeessa. LISÄ-hanke edistää luontoperustaisia hyvinvointipalveluja Etelä-Savossa yhdessä hankkeeseen osallistuvien yritysten kanssa. Harjoittelussa on tullut paljon ajankohtaista tietoa luonnon hyvinvointivaikutuksiin keskittyvistä tutkimuksista, tilaisuuksista sekä koulutuksista.

Tämä on ollut ajankohtainen ja tarkoituksenmukainen väylä tarkastella teoreettista viitekehystä luonnon hyvinvointivaikutusten näkökulmasta. Olen myös seurannut ajankohtaista uutisointia ja tarttunut kiinnostaviin ja ajankohtaisiin uutisiin opinnäytetyöhön liittyen.

Ensimmäisestä suunnitelmasta lähtien olen myös järjestänyt kalastustoimintaa koulukodin lapsille yhdessä muiden Sairilan koulukodin työntekijöiden kanssa. Koulukodissa järjestetty kalastustoiminta toimii opinnäytetyön kokemuksellisenä pohjatuksena ja antaa perustan kalastustoiminnan arvioimiseen koulukotityöskentelymenetelmänä. Kalastustoiminnan järjestäminen oli käytännössä hyvin luontevaa, koska se on sisällytetty koulukotityöskentelyyn yksilötyönä ja ryhmätoimintana. Muutetun ja lopullisen opinnäytetyön suunnitelman jätin 29.4.2024. Syys-lokakuussa 2024 toteutin aineiston keräämisen haastatteleamalla Sairilan koulukodin henkilökuntaa. Pysin toteuttamaan viisi (5) parihaastattelua eli keräämään aineistoa kymmeneltä (10) koulukodin eri työtehtävien asiantuntijalta. Yksi haastateltava estyi haastattelusta, joten aineisto koostui lopulta yhdeksän (9) asiantuntijan haastatteluista. Aineiston järjestäminen ja analysointi oli ajankohtaista loka-marraskuussa 2024, jonka jälkeen vuorossa oli myös opinnäytetyön tulosten läpi käyminen ja kirjaaminen sekä pohdinta. Palautin opinnäytetyön ensimmäiseen tarkastukseen 27.11.2024. Lopullisesti opinnäytetyön palautin 12.2.2025 jonka jälkeen aloitettiin loppuvaiheen työskentelyprosessin loppuun saattamiseksi.

7.1 Kalastusretket ja tuokiot

Opinnäytetyön pohjaksi järjestettiin 32 kalastustapahtumaa. Kahdeksantoista (18) kalastustapahtumista järjestettiin yksilötyönä ja neljätoista (14) ryhmätoimintana. Kalastustapahtumat järjestettiin maaliskuun 2022 ja tammikuun 2024 välillä. Kalastustapahtumien käytännön toteutus ja sisältö määräytyi asiakaslähtöisesti, eri vuodenaikojen määrittämien reunaehtojen puitteissa. Kalastusretket olivat kestoiltaan eri pituisia ja niihin osallistui kerrallaan 1–4 lasta. Lyhyimmät kalastustuokiot kestivät yhden tunnin ja pitkäkestoisin retki toteutettiin kolmen päivän kalastusleirinä. Kaikki kalastusretket suunniteltiin ja toteutettiin hoito- ja kasvatustyön lähtökohdista ja toimintaan osallistuminen oli vapaaehtoista. Kalastustoimintaan osallistuvat lapset olivat iältään 14–17 vuotta.

Kalastustoimintaan osallistui kokonaisuudessaan 25 nuorta, joista monet osallistuivat useampaan eri tapahtumaan.

1. Pilkkireissu Vesijärvi 22.3.2022, vaativan tason asuinyksikkö.

Yhteisöllinen retki Mikkelistä – Lahteen. Retkellä oli mahdollisuus osallistua pilkkimiseen Vesijärvellä tai lasketteluun Messilän laskettelukeskuksella. Kalastustoimintaan osallistui yksi nuori. Kalastustoiminnan kesto 5 tuntia. Kokonaisuutena retki oli luonteeltaan yhteisöllistä ryhmätoimintaa. Pilkkimiseen osallistui 1 lapsi, **yksilötyö**.

2. Pilkkireissu Jämsä 23.3.2022, vaativan tason asuinyksikkö.

Yhteisöllinen retki Mikkelistä – Jämsään. Retkellä oli mahdollisuus osallistua pilkkimiseen pienillä järvillä tai lasketteluun Himoksen laskettelukeskuksella. Kalastustoimintaan osallistui yksi nuori. Kalastustoiminnan kesto 4 tuntia. Kokonaisuutena retki oli luonteeltaan yhteisöllistä ryhmätoimintaa. Pilkkimiseen osallistui 1 lapsi, **yksilötyö**.

3. Suomen koulukotien urheiluyhdistyksen kalastus- ja retkeilyleiri Kuhmossa 30.5.–1.6.2022, vaativan tason asuinyksikkö. Leirin pituus 3 päivää. Sairilan koulukodista leirille osallistui kaksi nuorta ja toisesta koulukodista yksi nuori. Perho- ja viehekalastusta virtavesissä sekä jigi-kalastusta järvellä. Kalastusleiriin kuului olennaisesti myös erä- ja retkeilyteemat. Osallistuvia lapsia 3. **Yhteisöllistä ryhmätoimintaa**.

4. Jigikalastus Saimaa 15.9.2022, vaativan tason asuinyksikkö. Koulun jälkeistä iltakalastusta 3 tuntia Saimaalla. Jigi-välineillä kalastettu ahventa ja kuhaa. 1 lapsi, **Yksilötyö**.

5. Jigikalastus Saimaa 25.9.2022, vaativan tason asuinyksikkö. Viikonlopun aktiviteettitoimintaa. Kalastusta 4 tuntia Saimaalla. Jigi-välineillä kalastettu ahventa ja kuhaa. 1 lapsi, **Yksilötyö**.

6. Heittokalastus x 13, toteutettu 15.10.2022–20.11.2023, erityinen huolenpito. Erityisen huolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua ryhmätyöskentelyä seitsemän (7) kalastusreissua. Kalastettu Sairilan koulukodin lähivesillä rannalta heittäen ja soutuveneestä. Kalastustuokiot kestoltaan 45 minuuttista 2 tuntiin. Osallistuvia lapsia 2–3. **Yhteisöllistä ryhmätoimintaa**.

Erityisen huolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua yksilötyötä kuusi (6) kalastusreissua. Kalastettu Sairilan koulukodin lähivesillä rannalta heittäen ja soutuveneestä. Kalastustuokiot kestoltaan 45 minuutista 3,5 tuntiin. 1 lapsi, **Yksilötyö**.

7. Pilkkituokiot x 6. Toteutettu 15.1.2023. – 30.1.2024, erityinen huolenpito. Erityisenhuolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua ryhmätyöskentelyä kuusi (6) kalastusreissua. Pilkitty Sairilan koulukodin lähivesillä. Kalastustuokiot kestoltaan 45 minuutista 2 tuntiin. Osallistuvia lapsia 2–4. **Yhteisöllistä ryhmätoimintaa**.

8. Pilkkituokiot x 8. Toteutettu 15.1.2023 – 30.1.2024. Erityisen huolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua yksilötyötä kahdeksan (8) kalastusreissua. Pilkitty Sairilan koulukodin lähivesillä. Osallistuvia nuoria yksi. Kalastustuokiot kestoltaan 45 minuutista 2 tuntiin. 1 lapsi, **Yksilötyö**.

9. Perhonsidonta x 4. Toteutettu 1.1.2023 – 30.1.2024. Erityisen huolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua yksilötyötä neljä (4) perhonsidontatuokiota. Kesto 1,5–2 tuntia. 1 lapsi, **Yksilötyö**.

10. Perhonsidonta x 4. Toteutettu 1.1.2023 – 30.1.2024. Erityisen huolenpidon päiväohjelmaan strukturoitua ryhmätoimintaa neljä (4) perhonsidontatuokiota. Kesto 1,5–2 tuntia. Osallistuvia lapsia 2–4. **Yhteisöllistä ryhmätoimintaa**.

7.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on tutkimusstrategisesti laadullinen tutkimus, jossa aineiston hankinta toteutettiin koulukodin työntekijöiden haastatteluilla. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavan kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on monia erilaisia käytäntöjä ja lähestymistapoja aineiston keräämisen ja analyysin menetelmiin. Tätä menetelmäsuuntausta hyödynnetään erityisesti ihmisten ja ihmisen elämän ilmiöiden tutkimuksessa. Tämän vuoksi laadullinen tutkimus ei ole minkään yksittäisen tieteenalan tutkimusote tai alisteisesti rajattu tutkimustapa, vaan laadullinen tutkimus on kokonaisuus. (Hirsjärvi ym. 2009, 151–157.) Kvalitatiivista menetelmäsuuntausta käytetään ihmistieteissä ja se sisältää usein myös mää-

rällisen eli kvantitatiivisen tutkimussuuntauksen osia, joten nämä menetelmäsäsuuntaukset eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ne ovat toisiaan täydentäviä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65.) Tässä opinnäytetyössä haastatteluiden tuottaman aineiston alkuperäiset vastaukset on huomioitu myös määrällisesti, koska vastauksien toisteisuus lisää niiden luotettavuutta suhteessa tutkittavaan ilmiöön myös laadullisessa tutkimuksessa.

Opinnäytetyön tutkittava ilmiö on kalastustoiminta koulukotityöskentelyssä. Lähestyin tutkimuskysymystä *Soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi* metodologisesti ohjatulla teemahaastattelulla kolmen kysymysteeman kautta: 1.kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä, 2.kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä ja 3.kalastustoiminta yksilön tavoitteellisessa työskentelyssä. Teemahaastattelussa valitut kysymysteemat johdattelivat tutkimusta pysymään aiheessa eli tutkittavassa ilmiössä. Tyypillistä teemahaastattelulle onkin, että haastattelun aihe on selvillä, mutta haastattelukysymysten tarkka järjestys ja/tai muoto puuttuvat. (Hirsijärvi ym. 2009, 208). Näin ollen teemahaastattelu antaa tilaa haastateltaville tuottaa ajatuksiaan vapaasti teeman alla ja siten se ei ole liian johdateltua. Näistä syistä toteutin puolistrukturoidun teemahaastattelun, joka sopivasti rajasi haastattelun pysymistä aiheessa, mutta antoi haastateltaville mahdollisuuden tuottaa omia näkemyksiä teemasta ja siihen liittyvistä eri vaikutussuhteista. Jokaisessa kysymysteemassa oli 2–4 kysymystä, joihin olin vielä listannut ranskalaisilla viivoilla apukysymyksiä/aiheita. Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioilleen antamia merkityksiä, sekä miten nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsijärvi ym. 2009).

7.3 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelun etu aineistonkeruumenetelmänä on se, että keskustelun aikana voidaan tarkentaa saatavia vastauksia ja siinä voidaan säädellä aineistonkeruuta joustavasti tilanteen mukaisesti. Näin ollen voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja mielipiteille ja siten syventää ymmärrystä keskustelussa esiin nousseisiin asioihin. (Hirsijärvi ym. 2013, 205.) Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) mukaan keskustelun sekä haastattelun etu aineistonkeruumenetelmänä

on niiden joustavuus. Kysymyksiä voidaan toistaa, selventää ja oikaista keskustelutilanteessa ilmenneitä väärinkäsityksiä. Työntekijöiden haastattelut nostavat esiin ammatillisuuden näkökulmaa sekä työskentelyn sujuvuuden näkökulmaa. Hirsijärven ym. (2013, 205) mukaan haastattelu valitaan tiedonkeruumenetelmäksi, kun halutaan korostaa ihmisen olevan tutkimustilanteessa subjekti ja lisätä aiheen ymmärrystä nimenomaan haastateltavien omiin kokemuksiin perustuen (Kananen 2014, 17, 70, 86).

Puolistrukturoidut teemahaastattelut toteutin parihaastatteluina Sairilan koulukodissa 19.9. –18.10.2024. Haastatteluiden parit muodostuivat työtehtävien mukaisesti. Pidän lähtökohtaisesti tärkeänä, että jokaisessa haastattelussa haastateltavilla on keskenään samaistuttava näkökulma kalastustoimintaan oman työtehtävänsä puolesta. Tämä järjestely jäsensi haastattelujen sujuvuutta ja säilytti haastateltavilla yhdenmukaisen näkökulman kalastustoimintaan ja sen asemoitumiseen omaan työkontekstiin. Yksilöhaastatteluihin verraten parihaastattelut mahdollistivat useamman ammattilaisen kokemusten ja näkemysten hyödyntämisen aineiston keräämisessä. Haastatteluihin osallistui 9 ammattilaista, viisi miestä ja neljä naista, viidessä eri haastattelussa. Parihaastattelut mahdollistavat oivalluksia keskustelujen kautta ja siten haastattelut toimivat myös työyhteisön kehitys- ja oppimiskokemuksina. Keskusteleva haastattelu muistuttaa mieliin ja selkeyttää koettuja havaintoja ja asiayhteyksiä. Jatkuvuuden näkökulmasta parihaastattelut mahdollistavat luontevaa reflektointia työyhteisön sisällä myös haastatteluiden jälkeen, joka hyödyntää kehitystyön jatkuvuutta. Kaikki viisi haastattelua tallennettiin ja tallentamiseen kysyin asianmukaisesti luvan kaikilta haastateltavilta.

19.9.2024: 1. Haastattelu: kaksi erityisohjaajaa, erityinen huolenpito. (omaohjaaja, nuoren hoitotiimi)

30.9.2024: 2. Haastattelu: kaksi asiantuntijaa; sairaanhoitaja ja päihdetyöntekijä. (moniammatillinen tiimi, nuorten hoitotiimi).

4.10.2024: 3. Haastattelu: kaksi erityisohjaajaa, vaativan tason osasto. (omaohjaaja, nuoren hoitotiimi)

17.10.2024: 4. Haastattelu: opettaja ja koulunkäynninohjaaja. (opetushenkilöstö)

18.10.2024: 5. Haastattelu: koulukodin johtaja (koulukodin johto). Tässä haastattelussa oli tarkoitus olla mukana myös vastaava ohjaaja, mutta tämä ei toteutunut.

Sijaishuollon työkokemusta haastateltavilla oli 5–35,5 vuotta, keskiarvon asettaessa 20,6 työvuoteen. Haastatteluihin valitsin tarkoituksen mukaisesti työntekijöitä koulukodin eri työtehtävistä, jolloin eri työtehtävien näkökulmat tulevat huomioiduksi kokonaiskuvan muodostamisessa. Myös haastateltavien ammattitutkintojen monipuolisuus on pyritty huomioimaan haastateltavien valinnoissa. Ammattitutkinnoista edustettuina olivat sosionomi, yhteisöpedagogi, sairaanhoitaja, liikunnanohjaaja, koulunkäynninohjaaja, erityisluokanopettaja sekä yhteiskuntatieteiden maisteri. Haastateltavien valintaan vaikutti työtehtävän lisäksi yksilötyön ja ryhmätoiminnan järjestämisen kokemukset, moniammatilliseen hoitotiimiin kuuluminen ja/tai ymmärrys kalastustoiminnasta. Tässä työkokemus ja erityisesti kokemukset kalastus- ja luontotoiminnasta koulukodissa antoi perustaa haastattelulle. Kokemukset kalastus- ja luontotoiminnasta voivat olla koulukodissa hyvin monitasoisia riippuen työtehtävästä. Koulukodin moniammatillisessa työssä eri työtehtävien näkökulmat ovat kaikki arvokkaita ja tärkeitä kokonaisvaltaisen tilannekuvan muodostamisessa. Viidestä haastattelusta tallennetta kertyi 251 minuuttia eli 4 tuntia ja 19 minuuttia.

Koulukotityöskentelyssä yhdessä tekeminen ja arjen havainnot ovat erittäin tärkeä osa hoitoprosessin tilannekuvaa, arviointia ja tulkintaa. Havainnot haastatteluiden taustalla ovat itse kalastustoiminnasta, asuinyksikön arjesta sekä koulukotityöskentelystä. Vähitellen/ vaiheittain kehittyvää tulkinnan prosessia ja ymmärrystä nimitetään hermeneuttiseksi kehäksi ja tähän peilaten koulukotityöskentely on hermeneuttinen prosessi, joka muokkaantuu dynaamisesti tulkintojen ja kokemusten myötä. Hermeneuttisen prosessin avulla pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan ihmisen toimintaa, asiayhteyksiä sekä selvittämään merkityksiä näille. (Heikkinen 2007, 20.) Tämä on ihmistieteellistä tutkimusta, joka suuntautuu ihmisen itse kokemaan merkitystodellisuuteen tai mielen prosessoimaan maailmaan. Hermeneuttisessa prosessissa tutkimuskohde on siis merkityksellisyyden kokemista ja siten se ei ole fyysinen esine tai asia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 31.) Koulukodissa järjestetty kalastustoiminta on ohjaustyötä, jossa työntekijä osallistuu aktiivisesti toimintaan ja näin

ollen ei pyri olemaan ulkopuolinen tai neutraali, kuten perinteisessä tutkimustyössä. (Heikkinen 2007, 19.)

Kalastustoiminta koulukotityöskentelyssä on yhteinen kokemus, jossa kaikkien osallistujien vuorovaikutus toisten kanssa vaikuttaa kokemuksiin ja niiden tulkintoihin eli kriittisen teorian mukaan osallistuvien aktiivisuus vaikuttaa syntyvään havaintomaailmaan. Tämä kuvastaa myös haastatteluiden muodostaman aineistolähtöisen tutkimuksen vaikeutta toteuttaa, koska on olemassa ajatus siitä, ettei täysin puhtaita tai objektiivisiä havaintoja ole olemassa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusasetelma, käytetyt käsitteet sekä menetelmät ovat tutkijan antamia ja vaikuttavat tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 37, 96.)

7.4. Aineiston analysointi

Metodologisesti analyysimenetelmänä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa pyritään muodostamaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineisto pyritään käsittelemään ymmärrettävään muotoon ja aineistosta pyritään löytämään selvitys ilmiölle. Analysointi on siis tulkintaa, jossa tuotettu aineisto tuodaan samalle tulkintatasolle teoreettisen viitekehyksen kanssa eli pyritään löytämään yhteisiä nimittäjiä sekä ymmärrettäviä vaikutussuhteita. Tässä päättelylogiikka on abduktiivinen eli haastateltavien alkuperäiset ilmaukset pyritään päätellä yksittäisistä ilmauksista yleiseen kuvaukseen. Abduktiivisen siitä tekee sen, että tässä tutkimuksessa on olemassa johtoajatus eli kokemusten arviointi koulukotityöskentelyn viitekehyksessä. Tämä ohjaa haastattelua ja sen tuottaa aineistoa koulukotityöskentelyn kontekstiin. Myös raportointi on aineistolähtöinen ja siten se perustuu haastateltavien tuottamaan aineistoon, ei tutkijan omiin mielipiteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Kaikkien haastatteluiden tallenteet kuuntelin huolellisesti ja litteroin tekstimuotoon sanasta sanaan. Tämän jälkeen luin aineiston huolellisesti useaan kertaan, jotta sisäistäisin haastattelun kontekstin ja haastateltavien vastaukset kysymyskontekstissa. Aineiston opiskelun jälkeen aloitin aineiston järjestämi-

sen. Kysymysteemojen mukaisesti merkitsin värikoodein yliviivaustussilla aineistosta olennaisesti kysymysteemaan vastanneet alkuperäiset ilmaisut. Kysymysteemat otsikoivat aineiston järjestämistä, tulkintaa sekä analyysia, joten kertauksena kysymysteemat: *1. kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön rakenteellisena menetelmänä, 2. kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä ja 3. kalastustoiminta yksilön tavoitteellisessa työskentelyssä.* Näiden kysymysteemojen alle kertyi alkuperäisiä ilmaisuja/ tulkintayksiköitä haastatteleista yhteensä 156 kpl; Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä 67 ilmaisua, Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä 43 ilmaisua ja Kalastustoiminta yksilön tavoitteellisessa työskentelyssä 46 ilmaisua.

Jokaiseen kysymysteemaan laadin oman kolme sarakkeisen taulukon. Kirjasin taulukon vasempaan sarakkeeseen alkuperäiset ilmaisut. Kesimmäiseen sarakkeeseen redusoin eli pelkistin ilmaisut tutkijan kielelle. Viimeiseen sarakkeeseen klusteroin eli ryhmittelin pelkistetyt ilmaukset alakategorioiksi.

Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.

Alla oleva TAULUKKO 1 havainnollistaa aineiston redusointia ja klusterointia eli pelkistämistä ja ryhmittelyä kysymysteemassa *kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.* Kysymysteemassa alkuperäisiä ilmaisuja/tulkintayksiköitä nousi yhteensä 67 kpl, joista muodostui 22 alakategoriaa.

TAULUKKO 1: Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.

Alkuperäinen ilmaisu/ tulkintayksikkö	Pelkistäminen tutkijan kielelle	Alakategoria
<i>"resurssit tietysti vaihtelee, mut omaohjaaja-aikaa ja kouluaikaa voi käyttää järjestämiseen. Uskon kyllä onnistuvan."</i>	Omaohjaaja-aikaa ja kouluaikaa voi hyödyntää toiminnan järjestämiseen.	-Yhteistyö koulun kanssa -Aikaresurssit
<i>"helposti muokattavaa toimintaa kohteen ja osallistujan mukaan. Siitä saa hyvin yksilöllistä toimintaa."</i>	Kalastustoiminta on mukautettavissa yksilön tarpeisiin.	-Yksilötyön sisältö
<i>"se on älyttömän hyvä keino luoda suhdetta siihen lapseen ja se on kaiken työskentelyn pohjalla, niin kyllä sen sinne tavoitteisiin pystyy sisällyttämään ja kirjaamaan."</i>	Se on älyttömän hyvä keino luoda suhdetta lapseen. Kalastustoiminnan pystyy sisällyttämään tavoitteisiin ja kirjauksiin.	-Yksilötyön sisältö -Tavoitteisiin kirjaaminen ja viestintä

Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tehtävän asetteluun ja tarkoituksen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Analyysiyksiköt eli haastateltavien alkuperäiset ilmaisut vastaavat tutkimuksen tarkoitusta kysymysteemojen myötä. Alakategorian muodostamiseen vaikuttaa olennaisesti kysymysteema ja kysymysasettelu. Esimerkissä kysymysteema *kalastustointi koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä* ohjaa alakategorian muodostamista, jotta se vastaisi kysymysteemaan.

”Se on älyttömän hyvä keino luoda suhdetta siihen lapseen ja se on kaiken työskentelyn pohjalla, niin kyllä sen sinne tavoitteisiin pystyy sisällyttämään ja kirjaamaan.”

Tässä esimerkissä ei ollut olennaista alkaa syventymään työskentelyn sisältöön eli suhteen luomiseen ja sen tärkeyteen, koska kysymysasettelussa kysyttiin rakenteellisesta menetelmästä. Vaikka suhteen luominen on erittäin tärkeä osa koulukotityöskentelyn sisältöä, niin tämä kysymys ohjasi pelkistämistä ja ryhmittelyä työskentelyn rakenteiden mukaisesti. Työskentelyn rakenteet ovat isompia kokonaisuuksia, jotka määrittävät työskentelymenetelmän käytännöllisyyttä, tarkoituksenmukaisuutta, resursointia ja siten alakategoriaksi muodostui otsikkotasoisesti *yksilötyön sisältö*. *Yksilötyön sisältö* on alakategoria, joka kuvaa, että se on tarkoituksenmukaista sisällöllisesti ja siten asemoituu alakategoriana rakenteellisuuteen. Samassa alkuperäisessä ilmaisussa haastateltava ottaa kantaa järjestetyn toiminnan kirjaamisesta tavoitteisiin. Tämä muodostaa toisen alakategorian rakenteellisen menetelmän tutkimiseen, joka on *tavoitteiden kirjaaminen ja viestintä*.

Aineiston klusteroinnin jälkeen seuraa abstrahointi, jossa aineistosta poimitaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa yhdistellään luokkia, niin kauan, kun se on kerätyn aineiston näkökulmasta mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111). Käytännössä abstrahointi tiivistää aineistoa koko ajan niitä yhdistävien käsitteiden alle ja säilyttää vertailun alkuperäisen ilmaisuun. Sisällytönanalyysi on tulkintaa ja päättelyä, jossa haastateltavien tuottama empiirinen aineisto etenee tutkittavan ilmiön käsitteellisemmäksi näkemykseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.) Laadin jokaisen kysymysteeman abstrahoinnille neljä

sarakkeisen taulukon. Alakategoriat sijoittuivat taulukon vasempaan reunaan. Seuraavaan sarakkeeseen yhdistin alakategorioita yläkategorioiksi. Tämän jälkeen muutin ja/tai yhdistin yläkategoriat kuvauskategorioiksi ja taulukon viimeiseen sarakkeeseen koostin kuvauskategoriat pääkategoriksi.

Alla oleva TAULUKKO 2 havainnollistaa Abstrahointia eli alakategorioiden muodostumista pääkategorioiksi kysymysteemassa *kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä*. Kysymysteemassa muodostui 22 alakategoriaa ja näistä 6 yläkategoriaa. Kuvauskategoriat kuvaavat kalastustoimintaa analyysiprosessissa ja yhdistävät yläkategoriat pääkategoriksi.

TAULUKKO 2: Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.

Alakategoriat	Yläkategoria	Kuvauskategoria/ Teema	Pääkategoria
-yksilötyön toteutus -ryhmätoiminnan toteutus	Työskentelymenetelmää tukevat kokeemukset	Kalastustoiminta työskentelyn toteutuksessa	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä
-yksilötyön sisältö -ryhmätoiminnan sisältö -yhteisöllisyys -arvojen mukainen työskentely	Työskentelymenetelmää tukeva työskentelyn sisältö	Kalastustoiminta työskentelyn sisällössä	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä
-sijaintiresurssit -aikaresurssit -henkilöstöresurssit -asuinryhmäresurssit -välineresurssit -työntekijöiden osaaminen -työhyvinvointi	Työskentelymenetelmää tukeva resursointi	Kalastustoiminnan mahdollisuudet ja resursointi	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä

Taulukossa 2 kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi työskentelyä ohjaavien rakenteiden puitteissa.

Kysymysteema: Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

Alla oleva TAULUKKO 3 havainnollistaa aineiston redusointia ja klusterointia eli pelkistämistä ja ryhmittelyä kysymysteemassa *kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä*.

TAULUKKO 3: Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä.

Alkuperäinen ilmaisu / tulkintayksikkö	Pelkistäminen tutkijan kielelle	Alakategoria
<i>"nuoret aika hanakasti viestittää vanhemmilleen, et ollaan päästy tekemään tämmöstä vähän erikoisempaa juttua."</i>	Osallistuminen kalastustoimintaan aktivoi usein yhteydenpitoa vanhempiin.	-Sosiaalisen aktiivisuuden lisääminen
<i>"ammattillinen vuorovaikutussuhde, et täällä ollaan töissä on tärkeä ja et se on tavoitteellista, mut se on myös luonnollista ja normaalia."</i>	Kalastustoiminnassa ammatillinen vuorovaikutussuhde on myös normaalia ja luonnollista.	-Vuorovaikutusroolien hyödyntäminen
<i>"luontoympäristössä myös aikuinen pystyy keskittymään paremmin, kun ulkoiset ärsykkeet on pois."</i>	Luontoympäristö vähentää ärsykeitä ja helpottaa molempien vuorovaikutukseen keskittymistä.	-Vuorovaikutusympäristön hyödyntäminen

Kysymysteemassa alkuperäisiä ilmaisuja nousi yhteensä 43 kappaletta, joista muodostui 14 alakategoriaa. Alla oleva TAULUKKO 4 havainnollistaa Abstrahointia eli alakategorioiden muodostumista pääkategorioiksi. *Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä* kysymysteemassa muodostui 14 alakategoriaa ja näistä 5 yläkategoriaa. Kuvauskategoriat kuvaavat kalastustoimintaa analyysiprosessissa ja yhdistävät yläkategoriat pääkategoriksi.

TAULUKKO 4: Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä.

Alakategoriat	Yläkategoria	Kuvauskategoria / Teema	Pääkategoria
-Vuorovaikutusympäristön hyödyntäminen -Toiminnallinen vuorovaikutus -Vuorovaikutusroolien hyödyntäminen	Vuorovaikutuksellisen työskentelyn edistäminen	Kalastustoiminta työskentelyn vuorovaikutusalustana	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä
-Yhteiset kokemukset -Yhteistyön kehittyminen -Yhteisöllisyyden kehittyminen	Yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistäminen	Kalastustoiminta yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistämässä	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

Taulukossa 4 kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi vuorovaikutuksellisuuden näkökulmasta.

Kysymysteema: Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä.

TAULUKKO 5 havainnollistaa aineiston redusointia ja klusterointia eli pelkistämistä ja ryhmitteilyä kysymysteemassa *kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä*. Taulukossa on kysymysteeman alkuperäiset ilmaisut aineistosta, niiden pelkistäminen tutkijan kielelle sekä näistä muodostuneet alakategoriat.

TAULUKKO 5: Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä.

Alkuperäinen ilmaisu/ Tulkintayksikkö	Pelkistäminen tutkijan kielelle	Alakategoria
<i>"kalastaessa on hyväksyttävää olla vaikka ihan hiljaa ja silti oot osa sitä toimintaa ja sitä yhteistä juttua, niin se sallii sellaista erilaisuutta ja sit helpommin pääsee siihen ryhmään mukaan."</i>	Kalastamiseen osallistuminen ja osallisuus mahdollistuu ilman puhumista. Toiminta on erilaisuutta hyväksyvää ja sallivaa, jolloin ryhmään pääsee helpommin mukaan.	-Hyväksynnän kokemukset -Osallisuuden kokemukset
<i>"siinä toiminnan yhteydessä ilmenee niitä erityispiirteitä. Hahmottamishäiriöitä tai ylivilkkautta tai vaikka kömpelyyttä. Kyllä se niinku avaa sitä nuoren tilannetta."</i>	Nuoren erityispiirteitä ja haasteita nousee esiin kalastustoiminnan yhteydessä.	-Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen

Kysymysteemassa alkuperäisiä ilmauksia aineistosta nousi 46 kappaletta, joista muodostui 28 alakategoriaa. Alkuperäisiä ilmauksia aineistosta nousi 46 kappaletta, joista muodostui 28 alakategoriaa. Alla oleva TAULUKKO 6 havainnollistaa Abstrahointia eli alakategorioiden muodostumista pääkategoriaksi. Kysymysteemassa *kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä muodostui 28 alakategoriaa ja näistä 9 yläkategoriaa*. Kuvauskategoriat (6) kuvaavat kalastustoimintaa analyysiprosessissa ja yhdistävät yläkategoriat pääkategoriaksi. Tavoitteellisuutta tarkastellaan sosiaalisen toimintakyvyn kautta.

TAULUKKO 6: Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä.

Alakategoriat	Yläkategoriat	Kuvauskategoria	Työskentelyn tavoitteet
-Tutustuminen -Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen	Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen	Kalastustoiminta yksilöllisen työskentelyn edistämässä	Sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen
-Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen -Työskentelyn edistäminen	Yksilöllisen työskentelyn edistäminen		

-Hyväksynnän kokemukset -Ryhmätaitojen opettelu -Osallisuuden kokemukset	Yhteisötaitojen oppiminen	Kalastustoiminta yhteisötaitojen edistämässä	Sosiaalinen toimintakyvyn edistäminen
--	---------------------------	--	---------------------------------------

Taulukossa 6 kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi tavoitteellisen työskentelyn näkökulmasta, jota tarkastellaan sosiaalisen toimintakyvyn kautta.

8 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

8.1 Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä

Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä kysymysteeman ydinkysymykset olivat haastatteluissa:

- 1.Miten kalastustoiminta soveltuu rakenteellisesti yksilötyömenetelmäksi sinun työtehtävästä/näkökulmasta tarkasteltuna?
- 2.Miten kalastustoiminta soveltuu rakenteellisesti ryhmätoiminnaksi sinun työtehtävästä/näkökulmasta tarkasteltuna?
- 3.Miten kalastustoiminta on sisällytettävissä Sairilan koulukodin hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin?

Kysymysteeman tarkoitus oli selvittää kalastustoiminnan sopivuutta koulukotityöskentelyn rakenteelliseksi menetelmäksi. Tämä tarkoittaa sijaishuollon hoito- ja kasvatustyön toimintaympäristöön eli kontekstiin vaikuttavien realiteettien ja kalastustoiminnan yhteensovittamista. Yhteensovittamista tarkasteltiin kahtalaisesti eli sopiiko kalastustoiminta näihin hoito- ja kasvatustyön realiteetteihin ja tuoko kalastustoiminta jotain lisäarvoa koulukotityöskentelyyn. Hoito- ja kasvatustyön kontekstiin vaikuttavat sijaishuollontyön tarkoituksenmukaisuus, arkistruktuuri ja päiväohjelma, työtä ohjaavat arvot, yksilötyön ja ryhmätoiminnan määräykset, koulukotityöskentelyä edistävät prosessit, kirjaimien käytänteet sekä tietenkin resurssit. Nämä ohjasivat aineistosta nousseiden alkuperäisten ilmaisujen/ tulkintayksiköiden muodostamista alakategoriaksi.

Seuraavassa on aineiston kuvauskategoriat keltaisella otsikoituna, joissa on tiivistetty tulosten keskeisin sisältö. Kuvauskategorioiden alla esitetään aineistosta muodostetut yläkategoriat ja alakategoriat. Aineistosta nostettujen vastausten määrä on ilmoitettu suluihin alakategorian perässä. Tuloksissa kuvataan myös luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet tai kategoriat ja niiden sisällöt kysymysteemoittain. Johtopäätöksissä on pyritty ymmärtämään kontekstia ja mitä aineistoon päätyneet tulkinnat tutkittavalle merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.)

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta työskentelyn toteutuksessa

Yläkategoria: Työskentelymenetelmää tukevat kokemukset

Alakategoriat: Yksilötyön toteutus (9), Ryhmätoiminnan toteutus (7)

Kalastustoiminta koettiin hoito- ja kasvatustyön lähtökohdista tarkoituksenmukaiseksi yksilötyön- ja ryhmätoiminnan menetelmäksi sekä helposti toteutettavaksi koulukodin arjessa. Kalastustoiminnan koettiin tukevan hoito- ja kasvatustyön kokonaisuutta vapaa-ajan aktiviteettina, mutta myös koulutyöhön yhdistettävänä toimintana. Lisäksi se nähtiin koulunkäyntiä edistävänä toimintana, joka mahdollistuu omien velvoitteiden hoitamisen kautta. Tästä on hyviä kokemuksia, jossa mielekäs ja tavoiteltava vapaa-ajan toiminta motivoi myös arjen velvoitteiden hoitamiseen. Erityisesti kalastustoiminnan hyödyllisyys korostui käytännöllisyyteen ja ryhmänhallintaan liittyen menetelmänä, jonka avulla on käytännöllistä eriyttää lapsiryhmää ryhmätoiminnassa tai yksilöllisesti työskentelyn edistämiseksi. Myös luontoympäristön rauhallisuus ja luonnossa vietetty aika koettiin työskentelyä tukevaksi elementiksi, joka oikein sovitettuna sujuvoittaa asuinyksikön arkea ja arkistruktuurin toteutumista. Työntekijöiden substanssiosaaminen nähdään tärkeänä vaikuttajana kalastustoiminnan järjestämisessä. Tämä on käänteisesti myös järjestämistä haittaavaa, mikäli osaamista ei ole työvuoroissa saatavilla tai pidemmällä aikavälillä sitä

on liian vähän, jotta toiminnalla olisi säännöllistä jatkuvuutta. Substanssiosaamisen puutetta ei kuitenkaan koettu pelkästään negatiiviseksi asiaksi, koska työskentelyä edistäviä kokemuksia oli myös siitä, että yhdessä on opeteltu ja ratkaistu ongelmia tasavertaisen osaamisen kautta ja siten on saatu yhteistyön kokemuksia. Lisäksi työntekijöiden mielenkiinnon kohdentumiset nähtiin toimintaa mahdollistavana sekä haittaavana ominaisuutena.

”Se voi olla tosi motivoiva tekijä esimerkiksi koulun suhteen, et hoitaa koulun kunnolla, niin on mahdollisuus kalastamaan.”

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta työskentelyn sisällössä

Yläkategoria: Työskentelymenetelmää tukeva työskentelyn sisältö

Alakategoriat: Yksilötyön sisältö (17), Ryhmätoiminnan sisältö (17), Yhteisöllisyys (5)

Kalastustoiminnan nähtiin lisäävän sisältöä yksilötyöhön ja ryhmätoimintaan. Tämä oli näkemyksenä hyvin yhtenäinen. Toiminta koettiin koulukodin arvojen mukaiseksi toiminnaksi sekä yksilöllisesti mukautettavaksi ja mielenkiintoa vastaavaksi. Myös vuorovaikutuksellisuus, ryhmätoimintataitojen kehittäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen nousivat haastatteluissa esiin aiheina, joita kalastustoiminta tukee tavoitteellisessa työskentelyssä. Yhteisöllisyyden kehittyminen perustuu kalastustoiminnan tasavertaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Verraten arkiympäristöön siinä ei muodostu samalla tavoin sosiaalista hierarkiaa nuorisoryhmän kesken. Kalastustoiminta nähdään myös arjen velvoitteista poikkeavana toimintana, joka mahdollistaa myös erilaisten kykyjen ja taitojen esiintuomista. Sisällöllisesti kalastustoiminta on monipuolista ja työskentelymuotona se voi tarjota työskentelyalustan tavoitteelliselle työskentelylle tai ihan vaan tavan rentoutua. Haastatteluista ei noussut mitään sisältöä kyseenalaistavaa, mutta tässäkin työskentelymuodossa työntekijän ohjaustyö vaikuttaa merkittävästi hyötyjen konkretisoitumiseen. Tavoitteellisen työn sisältöä pohdittaessa on hyvä muistaa, että myös harrastukset sekä vapaa-ajan

viettäminen yhdessä toisten kanssa kuuluvat sosiaalisen toimintakyvyn alueelle ja ovat erinomainen mahdollisuus erilaisille ryhmätoiminnoille sekä yhteisöllisyyden kehittämiseksi (Metsävainio 2013, 12).

Kuvauskategoria: Kalastustoiminnan mahdollisuudet ja resurssit

Yläkategoria: Työskentelymenetelmää tukeva resurssointi

Alakategoriat: Sijaintiresurssit (2), Aikaresurssit (3), Henkilöstöresurssit (3), Välineresurssit (1), Työntekijöiden substanssiosaaminen (10), Työhyvinvointi (2)

Resursoinnista ei koettu puutteita ja kokonaisuudessaan haastateltavat kokivat, että resurssit kalastustoiminnan järjestämiseen ovat riittävät Sairilan koulukodissa. Työaika- sekä voimaresurssi koettiin hyväksi kalastustoiminnan järjestämiseen. Erityisessä huolenpidossa työvuorosuunnittelu mahdollistaa tällä hetkellä kalastustoiminnan järjestämisen ja työvoimaresurssi jakautuu käytännöllisesti, koska kalastustoimintaan osallistuvat lapset ovat pois muusta työntekijöiden tarpeesta toiminnan ajan. Lisäksi kalastustoiminnalla nähtiin myönteisiä vaikutuksia henkilöstön (työ)hyvinvointiin työn mielekkyyden sekä työpäivien sujumuuden kautta. Tässä on huomioitava, että työn mielekkyyteen vaikuttaa ennen kaikkea onnistunut yhteinen aika koulukotilasten kanssa, jolloin tulee kokemus yhteistyösuhteen myönteisestä kehityksestä. Toiminta yhdistää parhaimmillaan koulukotilasten ja työntekijän intressit sekä yhteisen mielenkiinnon kohdentumisen. Haastatteluissa suurimmaksi toiminnan järjestämistä puoltavaksi resurssiksi nousi henkilökunnan substanssiosaaminen, jolla taataan kalastustoiminnan turvallisuus, käytännön osaaminen sekä toiminnan ohjaamisen laatu. Erityisosaamisen lisäksi työntekijöiden mielenkiinnon kohdentuminen vaikuttaa toiminnan järjestämiseen, sillä yksilötyön- ja ryhmätoiminnan (erityis)sisällöt mahdollistuvat työntekijöiden osaamisen ja mielenkiinnon kautta. Tämä on käänteisesti myös kalastustoiminnan toteutusta haittaavaa, mikäli osaamista tai siitä kiinnostuneita henkilöitä ei ole työvuoroissa saatavilla.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta koulukotiarjessa

Yläkategoria: Työskentelymenetelmää tukeva arjen struktuuri

Alakategoriat: Arjen struktuuri ja päiväohjelma (6), Yhteistyö koulun kanssa (5)

Kalastustoiminta koetaan arkistruktuuria tukevana toimintana, joka sopii asuinyksikön päiväohjelmaan ja aikatauluihin. Tässä ryhmänhallinta ja lapsiryhmän eriyttäminen nähdään moniulotteisesti työskentelyä edistävänä mahdollisuudeksi. Tässä hyöty on nähtävissä työskentelyn sisällön ohjaamisen kautta sekä yhteisötasolla arjen hallinnan näkökulmasta. Koulukotityöskentelyssä arjen struktuuri ja toiminnanhallinta vaikuttaa dynaamisesti kokonaisuuden kehittymiseen, ja siten arjen sujumiseen sekä yksilö- että ryhmätasolla. Yhteistyö koulun kanssa on nähty toimivana ajankäytön sekä kalastustoiminnan tuottaman yhteisen sisällön kautta. Luontoperustainen kalastustoiminta on sisällytettävissä moneen opetussuunnitelman mukaiseen oppiaineeseen, kuten esimerkiksi biologiaan, terveystietoon sekä taito- ja taideaineisiin. Sairilan koulukoti priorisoi yksilötyön ja ryhmätoiminnan voimakkaasti osaksi koulukotityöskentelyä ja siten myös kalastustoimintaan on suhtauduttu myönteisesti ja joustavasti.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta sidosryhmätyöskentelyssä

Yläkategoria: Työskentelymenetelmää tukeva sidosryhmätyöskentely

Alakategoriat: Sidosryhmätyöskentely (2), Kirjaaminen ja viestintä (6), Perheytyön mahdollisuudet (1)

Kalastustoiminnan hyötyjä laitoksen ulkopuolisessa sidosryhmätyöskentelyssä kuvattiin lisääntyvänä yhteydenpitona lapsen ja hänen läheisten välillä. Keskusteluaiheena kalastaminen on myönteistä dialogia (nuorten ja läheisten välillä) edistävää väline, jonka verukkeella on helppo antaa positiivista huomiota.

Kalastustoiminnan myötä yhteydenpitoon sisältyy usein enemmän positiivisuutta, normaaliutta ja inhimillisyyttä verraten laitosten kuulumisiin. Työntekijöiden ja lapsen huoltajien väliseen yhteydenpitoon kalastustoiminta tuo positiivista sävyä, joka osaltaan on koettu auttavan läheisiä parempaan yhteistyöhön ja hyväksymään sijaishuoltoa. Sosiaalityöntekijöiden suuntaan kalastustoiminta näyttäytyy positiivisena toimintana, joka edistää koulukodin myönteistä kuvaa. Kalastustoiminta nähdään toimintana, jonka pystyy sisällyttämään päivittäisraportointiin, yksilö- ja omaohjaajatyön suunnitelmiin sekä hoito- ja kasvatustyönsuunnitelmaan. Kalastustoiminnan katsottiin vahvistavan yksilön tavoitteellista työskentelyä ja yksilön arkeen kuuluvana vapaa-ajantoimintana siinä määrin, että on perusteltua kuvata sitä hoito- ja kasvatustyön kirjauksissa ja tavoitteissa. Kalastus toimintana koettiin potentiaalisesti hyödyksi perhetyön edistämisessä. Toimintana se mahdollistaa perheen yhteistä aikaa, joka vahvistaa perheen vuorovaikutusta. Kalastuksessa erilaiset kyvykkyydet ja merkityksellisyyden kokemukset nousevat esille luontevasti toiminnan yhteydessä. Perhetyössä kalastustoimintaa voi hyödyntää Sairilassa läheisten vierailujen yhteydessä sekä lasten kotiharjoittelussa perheen yhteisenä toimintana.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminnan järjestämisen haasteet

Yläkategoria: Työskentelymenetelmän haasteet

Alakategoriat: Toteutusta haittaava ryhmädynamiikka/ryhmän koko (1), Substanssiosaamisen puute (10), Mielenkiinnon kohdentumattomuus (3), Kilpailevat aktiviteetit (2)

Kriittisimmät huomiot kalastustoiminnan sisällyttämisessä rakenteelliseen koulukotityöskentelyyn nähtiin henkilökunnan substanssiosaamisen puutteissa sekä mielenkiinnon kohdentumattomuudessa. Haastateltavat pitivät tärkeänä riittävää osaamista lasten motivoinnin, riittävän turvallisuuden sekä onnistuneen ohjaustuokion toteutumisen näkökulmista. Osaaminen on aineistossa ristiriitainen alakategoria, koska se tarkoitti lähestulkoon kaikissa vastauksissa

myönteistä voimavaraa sekä toiminnan järjestämistä haittaavaa resurssin puutetta. Rakenteellisesta näkökulmasta tarkasteltuna substanssiosaaminen on resurssi, joka aiheuttaa turhan paljon ailahtelevuutta toiminnan järjestämiseen. Mielenkiinnon kohdentuminen on osaamisen ohella ristiriitainen nosto aineistosta, koska ne molemmat ovat täysin yksittäisten työntekijöiden varassa. Kokemus on, ettei organisaatio rekrytoi, kouluta tai priorisoi koulukotityöskentelyä luontoperustaisuuden näkökulmasta. Tähän vaikuttavat nykyhetkessä myös rekrytoinnin haasteet yleisesti sekä yhteiskunnan tasolla määritetyt koulutusvaatimukset.

Muut kalastustoiminnan järjestämistä haittaavat huomiot liittyivät lapsiryhmän dynamiikkaan tai liian isoon ryhmäkoko. Nämä ovat huomioitavia asioita kaikessa koulukotityöskentelyssä, koska erilaisia toiminnanohjaamisen haasteita koulukodin lapsilla ilmenee merkittävässä määrin. Koulukotilasten haasteet käyttäytymisessä ja/tai neurologisten erityispiirteiden vaikutukset on huomioitava aina toiminnan järjestämisessä. Erityisesti vaativan tason osastolla nk. kilpailevat aktiviteetit nähtiin haasteena. Esimerkiksi digitaalisten laitteiden ja somemaailman vetovoima yhdessä omaehtoisen liikkumisen mahdollisuuksien kanssa haittaa yhdessä tekemistä koulukotityöskentelyssä. Nämä eivät ole lähtökohtaisesti pelkästään negatiivisia asioita, mutta koulukotikontekstissa ne myös ilmentävät kehitykselle negatiivisia ilmiöitä.

Alla oleva TAULUKKO 7 havainnollistaa kokonaisuudessaan kysymysteeman *kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä* analyysiprosessin alakategorioista pääkategoriaan.

TAULUKKO 7: Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä

Alakategoriat	Yläkategoria	Kuvauskategoria/ Teema	Pääkategoria
-yksilötyön toteutus -ryhmätoiminnan toteutus	Työskentelymenetelmää tukevat kokemukset	Kalastustoiminta työskentelyn toteutuksessa	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä
-yksilötyön sisältö -ryhmätoiminnan sisältö -yhteisöllisyys	Työskentelymenetelmää tukeva työskentelyn sisältö	Kalastustoiminta työskentelyn sisällössä	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä
-sijaintiresurssit -aikaresurssit -henkilöstöresurssit -välineresurssit -työntekijöiden osaaminen -työhyvinvointi	Työskentelymenetelmää tukeva resurssointi	Kalastustoiminnan mahdollisuudet ja resurssointi	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä

-arjen struktuuri ja päiväohjelma -yhteistyö koulun kanssa	Työskentelymenetelmää tukeva arjen struktuuri	Kalastustoiminta koulukotiarjessa	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisenä menetelmänä
sidosryhmätyöskentely -kirjaaminen ja viestintä -perhetyön mahdollisuudet	Työskentelymenetelmää tukeva sidosryhmätyöskentely	Kalastustoiminta sidosryhmätyöskentelyssä	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisenä menetelmänä
-toteutusta haittaava ryhmadynamiikka/ ryhmän koko -substanssiosaamisen puute -mielenkiinnon kohdentumattomuus -kilpailevat aktiviteetit	Työskentelymenetelmän haasteet	Kalastustoiminnan järjestämisen haasteet	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisenä menetelmänä

Taulukossa 7. kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi työskentelyä ohjaavien rakenteiden näkökulmasta.

8.2 Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä kysymysteeman ydinkysymykset olivat haastatteluissa:

1. Minkälaisia ajatuksia/kokemuksia/ havaintoja kalastustoiminnasta ja luontoympäristöstä vuorovaikutusympäristönä?

2. Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisuuden edistämiseksi?

Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä kysymysteemassa pohditaan vuorovaikutuksellisia ulottuvuuksia ja siten toiminnan vaikutusta läsnäolon, kohtaamisten ja työskentelyn edistämiseksi. Vuorovaikutuksellisuuden toteutuminen mahdollistaa tavoitteisiin tähtäävien suunnitelmien viemisen käytännön tasolle, jolloin lapsen osallisuus asioiden edistämiseksi konkretisoi-
tuu. Yhteistyö ja yhdessä tekeminen lapsen kanssa mahdollistaa käytännössä ohjaustoiminnan toteutumisen.

Samalla tavalla kuin edellä mainitussa 8.1-osiossa aineiston kuvauskategoriat on korostettu keltaisella otsikoituna. Kuvauskategorioiden alla esitetään aineistosta muodostetut yläkategoriat ja alakategoriat. Aineistosta nostettujen

vastausten määrä on ilmoitettu suluissa alakategorian perässä. Tuloksissa kuvataan myös luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet tai kategoriat ja niiden sisällöt kysymysteemoittain.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta vuorovaikutuksen mahdollistajana

Yläkategoria: Vuorovaikutustilanteiden helpottaminen

Alakategoriat: Non-verbaalinen läsnäolo (3), Non-verbaalinen viestintä (2), Yhteinen intressi (4), Vuorovaikutusta helpottavat kokemukset (4)

Haastatteluvastauksista nousi huomioita kalastustoiminnan erityispiirteistä, jotka edistävät vuorovaikutukseen ryhtymistä ja toisaalta tukevat dynaamisesti sen jatkuvuutta. Luontoympäristössä olemisen ja kalastamisen koetaan sallivan osallistumista myös ujoimmille ja hiljaisimmille lapsille. Kalastamisessa on hyväksyttävää olla hiljaa, mutta silti on täysin osallinen yhteiseen toimintaan. Myös non-verbaalinen vuorovaikutus nähtiin luontevana tapana viestiä kalastustuokion yhteydessä, koska toiminnan yllätyksellisyys ja arvaamattomuus aiheuttaa erilaisia reaktioita, joihin voi luontevasti reagoida takaisin. Tämä on koettu usein myös tehokkaaksi vuorovaikutustavaksi, koska siinä korostuu välittömyys ja aitous. Kalastusta kuvattiin yhdistävänä ja kepeänä vuorovaikutusaiheena täten aiheuttaen matalan kynnyksen keskusteluja yhteisön sisällä. Tämän lisäksi kyseinen toiminta on ollut joidenkin lasten kanssa vahva yhteinen intressi, joka yhdistää tekemisen, vuorovaikutuksen sekä yhteistyön. Yhteiset kokemukset kalastamisen yhteydessä nähdään helpottavan vuorovaikutukseen ryhtymistä ja edistävän vuorovaikutusta myös vakavammista aiheista.

”Kalastaessa on hyväksyttävää olla vaikka ihan hiljaa ja silti oot osa sitä toimintaa ja sitä yhteistä juttua, niin se sallii sellaista erilaisuutta ja sit helpommin pääsee siihen ryhmään mukaan.”

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta työskentelyn vuorovaikutusalustana

Yläkategoria: Vuorovaikutuksellisen työskentelyn edistäminen

Alakategoriat: Vuorovaikutusympäristön hyödyntäminen (13), Toiminnallinen vuorovaikutus (13), Vuorovaikutusroolien hyödyntäminen (6)

Vuorovaikutuksen näkökulmasta suurimmat hyödyt haastateltavat kokivat kalastustoiminnasta vuorovaikutusympäristönä. Luontoympäristön rauhoittavat vaikutukset sekä asuinyksikön ärsykeistä irrottautuminen koettiin vahvasti vuorovaikutusta edistävänä. Myös osa haastateltavista kuvasivat parempaa keskittymistä vuorovaikutustilanteeseen ja läsnäoloon, koska kalastustoiminnasta puuttui asuinyksikössä ilmenevä jatkuva altistuminen muille häiriöille. Parempi keskittyminen mahdollistaa tiedostavampaa vuorovaikutusta, jolloin myös asiasisällön ymmärtäminen ja oikeasuhtaiset johtopäätökset ovat paremmin saavutettavissa. Kalastustoiminnan katsotaan myös ylläpitävän myönteistä vuorovaikutusta, jossa harvoin ajaudutaan voimakkaisiin ristiriitatilanteisiin. Toiminnan yhteydessä lapsella on usein halu ymmärtää työntekijää paremmin. Toimintana se mahdollistaa myös työntekijälle joustavuutta vuorovaikutustilanteissa ja kalastustoiminnan häiriöttömyys lisää läsnäolon potentiaalia vuorovaikutustilanteessa, jolloin vuorovaikutuksen arviointi ja siten myös sosiaalisen toimintakyvyn ulottuvuuksien arviointi mahdollistuvat.

Lapsiryhmän hallintaan liittyen ryhmätoiminnan eriyttämisessä kalastustoiminta nähtiin menetelmänä, jonka avulla on pystytty parantamaan ohjattuun toimintaan keskittymistä. Kalastustoimintaan on sisällytettävissä erilaisien taitojen harjoittelua sekä yhteisiä ongelmanratkaisutilanteita. Tämän kaltaisen toiminnan yhteydessä vuorovaikutus on usein luontevaa ja sujuvaa. Tämän ja-
lostaminen laajempaan työskentelyyn on koettu hyödylliseksi. Kolmantena nostona kalastustoiminta kuvattiin erilaisia vuorovaikutusrooleja mahdollistavana toimintana, sillä luontoympäristö on vuorovaikutustilannetta helpottava, ns. epävirallinen työskentely-ympäristö. Ohjaajan toiminta muuttuu rennommaksi kalastustoiminnan yhteydessä ja se tuo luontevuutta vuorovaikutustilanteisiin. Tämän koettiin keventävän työskentelyn valta-asetelmaa ja tuovan

vuorovaikutustilanteisiin tasavertaisemman ilmapiirin. Tämä on ikään kuin vi-
ranomaisroolin keventämistä, jolloin työntekijä näyttäytyy lapselle inhimillisem-
pänä henkilönä, minkä koetaan madaltavan lapsen kynnystä vuorovaikutuk-
seen. Kaikkiaan näillä nähdään olevan myös pidempikantoisia myönteisiä vai-
kutuksia työskentelyn edistämisessä.

*”Ohjaajan näkeminen toisenlaisena ihmisenä, semmosena vähän inhimil-
lisempänä ja siinä tulee sitä luottamusta ja luottamussuhde kehittyy, niin
onhan sillä vaikutusta yhteistyöhön.”*

**Kuvauskategoria: Kalastustoiminta yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistä-
misessä**

Yläkategoria: Yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistäminen

Alakategoriat: Yhteistyötä tukevat kokemukset (10), Yhteisöllisyyden edistämi-
nen (2), Vuorovaikutussuhteen vahvistaminen (2), Sosiaalisen aktiivisuuden li-
sääminen (4)

Tähän kysymysteemaan liittyvissä vastauksissa yhteiset kalastuskokemukset
nousivat vahvasti esille. Yhteisillä kokemuksilla nähtiin olevan työskentelysuh-
detta syventävä vaikutus useiden eri ilmaisujen kautta. Kokemusten nähtiin
parantavan omaohjaajasuhdetta, luottamussuhdetta, sosiaalista suhdetta ja
vahvistavan vuorovaikutussuhdetta. Yhteisten kokemusten nähtiin vaikuttavan
positiivisesti lapsen käyttäytymiseen ja siten lasten yhteistyöhalussa koettiin
myönteisyyttä kalastustoiminnan yhteydessä sekä sen seurauksena. Yhteis-
työsuhteen paraneminen edistää asioiden hoitamista ja osallistuminen vuoro-
vaikutukselliseen työskentelyyn tarkoittaa myös lapsen sosiaalisen kyvykkyy-
den kehittämistä. Sosiaalinen kyvykkyys ja elämisspiirissä vuorovaikutussuh-
teet voidaan nähdä sosiaalista toimintakykyä edistävinä voimavaroina, ylläpi-
tävinä voimavaroina tai kehitystä edellyttävinä sosiaalisen kuntoutuksen tar-
peina. (Fors & Vatula-Pimiä 2014; Järvikoski 2014.)

Alla oleva TAULUKKO 8 kuvaa kokonaisuudessaan kysymysteeman analyysiprosessin alakategorioista pääkategoriaan.

TAULUKKO 8: Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä.

Alakategoriat	Yläkategoria	Kuvauskategoria / Teema	Pääkategoria
-Non-verb. läsnäolo -Non- verb. viestintä -Yhteinen intressi -Vuorovaikusta helpottavat kokemukset	Vuorovaikutustilanteiden helpottaminen	Kalastustoiminta vuorovaikutuksen mahdollistajana	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä
Vuorovaikutusympäristön hyödyntäminen -Toiminnallinen vuorovaikutus -Vuorovaikutusroolien hyödyntäminen	Vuorovaikutuksellisen työskentelyn edistäminen	Kalastustoiminta työskentelyn vuorovaikutusalustana	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä
-Yhteistyötä tukevat kokemukset -Yhteisöllisyyden edistäminen -Vuorovaikutussuhteen vahvistaminen -Sosiaalisen aktiivisuuden lisääminen	Yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistäminen	Kalastustoiminta yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistämiseksi	Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

Taulukossa 8. kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi työskentelyn vuorovaikutuksen näkökulmasta.

8.3 Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämiseksi

Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämiseksi kysymysteeman pääkysymykset olivat haastatteluissa:

- 1.Miten koulukodissa järjestettävässä kalastustoiminnassa pystytään huomioimaan osallistuvan nuoren yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet?
- 2, Kalastustoiminnan hyödyntäminen nuoreen tutustumisessa?
- 3.Kalastustoiminnan hyödyntäminen nuoren yksilöllisten voimavarojen esiintuomisessa?
- 4.Kalastustoiminta ja sijaishuollolle asetetut tavoitteet?

Yllä mainitussa kysymysteemassa tarkastellaan hoito- ja kasvatussuunnitelmassa kirjattujen tavoitteiden edistämistä kalastustoiminnan avulla. Tavoitteellista sisältöä tarkastellaan sosiaalisen toimintakyvyn näkökulmasta, sen neljän osa-alueen kautta. Nämä ovat arjen ja elämänhallinta, kyky toimia yhteisössä, kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä osallisuus. (THL 2017). Sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen on koulukodissa toteutettavan hoito- ja kasvatustyön keskeinen päämäärä, koska se kuvaa hyvin kokonaisvaltaisesti lapsen turvallisen kasvun- ja kehityksen peruspilareita. Tavoitteiden edistäminen edellyttää rakenteellista työskentelyä sekä vuorovaikutuksellisuutta, joka mahdollistaa työskentelyn eli ohjauksen toteutuksen. Koulukotityöskentelyssä sosiaalista toimintakykyä voidaan tarkastella vuorovaikutustilanteissa sekä lapsen aktiivisuuden, yhteisöllisen osallistumisen sekä omien asioiden toimijuuden kautta. (THL 2021.)

Peilaten edellä mainittuun 8.2. -osioon, myös tässä aineiston kuvauskategoriat on korostettu keltaisella otsikoituna. Kuvauskategorioiden alla esitetään aineistosta muodostetut yläkategoriat ja alakategoriat. Aineistosta nostettujen vastausten määrä on ilmoitettu suluissa alakategorian perässä. Tuloksissa kuvataan myös luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet tai kategoriat ja niiden sisällöt kysymysteemoittain.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta yksilöllisen työskentelyn edistämisessä

- a) Yläkategoria: Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen
- b) Yläkategoria: Yksilöllisen työskentelyn edistäminen

- a) Alakategoriat: Tutustuminen (2), Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen (4)
- b) Alakategoriat: Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen (4), Työskentelyn aiheet (3)

Lapseen tutustuminen ja hoidollisen tilannekuvan selvittäminen ovat lähtökohta koulukodin hoito- ja kasvatustyölle. Tässä luontoympäristö koetaan tavertaiseksi toimintaympäristöksi, joka madaltaa osallistumista vuorovaikutustilanteisiin ja siten se koetaan edistävän lapsen ja hänen tilanteeseensa tutustumisessa. Esimerkiksi sukupuu- ja elämänjanatyöskentelyä on voitu luontevasti edistää kalastustoiminnan avulla, koska toiminnalle on ominaista erilaisten kokemusten muistelu ja siitä polveileva luonteva keskustelu. Nämä ovat myös koulukotien päihdetyön menetelmiä. (Sillanpää ja Barkman 2024, 18.) Kalastustoiminta on vahvasti kokemuksellista toimintaa, mikä herättää muistoja, mielikuvia ja aktivoi mielikuvitusta. Mieleinen toiminta ja luontoaltistus lisäävät myös positiivisia ajatuksia ja siten koetaan hyödylliseksi työskentelyn näkökulmasta (THL 2024). On kuitenkin selvää, että luontoympäristön kokeminen on yksilöllistä ja hyödynnettävyys ei käy kaikille samantasoisesti. Kalastustoiminnan yhteydessä yksilöllisen työskentelyn aiheet nousevat esille, koska toiminta tuo esille sosiaalisten taitojen ja käyttäytymisen piirteitä sekä usein myös lapsen kokemushistoriaa. Näillä koetaan olevan vaikutusta työskentelyyn kiinni pääsemisen ja työskentelyn syventämisen näkökulmasta.

Kalastustoiminnan hyödyt yksilöllisen työskentelyn edistämiseen perustuvat haastatteluiden perusteella sen joustavuuteen, monipuolisuuteen ja mukautuvuuteen yksilön tarpeiden mukaisesti. Tämän lisäksi kalastustoiminta on näyttäytynyt kiinnostavana tekemisenä lapsille, joka lisää osallistumista. Luontoympäristön rauhoittava vaikutus auttaa keskittymisen vaikeuksiin ja parantaa läsnäoloa. Nämä mahdollistavat myös tavoitteellisen työskentelyn edistämistä.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta yksilötaitojen edistämässä

- a) Yläkategoria: Kokemuksellinen oppiminen
- b) Yläkategoria: Itsestä oppiminen ja oman toiminnan ohjaaminen

- a) Alakategoriat: Oppimisen kokemukset (2), Onnistumisen kokemukset (2), Koordinaation kehittäminen (1)

b) Alakategoriat: Oman toiminnan ohjaaminen (5), Auttaa keskittymään (1), Epä-onnistumisten sietämisen opettelu (1), Aistien aktivointi (1)

Oman toiminnan ohjaamiseen kalastustoiminta nähdään hyvänä menetelmänä, koska siinä yhdistyy toiminta ja luontoympäristön rauhallisuus. Nämä antavat mahdollisuuden säädellä toiminnan ja rauhoittumisen suhdetta hyvällä suunnittelulla ja ohjaamisella. Oman toiminnan ohjaamisen haasteet ovat merkittävässä määrin näyttäytyvä haaste koulukotilasten ongelmien taustalla. Näiden haasteiden hallitseminen on merkityksellistä sosiaalisen toimintakyvyn kehityksen kannalta, koska ne ovat ennen kaikkea itsenäistä pärjäämistä edistäviä elämänhallinnan resursseja ja taitoja. (Koskinen ym. 2011, 137.)

Kalastustoiminta on koettu mahdollisuutena oppimisen ja onnistumisen kokemuksille. Onnistumisen kokemukset nousivat aineistosta opittujen taitojen sekä kalastusonnistumisten muodoissa. Kalastusonnistumisten lisäksi erilaisen kalastustekniikoiden oppiminen sekä perhonsidonnain oppiminen ja itse tehtyjen tuotosten esittely työntekijöille ovat esimerkkejä onnistumisen kokemuksista, jotka tuottavat positiivista ilmapiiriä asuinyksikön yhteisössä. Kokemuksen voimallisuuteen vaikuttaa yksilöllinen suhde onnistumisen aiheeseen ja kuinka merkitykselliseksi sen omakohtaisesti aiheena kokee. Myös yhteisön reaktiot hyväksynnän, kehujen tai kunnioituksen muodossa vaikuttavat yksilön subjektiiviseen kokemukseen, ja siten myönteiseen itsetuntoon.

Matikaisen (2017) mukaan hyvän itsetunnon kehittyminen tarvitsee onnistumisen kokemuksia. Koulukotityöskentelyssä tämä tarkoittaa sitä, että lapsille on mahdollistettava sopivan vaatimustason toimintaa, joissa onnistumisen kokemukset ovat saavutettavissa. Tässä kalastaminen nähdään joustavana ja monipuolisena toiminnallisuutena. Myös epäonnistumisten sietämiseen kalastustoiminta nähdään luontevana menetelmänä, koska kalastamiselle on ominaista yllättävät tilanteet ja luonnon ennakoimattomuus. Kalastaminen sisältää hyvin usein epäonnistumisia, se kuuluu toimintaan ja niiden hyväksyminen on usein luontevaa. Luonto on hyväksyvä toimintaympäristö, joka vaikuttaa usein kalastustilanteiden kehittymiseen ja siten keventää syitä itsekritiikkiin. Lopputulos on usein oman toiminnan kehitystarpeen reflektointi ja luonnon yllätyk-

sellisyyden hyväksyminen niin hyvässä kuin pahassakin. Oikeasuhtaisen toiminnan järjestäminen vaatii ymmärrystä lapsen kyvykkyydestä, mutta myös järjestetyn toiminnan vaativuudesta.

”siinä toiminnan yhteydessä ilmenee niitä erityispiirteitä. Hahmottamis-häiriöitä tai ylivilkkautta tai vaikka kömpelyyttä. Kyllä se niinku avaa sitä nuoren tilannetta.”

”Tää on yks menetelmistä, joka voi joillekin sopia ihan tosi hyvin, Tosi myönteisiä vaikutuksia on tässä jo vuosien varrella huomattu.”

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta yhteisötaitojen edistämässä

Yläkategoria: Yhteisötaitojen kehittäminen

Alakategoriat: Hyväksynnän kokemukset (3), Ryhmätaitojen opettelu (5), Osallisuuden kokemukset (6), Sosiaalisten taitojen opettelu (4)

Ryhmätaitojen opettelu vastaa koulukodissa järjestettävän ryhmätoiminnan tarkoituksenmukaisuutta sekä sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamista. Kalastustoiminnassa osallisuuden kokemukset sekä ryhmään kuulumisen mahdollistavat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. Veneestä kalastaessa tilarealiteettien sekä lapsiryhmän hallinnan vuoksi kalastustoiminta on koettu toimivan enemmän pienen kuin suuren ryhmän yhteisenä tekemisenä ja siten rajoitteellisena ryhmätoimintana. Pilkkiminen järvenjäällä puolestaan mahdollistaa isomman ryhmän toimintaa, koska siellä on tilaa liikkua laajemmalla alueella.

Työntekijän ja/ tai yhteisön hyväksynnän saaminen on tärkeää myös identiteetin ja itsetunnon kehittämisessä. Matikaisen (2017) mukaan lapsen itsetuntoa tai kehittyvää identiteettiä ei voi tukea pelkästään yksilölähtöisesti, vaan se

muodostuu sosiaalisessa ympäristössä. Tässä kalastaminen on koettu toiminnaksi, joka mahdollistaa lapselle samaistuttavaa sosiaalisia ryhmätoimintaa, joissa lapsi tuntee yhteenkuuluvuuden tunnetta ja joissa on mahdollisuus näyttää kyvykkyyttään. Tämä on lapsilähtöisyyttä ja ryhmätoiminnan ydintarkoitusta koulukotityöskentelyssä.

Kalastustoiminta koettu ympäristöksi, jossa on hyvä luontevasti ja turvallisesti altistaa lasta sosiaalisille tilanteille. Haastatteluiden perusteella se nähdään toimintaympäristönä, jossa voi kohdata sosiaalisten tilanteiden pelkoja ja siten harjaannuttaa sosiaalisia taitoja. Tavoitteellisen koulukotityöskentelyn näkökulmasta toimintaympäristön huomioiminen on merkityksellistä, koska sosiaalinen toimintakyky rakentuu yksilön fyysisen, kognitiivisen ja psyykkisen toimintakyvyn varaan ja siihen vaikuttaa olennaisesti myös toimintaympäristö (Koskinen ym. 2011, 137). Tällä viitataan yksilön kykyyn toimia dynaamisissa vuorovaikutussuhteissa muiden yksilöiden, verkostojen, ympäristön ja yhteisöjen välillä (THL 2021).

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta hyvinvointikokemusten mahdollistajana

Yläkategoria: Kokemuksellinen hyvinvointi

Alakategoriat: Eheyttävät kokemukset (3), Toimintaympäristö rauhoittaa (5), Elpyminen ja palautuminen (1), Hyvinvoinnin edistäminen (4)

Hyvinvoinnin näkökulmasta vastauksissa korostui luontoympäristön hyödyntäminen hyvinvoinnin edistämisessä. Hyvinvointivaikutuksia kalastustoiminnassa nähty rauhoittumisen, parempien mielialojen sekä palautumisen ja elpymisen muodoissa. Sosiaalisesta toiminnasta saavutettu tyytyväisyyden tunne tuottaa myönteisiä kokemuksia ja lisää sosiaalista rohkeutta (Kielhofner 2008, 46–47; THL 2024). Myönteiset kokemukset sosiaalisessa toiminnassa lisäävät mielenhyvinvointia ja kannustavat osallistumaan uudelleen. Kalastustoimintaan osallistunut lapsi on sanoittanut terapeutiksi tekemiseksi ja toinen lapsi ainoaksi paikaksi, missä hän kykenee rauhoittumaan.

Haastateltavat ovat myös tulkinneet kalastustoiminnan aiheuttaneen hyvinvoinnin-, merkityksellisyys- sekä voimaantumisen kokemuksia lapsille. Vaikka voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, siihen vaikuttavat kuitenkin ympäristön olosuhteet, kuten tekemisen laatu ja kohdentuvuus. Yksilöllisesti koettu merkityksellisyys sekä oman kyvykkyyden oivallukset aiheuttavat voimaantumista. (Laitila 2010.) Voimaantumisen ja merkityksellisyyden myötä on mahdollisuus edistää sosiaaliseen toimintakykyyn läheisesti liitettävää toiminnallista pystyvyydentunnetta. Tämä on tärkeää, koska vaillinainen pystyvyyden tunne voi rajoittaa toimintakykyä jopa enemmän kuin itse syy toimintakyvyn aleneman taustalla. Se voi aiheuttaa osallistumisen vaikeutta sekä alisuoriutumisen kierrettä, joka on nähtävissä edelleen toimintakykyä heikentävänä kehityksenä. (Kielhofner 2008, 37.) Tässä palataan jälleen onnistumisen kokemuksiin ja oman kyvykkyyden ymmärtämiseen, joita kalastustoiminta parhaimmillaan tuottaa.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta työskentelysuhteen kehittämässä

Yläkategoria: Työskentelysuhteen kehittäminen

Alakategoriat: Toiminta tukee vuorovaikutusta (2), Yhteiset kokemukset (3), Työskentelysuhteen vahvistaminen (3)

Kalastustoiminnasta saadut yhteiset kokemukset koetaan hyödylliseksi työskentelysuhteen vahvistamisen näkökulmasta. Näihin yhteisiin kokemuksiin voi palata yhdessä muistelemalla ja myönteiseksi koetulle toiminnalle voi yhdessä suunnitella tavoitteellista jatkuvuutta. Tämä tarkoittaa kohtaamisia yhteisen intressin äärellä. Kalastustoiminta on todistettavasti kiinnostanut useita Sairilan koulukodin lapsia ja siten on mahdollistunut yhteinen työskentelyaika sekä yhteiset kokemukset. Vastauksista nousi toistuvasti työskentelysuhteeseen vaikuttavat asiayhteydet; yhteinen tekeminen, yhteiset kokemukset, luottamuksen kehittyminen ja työskentelysuhteen kehittyminen. Myös työskentelysuhteen muodostumiseen vaikuttaa myönteisesti toimintaympäristön tasavertai-

suus ja hyväksyvyys. Tässä luontoympäristö on koettu hyväksyvänä toimintaympäristönä, joka vähentää uhkaa sekä tuo esille normaaliutta ja inhimillisyyttä ohjaustilanteissa.

Kuvauskategoria: Kalastustoiminta arjen- ja elämän hallinnassa

Yläkategoria: Arjen- ja elämän hallinta

Alakategoriat: Päihdetyö, vaihtoehdot päihteille (3), Perhetyön edistäminen (2), Harrastustoiminnan aktivoiminen (2), Kuntoutuksen edistäminen (5)

Aineistossa vastaukset kuntoutuksen edistämiseen liittyivät jaetun mielenkiinnon kautta yhteiseen tekemiseen, jossa läsnäolo korostuu ja nuori saa hyviä kokemuksia koulukodissa olemisesta sekä siellä työskentelevistä työntekijöistä. Hyvät kokemukset kalastustoiminnasta ovat kannustaneet osallistumaan ja sen myötä myös arjen aktiivisuus ja toimijuus on vahvistunut. Koulukotisijoituksen tärkeitä tavoitteita on saada lapsi kiinnittymään oman elämän asioihin ja tässä erityisesti osallisuuden vahvistaminen on tärkeää. Osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta osallistua, kuulua ja kiinnittyä yhteisöön, kokemusta jäsenyydestä sekä toimintaa ja vaikuttamista yhteisöissä (Laitila 2010, 7). Järvikosken (2014, 12) mukaan sosiaalinen osallisuus (eng. social inclusion) toimii myös sosiaalisen syrjäytymisen vastakohtana. Tähän peilaten varhainen reagointi heikentyneeseen sosiaaliseen toimintakykyyn voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä kuntouttavana toimintana myös syrjäytymisen ehkäisyssä.

Tämä ilmentää näitä haastatteluiden vastauksia lapsen kokonaisvaltaisen kuntoutuksen kokemuksista koulukodissa, joissa vahvasti kriisiytynyt kehitys on saatu käännettyä erittäin myönteiseksi kehitykseksi osittain osallistavan kalastustoiminnan myötävaikutuksella. Näissä esimerkeissä kalastustoiminnalla on pystytty mahdollistamaan yksilöllisesti kohdentuvaa kohtaamista, jolloin lapsi on saanut oivalluksia omista vaikutusmahdollisuuksista ja tämän myötä on saavutettu edistymistä yhteistyössä, luottamuksessa sekä kokonaisvaltaisesti työskentelyssä.

Kuntoutus on suunnitelmallista, monialaista, pitkäjänteistä sekä tavoitteellista. Myös ongelmien ennaltaehkäisy ja toimintakykyä ylläpitävät toimet ovat kuntoutusta, jolloin tavoitteena on mahdollisimman pitkään jatkuva hyvinvointi ja arjesta selviytyminen. (Fors & Vatula-Pimiä, 2014, 174.) Koulukodissa monialaisuus korostuu, koska siellä asuvien lasten elinpiiri on tiiviisti koulukotiympäristössä lukuun ottamatta kotiharjoitteluita. Koulukodissa turvataan vakaa kasvu- ja kehitys, tehdään päihdetyötä ja järjestetään harrastustoimintaa. Tämä yleistys on kapea kuvaus kuntoutuksen mahdollisista ulottuvuuksista koulukodissa, koska todellisuudessa ulottuvuuksiin liittyy kaikki lasten elämän osa-alueet. Aineistosta nousi toistuvasti kalastustoiminnan hyödyntäminen päihdetyössä ja vaihtoehtoisena tekemisenä tunnetilojen säätelyyn tai niiden tavoitteluun. Harrastustoiminnan aktivoinnissa kalastustoiminta nähtiin potentiaalisena vaihtoehtona, josta on hyviä kokemuksia. Myös perhetyössä kalastustoimintaa on hyödynnetty tukemalla perheen yhteisen kalastusharrastuksen toteutumista kotiharjoitteluiden yhteydessä. Tämä nähty perhettä yhdistävänä ja perhesuhteita korjaavana toimintana. Perheen yhteistä kalastustoimintaa on mahdollisuus tukea myös läheisten vieraillessa Sairilan koulukodissa.

Lopuksi TAULUKOSSA 9 havainnollistetaan kokonaisuudessaan kysymysteeman analyysiprosessi alakategorioista pääkategoriaan.

TAULUKKO 9: Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä.

Alakategoriat	Yläkategoriat	Kuvauskategoria	Työskentelyn tavoitteet
-Tutustuminen -Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen <hr/> -Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen -Työskentelyn aiheet	Hoidollisen tilannekuvan muodostaminen <hr/> Yksilöllisen työskentelyn edistäminen	Kalastustoiminta yksilöllisen työskentelyn edistämässä	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen yksilöllisten tavoitteiden kautta
-Oppimisen kokemukset -Onnistumisen kokemukset -Koordinaation kehittäminen <hr/> -Oman toiminnan ohjaaminen -Auttaa keskittymään -Epäonnistumisten sietämisen opettelu -Aistien aktivointi	Kokemuksellinen oppiminen <hr/> Itsestä oppiminen ja oman toiminnan ohjaaminen	Kalastustoiminta yksilötaitojen edistämässä	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen yksilöllisen erityisyyden ja kyvykkyyden kautta
-Hyväksynnän kokemukset -Ryhmätaitojen opettelu -Osallisuuden kokemukset -Sosiaalisten taitojen opettelu	Yhteisötaitojen kehittäminen	Kalastustoiminta yhteisötaitojen edistämässä	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen yhteisötaitojen ja osallisuuden kautta

-Ehdyttävät kokemukset -Toimintaympäristö rauhoittaa -Elpyminen ja palautuminen -Hyvinvoinnin edistäminen -Kuntoutuksen edistäminen	Kokemuksellinen hyvinvointi	Kalastustoiminta hyvinvointi-kokemusten mahdollistajana	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kautta
-Toiminta tukee vuorovaikutusta -Yhteiset kokemukset -Työskentely suhteen vahvistaminen	Työskentelysuhteen kehittymisen	Kalastustoiminta työskentelysuhteen kehittämisessä	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen yhteistyökyvyn kautta
-Päihdetyö, vaihtoehdot päih-teille -Perhetyön edistäminen -Harrastustoiminnan aktivoiminen -Kuntoutuksen edistäminen	Arjen- ja elämän hallinta	Kalastustoiminta arjen- ja elämän hallinnassa	Sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen arjen- ja elämänhallinnan sekä läheisverkoston kautta

Taulukossa 9. kuvauskategoriat ilmentävät kalastustoiminnan suhdetta tutkimuskysymykseen pääkategorian kautta. Näin ollen kysymysteema vastaa tutkimuskysymykseen soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi tavoitteellisen työskentelyn näkökulmasta. Tavoitteellista työskentelyä tarkastellaan sosiaalisen toimintakyvyn kautta.

8.4 Tulosten yhteenveto

Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä

Kalastustoiminta edustaa koulukodin arvojen mukaista toimintaa, joka tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia sosiaalisen toimintakyvyn kehittämiseen. Yksilöllisesti kohdennettuna se mahdollistaa mielekkään vapaa-ajanvieton ja inhimillisyyden toteutumisen laitospäivätoiminnan yhteydessä. Työntekijöille kalastustoiminta tarjoaa tilaisuuden omaksua erilaisia vuorovaikutusrooleja, joissa inhimillisyyden korostaminen nähdään merkittävänä voimavarana koulukotityöskentelyn tukemisessa. Lapsilähtöisesti suunniteltuna kalastus on lapsille vapaaehtoinen ja usein heidän toiveidensa mukainen aktiviteetti. Se tukee osallisuutta koulukotiyhteisössä, mahdollistaen samalla yksilöllisyyden ja ryhmässä toimimisen.

Kalastustoiminnan järjestäminen on käytännöllistä Sairilan koulukodin sijainnista, sillä se sijaitsee Saimaan rannalla. Yksilötyönä- ja ryhmätyöskentelynä järjestettyä kalastustoimintaa, pidetään tärkeänä osana hoito- ja kasva-

tustyön tarkoituksenmukaisuutta sekä sen sisältöä. Toiminta tarjoaa myös tilaisuuksia lisätä yhteistyötä asuinyksikön ja koulun välillä. Kalastustoiminta soveltuu hyvin koulukodin aikatauluihin, ja se voidaan helposti integroida asuinyksikön päivittäiseen ohjelmaan ja arjen rakenteisiin. Resurssit, kuten aika, henkilöstö, sijainti ja välineet, tukevat toiminnan järjestämistä. Kokonaisuutena kalastustoiminta on luonnollinen ja toimiva osa Sairilan koulukodin hoito- ja kasvatustyötä.

Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

Kalastustoiminta koulukotityöskentelyssä perustuu lapsen ja työntekijän vuorovaikutteiseen yhteistyöhön. Se tarjoaa matalan kynnyksen tilaisuuksia vuorovaikutukseen, joita voidaan hyödyntää lapsen tuntemiseen ja suhteen rakentamiseen. Yhteinen tekeminen synnyttää jaettuja kokemuksia, jotka tukevat vuorovaikutussuhteiden muodostumista ja niiden jatkuvuutta. Kalastustoiminta nähdään erityisen vahvasti vuorovaikutusympäristönä, jossa sekä lasten että työntekijöiden läsnäolo ja keskittyminen paranevat. Kalastus koetaan vuorovaikutusta aktivoivaksi ja houkuttelevaksi toiminnaksi.

Luontoympäristössä keskustelu ja vuorovaikutus ovat usein avoimempaa ja luontevampaa. Kalastustoiminta soveltuu hyvin ryhmätoimintaan, mutta toiminnan erityispiirteiden sekä tilaresurssien ja ryhmänhallinnan vuoksi se toimii parhaiten pienempien ryhmien toiminnaksi. Toiminnan koetaan kehittävän yksilön ryhmätaitoja, vahvistavan ryhmän yhteistoimintaa sekä edistävän asuinyksikön yhteisöllisyyttä. Kalastustoiminta yhdistää rakenteellisen ja tavoitteellisen työskentelyn, ja se tarjoaa monipuolisen toimintaympäristön ohjaustyölle.

Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämisessä

Kalastustoiminta tuo sisältöä koulukotityöskentelyyn ja mahdollistaa tavoitteellisen työskentelyn toteutumisen. Se vaikuttaa laajasti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueisiin, tukien muun muassa arjen ja elämänhallinnan taitoja, osallisuutta, yhteisöissä toimimista sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kalastustoimintaa käytetään menetelmänä aina yksilöllisen harkinnan perusteella, ja osallistumisen tulee olla vapaaehtoista.

Toiminta tarjoaa mahdollisuuden vastata lasten yksilöllisiin kiinnostuksen kohteisiin, mikä tukee koulukotityöskentelyn edistymistä monin tavoin. Koulukotityön kontekstissa kalastus nähdään toimintana, joka kehittää ryhmätaitoja ja

edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteiset kokemukset syventävät työskentely- ja luottamussuhdetta, mikä lisää myös sijoitettujen lasten turvallisuuden tunnetta. Osallistuminen ja osallisuuden kokemukset mahdollistavat arjen ja elämänhallinnan taitojen harjoittelua vuorovaikutteisen työskentelyn kautta. Kokonaisuudessaan kalastustoiminta tukee koulukodin tavoitteellista työskentelyä.

Alla olevassa taulukossa 10 on esitetty yhteenveto siitä, miten kalastustoiminta soveltuu koulukotityöskentelyn menetelmäksi rakenteellisesti, vuorovaikutuksellisesti ja tavoitteellisesti. Taulukko ilmentää teemahaastattelussa esiin nousseita voimavaroja kuvauskategorioiden muodossa. Nämä kuvauskategoriat ovat kirjattuna taulukon vasempaan sarakkeeseen, keskisarakeeseen on kirjattuna kuvauskategorian mukaiset hyödyt koulukotityöskentelyssä ja oikeanpuoleisessa sarakkeessa kalastustoiminta on kuvattu koulukotityöskentelyn menetelmänä, joka myös vastaa tutkimuskysymykseen: soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi.

TAULUKKO 10: Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmänä.

Kuvauskategoriat	Kuvauskategorian mukaiset hyödyt koulukotityöskentelyssä	Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmänä
-Kalastustoiminta työskentelyn toteutuksessa -Kalastustoiminta työskentelyn sisällössä -Kalastustoiminnan mahdollisuudet ja resurssit -Kalastustoiminta koulukotiarjessa -Kalastustoiminta sidosryhmätyöskentelyssä -Kalastustoiminnan järjestämisen haasteet	-tukee struktuuria ja sopii päiväohjelmaan -tuottaa työskentelyyn sisältöä -sopii koulukodin resursseihin -tukee asuinyksikön arjen hallintaa -vahvistaa koulun ja asuinyksikön yhteistyötä -edistää sidosryhmätyöskentelyä -vahvistaa koulukodin myönteistä kuvaa -vaatii erityisosaamista	Kalastustoiminta soveltuu työskentelyä ohjaviin rakenteisiin ja tuottaa työskentelyyn tarkoitukseen mukaista sisältöä.
-Kalastustoiminta vuorovaikutuksen mahdollistajana -Kalastustoiminta työskentelyn vuorovaikutusalustana	-lisää luontevan vuorovaikutuksen mahdollisuuksia -altistaa ja aktivoi vuorovaikutukseen	Kalastustoiminta mahdollistaa ja edistää työskentelyn vuorovaikutusta sekä vahvistaa työskente-

-Kalastustoiminta yhteistyön ja yhteisöllisyyden edistämässä	-vapauttaa ja rentouttaa vuorovaikutusta -tuottaa yhteisiä kokemuksia, jotka vahvistavat yhteistyösuhdetta	lysuhteen muodostumista yhteisten kokemusten myötävaikutuksella.
-Kalastustoiminta hoidollisen tilannekuvan muodostamisessa -Kalastustoiminta yksilöllisten tavoitteiden edistämässä -Kalastustoiminta yhteisöllisyyden edistämässä -Kalastustoiminta hyvinvointikokemusten mahdollistajana -Kalastustoiminta työskentelysuhteen kehittämässä -Kalastustoiminta arjen- ja elämän hallinnassa	-esiintuo yksilöllistä erityisyyttä ja haasteita -mahdollistaa tavoitteellista työskentelyä -mahdollistaa yhteisöllisyyden vahvistamista -tuo mielekkyyttä ja inhimillisyyttä laitosaarkeen -vastaa yksilön mielenkiinnon kohdentumiseen -toimii lasta ja työntekijää yhdistävänä intressinä -mahdollistaa kasvatuksellista yhdessä oloa	Kalastustoiminta edistää sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä. Kalastustoiminta mahdollistaa osallisuuden kokemuksia sekä arjen- ja elämän hallinnan myönteistä kehittymistä. Toiminta tukee yhteisöllisyyttä ja yhteistyötaitoja ja siten tukee ryhmätaitojen kehittymistä. Kalastustoiminta edistää koulukotilasten kokonaisvaltaista hyvinvointia koulukotikontekstissa.

”sit se on jotenkin voimaannuttanut näitä mukana olleita lapsia, et on ihan päässyt kiinni tästä elämän syrjästä, et on saanut luottamukselliset välit ohjaajiin ja sitä kautta innostunut ja motivoitunut ottamaan koppia omasta elämästä. Kokonaiskuntouttava vaikutus, ollu todella merkityksellistä.”

Tämän opinnäytetyön tulokset osoittavat, että kalastustoiminnalla on positiivisia vaikutuksia koulukotityöskentelyyn. Tulokset perustuvat työntekijöiden subjektiivisiin kokemuksiin, joten niiden tieteellinen näyttö jää osittain puutteelliseksi. Työntekijöiden näkemykset ovat kuitenkin yhteneviä kalastustoiminnan mahdollisuuksista ja hyödyistä osana koulukotityötä. Haastatteluiden perusteella Sairilan koulukodin työntekijät kokevat kalastuksen soveltuvan hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin. Se tukee vuorovaikutusta, edistää ohjaustyötä ja tarjoaa mahdollisuuden lasten yksilöllisten tavoitteiden tukemiseen. Kalastustoiminnan hyödyntäminen edellyttää kuitenkin aina yksilöllistä arviointia.

9 TYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuseettinen neuvottelutoimikunta ohjeistaa huolellisuuteen, rehellisyyteen ja tarkkaavaisuuteen tutkimustyön tekemisessä, aineiston ja tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tässä opinnäytetyössä valitut tutkimusmenetelmät täyttävät tieteelliset kriteerit ja ovat tutkimusongelmaan peilaten perusteltuja. Tutkimusmenetelmien valinnoissa on pyritty huomioimaan koulukotikontekstin erityisyys sekä eettisyys. Eettisyys kiertyy tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteereihin, mutta tutkijan on oltava myös eettisesti sitoutunut eli kriteerien tarkistutettavuuden lisäksi tutkimusta pitää ohjata eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Tutkimuksissa ja opinnäytetöissä on pyrittävä välttämään virheitä ja siksi kaikissa tutkimuksissa on arvioitava luotettavuutta. Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta tarkastellaan yleisesti validiteetti ja reliabiliteetti käsitteiden avulla. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu ennalta määriteltyä ja luvattua asiaa ja reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. On kuitenkin huomioitavaa, että nämä luotettavuuden arvioinnin käsitteet ovat syntyneet lähinnä määrällisen tutkimuksen tarpeisiin, eikä siten täysin vastaa laadullisen tutkimuksen tarpeisiin. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 134–137.)

Oma myönteinen suhtautumiseni luontoperusteiseen kalastustoimintaan ei ole eettisesti ihanteellinen lähtökohta tutkimukselle. Esimerkiksi Mertonin (1957) määrittelemiin tieteen perusnormeihin kuuluu, että tutkija on puolueeton eli tiede toimii kutsumuksena ilman henkilökohtaisia intressejä. Puolueettomuusnäkökulma tulee huomioida myös luotettavuuspohdinnoissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 126). Omat kokemukseni kalastamisesta ja kalastustoiminnasta koulukodissa ovat vaikuttaneet opinnäytetyönaiheen valintaan ja nämä kokemukset vaikuttavat omaan ajatteluuni tutkimuksen taustalla. Tässä opinnäytetyössä tuloksia käsitellään kuitenkin aineistolähtöisesti eli täysin haastateltavien tuottaman aineiston mukaisesti.

Tutkimuksen lähtökohta on kalastustoiminta koulukodin hoito- ja kasvatustyön voimavarana. Tämä johdattelee tutkimusta koulukotityöskentelyä edistävien voimavarojen tarkasteluun, eikä niinkään täysin neutraaliin lähtökohtaan työmenetelmää tutkittaessa. Toisin sanoen oletettu tutkimustulos nostaa esiin

hyödynnettäviä voimavaroja, jolloin kysymys on ennemminkin, että millä tavoin kalastustoiminnan koetaan hyödyttävän koulukotityöskentelyä, ja minkälaisia vaikuttimia näiden kokemusten taustalla on. Vaikka tutkimusta lähestytäänkin voimavarakeskeisesti, niin aineistossa hämmästytti erityisesti kriittisyyden vähäisyys kalastustoimintaa kohtaan. Osaltaan tämä korostaa voimavarakeskeistä tutkimuksen lähtökohtaa, mutta siihen on suhtauduttava myös kriittisesti. Eettisesti on kuitenkin hyväksyttävää sekä tarkoituksenmukaista etsiä selityksiä koulukodin hoito- ja kasvatustyön hyville kokemuksille eli kokemusten syntyemiselle ja siten pyrkiä tiedostamaan niiden vaikutusmekanismeja paremmin.

Tutkimukseen osallistujat antoivat vapaaehtoisen ja tietoon perustuvan suostumuksen ennen tutkimukseen osallistumista ja osallistuminen haastatteluihin oli vapaaehtoista. Heille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, prosessi, mahdolliset riskit ja hyödyt. Myös oikeus kieltäytyä tai keskeyttää osallistuminen ilman seurauksia kuului jokaisen osallistujan oikeuksiin. Tutkimusaineistoon sisältyvät henkilökohtaiset tiedot eli haastatteluiden tallenteet säilytetään ja käsitellään asianmukaisesti niin, ettei osallistujien yksityisyys vaarannu. Aineisto tuhoetaan heti opinnäytetyön valmistuttua ja kunnes tutkimustulosten luotettavuus on pystytty tarkastamaan. Tallenteiden päälle äänitetään, jonka jälkeen äänityksellä sekoitettu tallenne poistetaan. Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille. (Tuomi & Sarajärvi 2009; Tietosuojavaltuutetun toimisto 2024.) Tutkimuksessa ei kerätty henkilötietoja, eikä mitään tunnistetietoja. Tämän lisäksi aineiston järjestelyvaiheessa haastatteluista nousseet alkuperäiset ilmaukset ovat sekoitettu kaikkien haastatteluiden kesken, jottei niiden järjestyksestä pysty päättämään mitään anonymiteettiin viittaavaa. Tutkimustulosten esittämisessä myös huolehdittu osallistujien tunnistamattomuus.

Reliabiliteetin avulla voidaan todeta, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittari mittaa haluttua ilmiötä. Reliabiliteettia arvioidaan esimerkiksi toistomittauksilla ja tähän peilaten toistettavuus on laadullisessa tutkimuksessa haastava toteuttaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Kalastustoiminta tutkittavana ilmiönä sisältää paljon ennakoimattomuutta ja nämä yllätykset voivat olla kokemuksiin positiivisesti tai negatiivisesti vaikuttavia. Luontoympäristö toimintaympäristönä on oikukas ja esimerkiksi säätilan muutokset voivat vaikuttaa hyvin vahvasti subjektiiviseen kokemukseen toiminnasta. Kalastustoiminta on

ihmisille ohjattua toimintaa, jossa on ohjaaja sekä ohjattava tai ryhmätoiminnassa useampia ohjattavia. Jokainen osallistuva yksilö tuo mukanaan paljon muuttujia, jotka kertaantuvat ryhmämuotoisessa toiminnassa. Tutkittaessa kalastustoiminnan kaltaista ohjattavaa toiminnallisuutta on hyväksyttävä, että osallistuvat henkilöt vaikuttavat vuorovaikutukselliseen kokemukseen sekä työntekijän, että asiakkaan näkökulmasta tarkasteltuna. Ohjaustilanne on aina altistunut henkilökemioiden toimivuudelle ja ohjauksellisiin eroavaisuuksiin. Näihin peilaten kalastustoiminnan tutkiminen jättää paljon mahdollisuuksia myös tutkimusvirheille.

Parihaastattelut vaikuttivat haastatteluiden sujuvuuteen ja niiden muodostumiseen keskusteluiden kaltaisiksi. Haastatteluista ei jäänyt vaikutelmaa, että toisen haastateltavan läsnäolo olisi haitannut tai lähtenyt ohjaamaan toisen mielipiteitä, kokemuksia tai osallistumista. Nähdäkseni parihaastattelut syvensivät haastatteluiden sisältöä ja haastatteluiden tuottamaa aineiston laajuutta. Tutkimuksessa haastateltavien sijaishuollon työkokemuksen keskiarvo oli jopa 20,6 vuotta. Tämä tuo osaltaan lisää validiteettia tutkimukseen arviointiin.

Koulukotityöskentelyssä yhdessä tekeminen ja arjen havainnot ovat erittäin tärkeä osa hoitoprosessin tilannekuvaa, arviointia ja tulkintaa. Opinnäytetyön aineistossa esiintuodut havainnot koostuvat itse kalastustoiminnasta ja päivittäisestä koulukotityöskentelystä. Koulukodissa nuoren osallistuminen vuorovaikutukseen ja pitkäkestoinen havainnointi arjessa tuottavat realistisimman kuvan työskentelyn edistymisestä sekä asiayhteyksien vaikutuksista. Yhdessä tekeminen, yhteiset kokemukset ja siten pitkäkestoinen havainnointi vähentää riskiä tulkintavääristymille. Esimerkiksi yksittäinen kyselytutkimus voi olla hyvinkin altis vallitsevan vireystilan tai mielialojen vaikutukselle, joita ei pystytä analysointivaiheessa erittelemään. Koulukodissa nuoret asuvat, käyvät koulua ja viettävät vapaa-aikaansa. On luonnollista havainnoida kokonaisuutta ja etsiä siten vaikutussuhteita asioille.

10 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö on ollut prosessina opettavainen. Opintojen suorittaminen työn ohessa sisältää haasteita aikataulullisesti sekä prosessinhallintaan liittyen. Ajatusten siirtäminen työn ja opintojen välillä oli ajoittain hyvin haastavaa ja tässä opin itsestäni paljon. Opinnäytetyö on kokonaisuus, johon tulisi kyetä orientoitumaan riittävän huolellisesti ja tässä yhtälössä ajankäytön tehokas hyödyntäminen vaatii paljon itsensä johtamiselta. Hyvin nopeasti opinnäytetyön edetessä huomasin tutkimuskysymyksen olevan turhan laaja. Laaja tutkimuskysymys kasvattaa opinnäytetyön kokoa sekä vaikeuttaa aineiston käsittelyä. Tarkemmin kohdennettu kysymysasettelu olisi nähdäkseni helpottanut opinnäytetyön hallintaa ja vahvistanut tutkimuksellisuuden esiintuomista. Tästä huolimatta pidän tärkeänä koulukotityöskentelyssä käytetyn menetelmän kokonaisvaltaista tarkastelua, jolloin erilaiset asioiden vaikutussuhteet ja niiden ulottuvuudet tulevat myös sanoitetuksi. Koulukotityöskentely on kokonaisvaltaista kuntouttavaa toimintaa, jossa lapsen hoidon- ja kasvatuksen eri osa-alueilla on merkittäviä vaikutussuhteita toisiinsa.

Opinnäytetyössä haastateltavien esiintuodut kokemukset kalastustoiminnasta osoittavat sen soveltuvan koulukodin hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin. Opinnäytetyön tulokset myös osoittavat, että kalastustoiminta koetaan myönteisenä toimintana, jolla on mahdollisuus vahvistaa työskentelyn vuorovaikutusta sekä edistää tavoitteellista koulukotityöskentelyä. Nämä kokemukset ovat samansuuntaisia omaan yli kahdenkymmenen vuoden työkokemukseen peilaten. Opinnäytetyön tulokset eivät ole suoraan verrattavissa aiempiin tutkimuksiin, mutta esimerkiksi luonnon tutkitut hyvinvointivaikutukset näkyivät paremman keskittymisen, rauhoittumisen, positiivisemmän mielialan, paremman vuorovaikutuksen sekä yhteistyön kautta. Tämä vastaa teoreettisessa viitekehyksessä avattuja luonnon- ja luontomenetelmien myötä saavutettuja hyvinvointivaikutuksia. (Annerstedtin & Währborgin 2011; Puhakka 2017; Hirvonen 2014.) Kalastustoiminta on monipuolista toimintaa, jossa voi säädellä tekemisen intensiteettiä sekä luontoympäristön rauhoittavaa vaikutusta. Tämä on todettu toimivaksi yhdistelmäksi esimerkiksi ADHD-lasten kanssa toimiessa. Kalastamisen kautta saatua rauhoittavaa vaikutusta ja parempaa keskittymistä nuoret ovat myös itse sanoittaneet työntekijöiden havaintojen tueksi.

Pekkarisen (2017, 37–38) ja Lehto-Salon (2011) mukaan koulukotien hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuus perustuu olennaisesti siihen, että työntekijät kykenevät luomaan hyvän kontaktin ja toimivan suhteen lapsiin ja nuoriin, rakentamaan säännöllisen arjen rakenteet sekä toimimaan hyvässä vuorovaikutuksessa. Opinnäytetyön tulokset vahvistavat, että kalastustoiminta luo koulukotityöskentelylle vuorovaikutuksellisen ympäristön, jossa syntyneet yhteiset kokemukset vahvistavat työn vaikuttavuutta ja edesauttavat toimivien työskentelysuhteiden muodostumista.

Ulkoiluaktiviteettina kalastustoiminta tarjoaa paitsi terveellistä päivä- ja unirytmia tukevaa struktuuria arkeen, myös parantaa asuinyksikön ilmapiiriä. Lisäksi kalastustoiminnan myönteiset vaikutukset näkyvät asuinyksikön päivittäisessä arjessa aktiivisuuden ja positiivisuuden lisääntymisenä. Esimerkiksi lomajakson jälkeen olen henkilökohtaisesti kokenut tilanteita, joissa minulle aiemmin tuntemattomat lapset ovat kysyneet, olenko "se kalastaja" ja voisinko lähteä heidän kanssaan kalastamaan. Näissä hetkissä konkretisoituu kalastustoiminnan potentiaali luoda toivottua aktiivisuutta asuinyksikössä. Se, että lapsi ottaa ensimmäisessä kohtaamisessa esille halunsa osallistua kalastustoimintaan, osoittaa toiminnan merkityksellisyyden ja sen aseman koulukotiarjen mielekkäänä aktiviteettina. Samalla se avaa minulle toiminnallisen ja luonnollisen tustumisväylän lapseen. Tämän jälkeen työskentely on jatkunut luontevasti, mikä on edesauttanut lapsen sopeutumista ja arjen sujumista koulukodissa. Kalastustoiminnan hyödyntäminen ei näin ollen ole pelkästään lasten toiveisiin vastaamista, vaan se on myös toiminnallinen menetelmä, joka tukee hoito- ja kasvatustyön tavoitteita monipuolisesti

Luontotoiminnan tutkittuja hyvinvointi vaikutuksia on myös osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden myönteiset kokemukset (Tyrväinen, ym. 2024; THL 2024). Opinnäytetyön tulokset puoltavat tätä tutkimustietoa ja erityisesti kalastustoiminta koetaan nuorelle neutraaliksi toimintaympäristöksi olla vuorovaikutuksessa työntekijöiden sekä vertaisryhmän kanssa. Se voi olla yhdistävä intressi vertaisryhmässä tai työskentelysuhteessa, jolloin se lisää luontevan yhteistoiminnan mahdollisuuksia. Kalastaminen toimintana sekä luontoympäristö toimintaympäristönä ovat kokemusten mukaan tarkoituksenmukaisia elementtejä koulukotilasten osallisuuden, ryhmätaitojen ja yhteisöllisyyden vahvistami-

sessä. Lasten osallistuminen työskentelyyn on lähtökohta vuorovaikutukselle kohtaamiselle ja käytetyn menetelmän kohdentumiselle. Varsinaisen kalastustoiminnan lisäksi tämä tarkoittaa myös toiminnansuunnittelua ja reflektointia, jotka ovat vuorovaikutuksellista yhdessä tekemistä. Reflektointi mahdollistaa luontokokemusten ymmärtämistä, oivalluksia ja itsestä oppimista, jolloin lapsi tulee tietoisemmaksi kokemuksestaan.

Koulukodissa kalastustoiminnan arviointi liittyvät erityisesti sijaishuollon kontekstiin ja koulukotityöskentelyyn, jolloin kokemukset kalastustoiminnasta ovat sijaishuollon toimintaympäristöön sidoksissa. Opinnäytetyön orientaation vuoksi siinä korostuu koulukotityöskentelyyn vaikuttavat asiat ja tässä sosiaalinen hyvinvointi sekä psyykkinen hyvinvointi korostuu suhteessa fyysiseen hyvinvointiin. Haastateltavien vastauksista nousi esille työskentelyä edistäviä huomioita, jotka ovat siirrettävissä myös muihin sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin. Näitä ovat esimerkiksi luontoympäristön hyödyntäminen paremman läsnäolon mahdollistamiseksi, yhteisen intressin hyödyntäminen vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä sekä ryhmän eriyttämiseen ja -hallintaan liittyvät myönteiset huomiot. Sairilan koulukodin erityisohjelmien yksikössä Koi-vulassa kalastustoiminta on vakiintunut osaksi yksilötyötä ja ryhmätoimintaa lasten ilmentämän kiinnostuksen sekä työntekijöiden osaamisen ja mielenkiinnon sallimissa rajoissa. Näin ollen toiminnalla on ollut käytännön jatkuvuutta opinnäytetyön jälkeen. Toiminta on täyttänyt tavoitteet aktiivisuuden, osallisuuden lisäämiseksi koulukotilasten arjessa. Kalastustoiminnan avulla luonnon hyvinvointivaikutuksia voi tuoda koulukotityöskentelyyn, koska useat lapset ovat sitä säännöllisesti toivoneet ja siihen aktiivisesti osallistuneet. Se on arkea sujuvoittavaa toimintaa, mikä lisää koulukotilasten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Luontoperustaisesta toiminnasta on paljon kuntoutusta ja hyvinvointia edistäviä ulottuvuuksia ja näistä on tutkittua tietoa (Tyrväinen, ym. 2024; Puhakka 2017; Hirvonen 2014; Salonen 2017; Tester-Jones ym. 2020; Gonzales-Inca ym. 2022; Rautio ym. 2024). Monelta osin nämä tutkitut luonnon hyvinvointivaikutukset vastaavat koulukotiin sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointitarpeisiin sekä sijaishuollon perusteiden taustalla oleviin haasteisiin. (Kitinoja 2005; Lehto-Salo 2011; Pekkarinen 2017). Hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuus-

den näkökulmasta olisi järkevää pyrkiä hyödyntämään luontoperustaisen toiminnan hyvinvointivaikutuksia koulukotityöskentelyssä. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta luontoperustainen toiminta ei perinteisesti kuulu sijaishuollon ydintehtäviin, vaan se on mielletty ydintehtävää tukevaksi toiminnaksi. Tämän vuoksi luontoperustainen toiminta jää sijaishuollossa usein ikään kuin hyödylliseksi, mutta epäviralliseksi toiminnaksi, jota byrokraattinen järjestelmä ei tunnista. Koulukodin hoito- ja kasvatustyössä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa kuitenkin arki, harrasteet ja elämisspiiriin sosiaaliset suhteet ovat merkityksellisiä yksilön hoidossa. Tämä on systeemistä ajattelua, jossa kiinnitetään huomiota kokonaisuuksiin eli ihmisen, ympäristön sekä asioiden välisiin suhteisiin.

Opinnäytetyön tulosten mukaan luontoperustainen kalastustoiminta ja yleisesti toiminnallisuus koetaan kokonaisuutta tukeviksi menetelmiksi Sairilan koulukodin hoito- ja kasvatustyössä. Valtion koulukotien verkkosivujen mukaan (2024) koulukodeissa vapaa-ajan toiminta on monimuotoista ja harrastusten pariin kannustetaan. Harrastustoiminta koetaan keskeiseksi ja merkittäväksi osaksi lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukemista. Koulukodeissa tarjotaan monenlaisia aktiviteetteja, kuten kalastusta, laskettelua, melontaa, kiipeilyä, ratsastusta, tanssia sekä musiikin tekoa. (Valtion koulukodit 2024.) Ydintehtävää tukevana toimintana luontoperustaiset menetelmät tai vapaa-ajan harrastustoiminta eivät kuitenkaan näyttäyty kovinkaan vahvasti, kun koulukotien toimintaa organisoidaan ja suunnitellaan. Luontoperustaiset menetelmät tai toiminnallisuus eivät ole prioriteetti, kun työntekijöitä rekrytoidaan ja/tai koulutetaan. Koulukotityöskentelyn nykykehityksessä vapaa-ajantoiminnan osaaminen, harrastustoimintaan aktivoiminen ja siten luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen ovat enimmäkseen yksittäisten työntekijöiden osaamisen ja/tai aktiivisuuden varassa.

Kehitysideana ajattelen luontoperustaisuuden sisällyttämistä kokonaisvaltaisesti Valtion koulukotien toimintaan. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimuksen 76/2024 (2024) mukaisesti luontoympäristöjen terveyshyödyt tulisi tulevaisuudessa sisällyttää sosiaali- ja terveydenhuollon suosituksiin, hoitopolkuihin sekä digitaalisiin sovelluksiin. Ennakoivalla luontoympäristön hyödyntämisellä on saavutettavissa parempaa kansanterveyttä sekä mittavia säästöjä hoitokuluissa. (Tyrväinen ym. 2024.) Tähän peilaten tutkimuksen tulokset tulisi huomioida kaikissa yhteiskunnan rahoittamissa sosiaali- ja terveystalouksissa, joihin

myös Valtion koulukodit kuuluu. Luontoperustaisuus tulisi sisällyttää voimakkaammin opetus, hoito- ja kasvatustyöhön, koska olemme vastavuoroisessa suhteessa ympäröivään luontoon ja luonto on olemassaolomme elinehto. (THL 2024). Näin ollen kestävä kehitys ja luonnon ekosysteemien vaaliminen ovat tarkoituksenmukainen ja välttämätön tietoperusta vastuulliselle opetukselle, hoidolle ja kasvatukselle. Koulukotilasten luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden vahvistaminen edistää vastuullisen ympäristökäyttäytymisen kehittymistä. Myös sosiaali- terveys- ja hyvinvointipalvelut ovat osa paremman- ja kestävämmän tulevaisuuden ratkaisua. (Salonen 2024.)

Luontoperustaiset menetelmät ovat hyödynnettävissä yksilöllisesti erilaisissa tilanteissa, kuten ennaltaehkäisevissä toimenpiteissä, korjaavassa työssä sekä itsehoidon ja toimijuuden tukemisessa. Opinnäytetyön tulosten mukaan luontoperustainen kalastustoiminta tukee Valtion koulukotien keskeisiä arvoja: lapsilähtöisyyttä, inhimillisyyttä, osallisuutta ja turvallisuutta. Näiden arvojen korostaminen luontoperustaisten toimintojen avulla ei ainoastaan vahvista yksilöllistä kuntoutusta, vaan on myös linjassa Valtion koulukotien strategian kanssa. Strategian tavoitteena on tehdä Valtion koulukodeista vaativan sijais- huollon merkittävin toimija ja suunnannäyttäjä valtakunnallisella tasolla. (Valtion koulukodit strategia 2022). Luontoperustaisten toimintojen, kuten oman luontoterveysohjelman, kehittäminen edistäisi tätä tavoitetta.

Luontoperustaisen Green Care -toiminnan korostaminen olisi luontevaa, sillä Valtion koulukotien yksiköt sijaitsevat usein luonnonläheisissä ympäristöissä, joissa luonto on jo tunnustettu tärkeäksi voimavaraksi sosiaalisessa kuntoutuksessa. Luontoperustaisuuden ja toiminnallisuuden tietoinen kehittäminen vaatii kuitenkin aktiivista panostusta, sillä ne jäävät helposti taka-alalle hoito- ja kasvatustyön kehittämisessä. Luontoperustaisuuden korostaminen Valtion koulukodeissa toisi merkittäviä etuja paitsi koulukodin lapsille myös laajemmin organisaatiolle. Se voisi toimia erikoistumisen suuntana, joka vahvistaisi Valtion koulukotien imagoa edelläkävijänä. Tämä imagoetu ei ainoastaan parantaisi organisaation tunnettuutta, vaan se voisi myös lisätä työvoiman veto- ja pitovoimaa, houkuttellen alalle sitoutuneita ja motivoituneita ammattilaisia. Luontoperustaisuuden ja Green Care -toimintamallien kehittäminen ei siis ole vain lasten hyvinvointia edistävä toimenpide, vaan myös strategisesti merkittävä kehityssuunta.

Kehittämis- ja jatkotutkimusaiheita:

1. Luontoperustaisuuden systemaattinen integrointi koulutien hoito- ja kasvatustyöhön. Luontofasilitointi, luonto sisätiloihin, luonto rakentaminen, hoito- ja kasvatustyön sisältö ja prosessit.
2. Kalastustoiminnan systemaattisempi integrointi koulukotien toimintaan esimerkiksi kalastuskerhon muodossa. Toiminnallinen kehittämistyö.
3. Jatkotutkimuksia kalastustoiminnan pitkäaikaisista vaikutuksista lasten hyvinvointiin. Kyselytutkimukset.
4. Koulukotien henkilöstön kouluttaminen luontoperustaisten toimintamallien hyödyntämisessä.

”oli niinku tosi isoja haasteita monella alueella ja kognitiivinen työskentely ihan mahdottomuus, niin jotenkin se kalastusjuttu oli sellainen mistä tykkäs ja minne aikuisen kanssa lähti. Ne oli sellaisia hetkiä, jotka sen nuoren kanssa toimi.”

LÄHTEET

- ADHD-liitto. 2024. Yleistä tietoa ADHD:stä. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/yleista-tietoa-adhdsta/> [viitattu 15.12.2024].
- ADHD. 2019. Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ym. asettama työryhmä. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>
- Annerstedt, M. & Währborg, P. 2011. Nature-assisted therapy: Systematic review of controlled and observational studies. *Scandinavian Journal of Public Health, vol 39, issue 4, 371-388*. Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Nature-assisted+therapy%3A+Systematic+review+of+controlled+and+observational+studies>.
- Blomqvist, O. 2014. Kalastus voimavarana nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81941/Blomqvist_Otto.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dravik, E. & Pietola, L. 2023. Tavoitteena planetaarinen terveys- Ratkaisuja ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin turvaamiseksi. Sitran muistio 30.8.2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2023/08/sitra-muistio-tavoitteena-planetaarinen-terveys.pdf> [viitattu 20.12.2024].
- Eronen, T. 2003. Suhteissa oloa. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan laitos. Sosiaalityön lisensiaatin tutkielma. Lapsi- ja nuoriso sosiaalityön erikoisala. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-12825>
- Fors, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Green Care Finland. 2021. Green Care- Mitä on Green Care. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.gcf Finland.fi/green-care/> [viitattu 28.10.2022].
- Hansen, A. 2018. ADHD voimavarana - missä kohtaa kirjoa olet? Jyväskylä: Atena kustannus.
- Heikkinen, H, L. T. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H, L.T, Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura
- Heiskanen, I. & Kailo, K., 2006. Ekopsykologia ja perinnetieto – polkuja eheyteen. Helsinki: Green Spot Media Farm.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. (15.–17. painos) Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, J. 2014. Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutukset. Teoksessa: Hirvonen, J. & Skyttä, T. (toim.) Luontolähtöiset Hyvinvointipalvelut. Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaa- muotoisia julkaisuja. 2014. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URNISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jämsen, A. & Pyykkönen, A. (toim.) 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Saarijärven offset.

Järvikoski, A. 2014. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70263/URN_ISBN_978-952-00-3457-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kaikkonen, H. & Ronkainen, M. 2014. *Terveyttä ja hyvinvointia valtion mailta – tarkastelussa metsästäjät ja kalastajat*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 209. Metsähallitus, 9–25. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/a209.pdf>

Kalastajan kanava. 2024. Verkkosivu. Saatavissa: <https://www.kalastajankanava.fi/> [viitattu 12.12.2024].

Kalatalouden keskusliitto. 2024. Ahven.net. Verkkosivu. Saatavissa: <https://ahven.net/kalastus/> [viitattu 12.12.2024]

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhula, M., Sellman J. & Sipari S. 2016. Kuntoutumisen sisällön rakentaminen. Teoksessa Autti-Rämö, I., Rajavaara, M., Salminen, A, L. & Ylinen, A. 2016. Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim.

Kielhofner, G. 2008. Model Of Human Occupation. Theory and Application. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Kitinoja, M. 2005. Kujan päässä koulukoti: tutkimus kouluteihin sijoitettujen lasten lastensuojeluasiakkuudesta ja kouluhistoriasta. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Helsinki: Stakes.

Kolster, A. 2024. Näytön paikka!: Miksi luonto on hyvinvointimme lähtökohta ja miten sen vaikutuksia todennetaan? LISÄ-hanke -luonto osaksi hyvinvointipalveluja. Webinaari. 2024. Saatavissa: <https://www.youtube.com/live/q-EdovfVw8w>

Koskinen, S., Sainio, P., Tiikkainen, P. & Vaarama, M. 2011. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa: Koskinen, S., Lundqvist, A. & Ristiluoma, N. (toim.) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. 2011. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90832/Rap068_2012_netti.pdf

Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä: fenomenografinen lähestymistapa. Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos

Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Kuopio. 2010. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/9894/urn_isbn_978-952-61-0224-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/802.

Laki terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä. 30.12.2010/ 1379.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Lehto-Salo, Pirkko. 2011. Koulukotisijoitus - nuoren toinen mahdollisuus? : mielenterveyden häiriöiden, oppimisvaikeuksien ja perheongelmien kirjo kehittämishaasteena. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/36670>. [viitattu 28.11.2022]

Luke ja GCF ry. 2021. Suomalainen Green Care: Green Care -toimintatavan käsikirja & LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja. Luonnonvarakeskus ja Green Care Finland ry. Helsinki. Verkkojulkaisu. Saatavissa: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547708/GreenCare_ty%C3%B6kirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Luonnonvarakeskus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Green Care Finland ry. 2018. Suomalainen Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja. Luke, THL ja GCF ry. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <http://www.gcfinland.fi/tiedostopankki/503/green-care-tyokirja-2018.pdf>

Luonnonvarakeskus. 2021. Vesiluonnon hyvinvointivaikutukset kuuluvat kaikille. Luonnonvarakeskus policy brief 5/2021. Saatavissa: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/551143/PolicyBrief_05_21.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Luonnonvarakeskus. 2022. Vapaa-ajan kalastus 2022. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.luke.fi/fi/tilastot/vapaaajankalastus/vapaaajankalastus-2022> [viitattu 10.6.2023]

Maa- ja metsätalousministeriö. 2018. Vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia. Maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410837/11907317/Vapaa-ajan+kalatalouden+kehitt%C3%A4misstrategia/686d6db5-0131-98ef-a8e1-5bd135819b78/Vapaa-ajan+kalatalouden+kehitt%C3%A4misstrategia.pdf?t=1571221648000> [viitattu 13.12.2023]

Maaseutuverkosto. 2024. IctyoCare erityisryhmien vesistöohjaajakoulutus. Tampereen ammattikorkeakoulu. Kehittämishanke – 9257. 2015–2019. Saatavissa: <https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/iktyocare-erityisryhmien-vesistoohjaajakoulutus/>

Manninen, M. 2013. Koulukotiin sijoitettujen nuorten psykiatrinen oirekuva ja ennuste. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, mielenterveys- ja päihdepalveluosasto. & Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteidenlaitos. Helsinki 2013.

Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/04f0c1e8-98d7-4cff-ab51-51fec64ed72c/content>

Matikainen, J. 2017. Miksi mun juttu on tärkeä. Teoksessa: Kuhalampi, A. & Laakso, H. (toim.) Tässä mä olen – kokemuksia ja tuloksia Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeesta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Tutkimusraportti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d909f791-e1c3-4a7f-96ba-ced57410e325/content>

Metsävainio, M. 2013. Sosiaalinen toimintakyky- käsiteanalyttinen tutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkimus.

Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11745/urn_nbn_fi_uef-20130084.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mielenterveyslaki. 14.12.1990/1116.

Nissinen, S. 2014. Eko- ja ympäristöpsykologia tausta-ajatuksena. Teoksessa: Hirvonen, J. & Skyttä, T. (toim.) Luontolähtöiset Hyvinvointipalvelut. Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja. 2014.

Saatavissa: [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URN-NISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URN:NISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Pekkarinen, E. 2017. Koulukoti muutoksessa. Selvitys koulukotien asemasta ja tehtävästä. Nuorisotutkimusverkosto/ nuorisotutkimusseura., Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. & Sosiaali- ja terveysministeriö. Hallituksen kärkihanke. Helsinki 2017. Verkkojulkaisu 110. Saatavissa: <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/301/237/815-1>

Puhakka, L. 2017. Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Teoksessa: Kuhalampi, A. & Laakso, H. (toim.) Tässä mä olen – kokemuksia ja tuloksia Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeesta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Tutkimusraportti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d909f791-e1c3-4a7f-96ba-ced57410e325/content>

Pösö, T. 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sairilan koulukoti. 2024. Päihdetyöryhmä. [viitattu 22.2.2022] ja [25.11.2024]. Vaativan tason ja erityisen huolenpidon yksilötyön kehittäminen. [viitattu 22.2.2022] ja [19.9.2023].

Ajankohtainen tilanne. [viitattu 10.12.2024] ja [14.12.2024].

Salonen, A. 2024. Näytön paikka! 3: Miksi luonnon on kiinnityttävä osaksi hyvinvointijärjestelmäämme tulevaisuudessa? LISÄ-hanke - luonto osaksi hyvinvointipalveluja. 2024. Webinaari. Saatavissa: https://www.youtube.com/live/OWkXDt-Xs_0 [viitattu 15.1.2025].

Salonen, K. 2005. Mieli ja maisemat - eko- ja ympäristöpsykologinen näkökulma. Helsinki: Edita.

Salonen, K. 2010. Mielen luonto: eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot 2010.

Salonen, K. 2017. Usein ihmisillä on käsitys toivosta, että pitäisi itse muuttua ennen kuin voi saada toivon. Yle areena 7.7.2017. Ekopsykologi Kirsi Salosen haastattelu: Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-4143556> [viitattu 5.1.2023]

Salonen, K. & Törnroos, K. 2019. *Luontointerventiot hyvinvoinnin tukena Green Care -toiminnassa*. Kuntoutus 42(1), 5–17. Saatavissa: <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/97231>

Sarvela, K. & Auvinen, E. 2020. Yhteinen kieli: traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books Oy.

Sillanpää, T. & Barkman, J. 2024. Nuorten päihdetyökirja lastensuojeluun. Pe-säpuu Ry. Lastensuojelun kehittämissyhteisö. 2024. Työkirja.

Soini, K. 2014. Luonnosta hoivaa ja voimaa; miten arvioida Green Care- toiminnan vaikuttavuutta. MTT -taloustutkimus. Helsinki. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482135/mttkasvu21.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 22.8.2023]

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Suomessa lapsia ei oteta huostaan kevyin perustein - lähtökohtana lapsen etu. Valtioneuvosto. Helsinki. Tiedote. Saatavissa: <https://stm.fi/-/suomessa-lapsia-ei-huostaanoteta-kevyin-perustein-lahtokohtana-lapsen-etu>. [viitattu 2.11.2022].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Sosiaalinen kuntoutus. Valtioneuvosto. Helsinki. Tiedote. Saatavissa: <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus> [viitattu 2.11.2022].

Suomen vapaa-ajan kalastajat. 2024. Kalastus. Verkkosivu. Saatavissa: <https://www.vapaa-ajankalastaja.fi/kalastus/>

Suomen ympäristökeskus. 2024. Luotettavaa tietoa luonnosta ja ekosysteemi-palveluista. Luonnon monimuotoisuus turvaa elämän edellytykset maapallolla. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimuskehittaminen/Luonto>

Tester-Jones, M., White, M, P., Elliott, L, R., Weinstein, N., Grellier, J., Economou, T., Bratman, G, N., Cleary, A., Gascon, M., Korpela, K, M., Nieuwenhuijsen, M., O'Connor, A., Ojala, A., van den Bosch, M. & Fleming, L, E. 2020. *Results from an 18 country cross-sectional study examining experiences of nature for people with common mental health disorders*. Scientific Reports Nov 6;10. Saatavissa: <https://www.nature.com/articles/s41598-020-75825-9>

THL. 2021. Mitä toimintakyky on? Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2021. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on> [viitattu 9.9.2022].

THL. 2022. Lastensuojelun käsikirja. Erityinen huolenpito. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2022. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/erityinen-huolenpito> [viitattu 22.12.2022].

THL. 2017. Käsityksiä sosiaalisesta toimintakyvystä. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalinen-kuntoutus/kuntakysely/sosiaalinen-toimintakyky> [viitattu 16.2.2023].

THL. 2024. Luonto ja osallisuus. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Osallisuuden edistäminen. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luonto-ja-osallisuus> [viitattu 12.12.2024].

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2024. Aineiston hävittäminen, anonymisointi tai arkistointi tutkimuksen päättyessä. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattymessa> [viitattu 15.12.2024].

Tiikkainen, P. & Pynnönen, K. 2018. Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksissa. Toimia-verkosto. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132198/18_Sosiaalisen%20toimintakyvyn%20arviointi%20ja%20mittaaminen%20vaestotutkimuksessa.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Toikka, T. 2017. Voimaantumista, virkistäytymistä ja motivoitumista toimintakyvyn ylläpitoon kalastuksen avulla. Iktyocare – Erityisryhmien vesistöohjaajakoulutushanke. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Toimintaterapian koulutusohjelma. 2017. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123886/Toikka_Tiina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tourula, M. & Rautio, A. 2014. Terveyttä luonnosta. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www oulu.fi/sites/default/files/content/Terveytt%c3%a4_luonnosta.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Metodologinen opas laadulliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Tutkimus eettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf [viitattu 10.12.2024].

Tyrväinen, L., Halonen, J.I., Pasanen, T., Ojala, A., Täubel, M., Kivelä, S., Leskelä, A.-R., Pennanen, P., Manninen, J., Sinkkonen, A., Haahtela, T., Haveri, H., Grotenfelt-Engren, M., Lankia, T. & Neuvonen, M. 2024. Luontoympäristön terveysvaikutukset ja niiden taloudellinen merkitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. Verkkojulkaisu.

Saatavissa: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/555356/luke-luobio_76_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 5.12.2024] ja [5.1.2025]

Valtion koulukodit. 2021. Vaativan tason osastohoito. Valtion koulukodit sisäinen Kartta- tietojärjestelmä. [viitattu 9.12.2023]

Valtion koulukotien strategia. 2022. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://valtionkoulukodit.fi/wp-content/uploads/2022/05/valtion-koulukodit-strategia.pdf> [viitattu 15.11.2023] [14.12.2024]

Vehmasto, E., Iijolainen, M. & Kero, S-R. 2019. Hyvinvointia vesiluonnosta – Blue Care, Blue Health ja Blue Wellbeing. Teoksessa: Ylilauri, M. & Yli-Viikari, A. (toim.) Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. Vaasan yliopisto. Levón-instituutin julkaisuja 143.

WWF Suomi. 2024. Ylikulutus. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/> [viitattu 12.12.2024].

LIITTEET

Liite 1/1. Tutkittavien informointilomake

Tutkimustiedote

Kerromme tässä tutkimustiedotteessa Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana tutkimuksesta, sen tavoitteista, toteutuksesta ja tulosten raportoinnista.

Tutkimuksen tekijät

Janne Kinnunen, sosionomi opiskelija

Xamk - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Yhteyshenkilö tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä:

Janne Kinnunen, Puh. +358442636414, ojaki025@edu.xamk.fi

Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana. Kokemuksia Sairilan koulukodista.

Tutkimukseen ei ole erillistä rahoitusta. Tutkimuksen toteutus on sisällytetty Sairilan koulukodin hoito- ja kasvatustyöhön.

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Pyydämme sinua osallistumaan Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana tutkimukseen. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kalastustoimintaa koulukodissa toteutettavan hoito- ja kasvatustyön menetelmänä.

Tutkimuksen haastateltavat ovat valikoituneet tutkimukseen seuraavien kriteerien mukaisesti.

-Koulukodin erityisohjaajat, jotka ovat olleet nuorten omaohjaajina kalastustoiminnan järjestämisen aikana. Erityisohjaajat ovat mahdollisesti myös toteuttaneet kalastustoimintaa koulukodin hoito- ja kasvatustyössä. Heillä on paras olemassa oleva tieto osallistuneiden nuorten arjesta, hoito- ja kasvatustyön etenemisestä sekä kalastustoiminnan kohdentumisesta.

-Koulukodin asiantuntijat, jotka ovat toimineet kalastustoimintaan osallistuvien nuorten omaryhmissä. Heillä on asuinyksikön arjen ulkopuolelta paras olemassa oleva tieto kalastustoiminnan kohdentuvuudesta nuorten omaryhmä työskentelyyn sekä hoito- ja kasvatustyön prosessiin.

-Koulukodin johtoryhmän jäsenet. Heillä on paras käytettävissä oleva tieto koulukodin strategian ja arvojen toteuttamisesta isommassa kuvassa. Tämä antaa käytännön hoito- ja kasvatustyön toteutukselle ja näkyvyydelle toisenlaisen näkökulman.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää tutkimukseen osallistumisesi tai peruuttaa jo antamasi suostumuksen syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana eikä siitä koidu sinulle kielteisiä seurauksia. Tutkimuksessa ei käsitellä henkilö-tietoja.

Liite 1/2

Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön taustaksi on järjestetty kalastustoimintaa koulukodin hoito- ja kasvatustyössä maaliskuusta 2022- tammikuuhun 2024. Kalastustoimintaa on järjestetty yksilötyönä sekä ryhmätoimintana. Opinnäytetyössä pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen; Soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi. Aineisto kerätään teemahaastatteluiden avulla. Analyysi menetelmä on aineistolähtöinen sisällön analyysi.

Haastattelut toteutetaan parihaastatteluina syys-lokakuussa 2024. Parit muodostuvat työtehtävien mukaisesti, jolloin samassa haastattelussa haastateltavilla on samaistuttava näkökulma tutkittavaan aiheeseen. Jokainen haastateltava osallistuu haastatteluun oman työtehtävän näkökulmasta. Haastatteluja ohjaa kolme pääteemaa, jotka ovat; Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä, Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä ja kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä. Haastattelu kestää noin 1–2 tuntia.

Opinnäytetyö valmistuu talvella 2025.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt sekä haitat/riskit ja niihin varautuminen

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää koulukodin hoito- ja kasvatustyön suunnittelussa sekä käytännön toteutuksessa.

Tutkimusaineiston käsittely

Haastattelut tallennetaan. Tallenteita säilytetään siihen asti, kunnes tutkimus on tarkistettu ja saa hyväksynnän. Tämän jälkeen tallenteiden päälle äänitään, jonka jälkeen ne poistetaan. Tutkimusaineistoa ei käytetä muissa tutkimuksissa. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää kehittämistyössä tai muissa tutkimuksissa.

Tutkimustulokset ja niistä tiedottaminen

Tutkimuksen tulokset raportoidaan Sairilan koulukodin sisäisissä palavereissa. Tutkimuksen aineisto on anonyymi, eikä siitä voi tunnistaa haastattelun antajia.

Tutkimuksen korvaukset tutkittavalle

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkittavan oikeudet on kuvattu tietosuojaselosteessa ja tässä tiedotteessa.

Tutkijalle. Tutkimustiedote annetaan tutkittavalle. Kopio tutkimustiedotteesta jää tutkijan arkistoon. Mikäli tutkimuksen kohteena on alaikäinen, vanhemmille tai sosiaalityöntekijöille tms. annetaan tutkimustiedote sekä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Liite 2. Eettinen suostumus osallistua tutkimukseen, jossa ei käsitellä henkilötietoja

Eettinen suostumus osallistua tutkimukseen, jossa ei käsitellä henkilötietoja

Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana – Kokemuksia Sairilan koulukodista

Janne Kinnunen

0442636414

ojaki025@edu.xamk.fi

Tutkimustiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta ja tietojeni käsittelystä siten, että henkilötietojani tai epäsuoria tunnisteita, joista minut voitaisiin tunnistaa, ei käsitellä.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen milloin tahansa. Tutkimuksen keskeyttämisestä ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.

Olen lukenut ja ymmärtänyt saamani tutkimustiedotteen ja haluan osallistua tutkimukseen.

Liite 3. Haastattelurunko

Opinnäytetyö

Kalastustoiminta hoito- ja kasvatustyön voimavarana – Kokemuksia Sairilan koulukodista.

Tutkimuskysymys: Soveltuuko kalastustoiminta koulukotityöskentelyn menetelmäksi?

Kysymysteemat

1. Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä?
2. Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä?
3. Kalastustoiminta ja yksilön tavoitteellinen työskentely?

1. Kalastustoiminta koulukotityöskentelyn rakenteellisena menetelmänä.

1/1 Miten kalastustoiminta soveltuu koulukodin yksilötyömenetelmäksi sinun työtehtävästä/näkökulmasta tarkasteltuna?

1/2 Miten kalastustoiminta soveltuu koulukodin ryhmätoiminnaksi sinun työtehtävästä/näkökulmasta tarkasteltuna?

1/3 Miten kalastustoiminta on sisällytettävissä Sairilan koulukodin hoito- ja kasvatustyön rakenteisiin?

2. Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä

2/1 Minkälaisia ajatuksia/kokemuksia/ havaintoja kalastustoiminnasta ja luontoympäristöstä vuorovaikutusympäristönä?

2/2 Kalastustoiminta vuorovaikutuksellisuuden edistämässä?

3. Kalastustoiminta yksilön tavoitteiden edistämässä

3/1 Miten koulukodissa järjestettävässä kalastustoiminnassa pystytään huomiomaan osallistuvan nuoren yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet?

3/2 Kalastustoiminnan hyödyntäminen nuoreen tutustumisessa?

3/3 Kalastustoiminnan hyödyntäminen nuoren yksilöllisten voimavarojen esiintuomisessa?

3/4 Kalastustoiminta ja sijaishuollolle asetetut tavoitteet.

